

2014

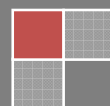
ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2020 ГОДИНА

ТВЪРДИЦА

Общинска Администрация, Твърдица

1/17/2014

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	6
II.	АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ НА Община Твърдица	8
1.	Обща характеристика/профил на общината	8
1.1.	Географско положение и територия.....	8
1.2.	Природни ресурси и условия.....	13
1.3.	Демографско състояние и тенденции.....	19
1.4.	Изводи.....	27
2.	Икономика и конкурентоспособност.....	29
2.1.	обща данни за икономиката на област сливен.....	29
2.2.	Секторна структура.....	31
2.3.	Основни икономически показатели в община твърдица.....	32
2.4.	Инвестиции	34
2.5.	Разходи за придобиване на ДМА	34
2.6.	разходи за научно-изследователска и развойна дейност.....	34
2.7.	изводи за развитие и конкурентоспособност	35
2.8.	фирмена организация.....	35
2.9.	състояние на сектор селско, горско и рибно стопанство.....	37
2.10.	Туризъм.....	42
3.	ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	44
4.	ОБРАЗОВАНИЕ.....	46
5.	КУЛТУРА – ИНСТИТУЦИИ И СЪБИТИЯ	48
6.	ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	49
7.	АНАЛИЗ НА СЕЛИЩНАТА СИСТЕМА И ПРОЦЕСИТЕ НА УРБАНИЗАЦИЯ	51
7.1.	Териториална структура на общината.....	51
7.2.	Селищна мрежа.....	52

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

7.3	Планова обезпеченост	53
7.4	Жилищна осигуреност	54
7.5	Енергийна ефективност	55
7.6	Жилищен пазар	55
7.7	Процеси и тенденции в урбанизацията	56
8	ОКОЛНА СРЕДА	56
9	АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ, МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНА КООРДИНАЦИЯ И СЪГЛАСУВАНOST НА ПОЛИТИКИТЕ	63
III.	АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT) и LOED анализ.....	67
	СИЛНИ СТРАНИ	67
	СЛАБИ СТРАНИ	68
	ВЪЗМОЖНОСТИ	70
	ЗАПЛАХИ	72
IV.	ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020	73
	Съответствие с Общинския план за развитие на община Твърдица (2007 – 2013 г.).....	76
1.	Визия за бъдещото развитие на ОБЩИНАТА.....	77
2.	Главна цел и Стратегически цели	78
a.	Главна цел	78
b.	Стратегически цели.....	79
3.	Приоритети, специфични цели, необходими действия/мерки/проекти	81
V.	ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА.....	108
4.1	Индикативна финансова таблица	108
4.2	Оценка на необходимите финансови ресурси за постигане на целите и приоритетите.....	110
4.3	Оценка на риска (чувствителност към риска) и алтернативи за изпълнение на дейностите 111	
4.4	Оценка на необходимите административни и човешки ресурси за постигане на целите и приоритетите	112
VI.	СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА.....	113
4.1	методология за избор на индикатори за оценка на напредъка на изпълнението	113

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

4.2	Индикатори за изпълнение на целите и приоритетите.....	114
4.3	Очаквани резултати от изпълнението на целите и приоритетите.....	117
VII.	НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА.....	119
VIII.	ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	123
a.	Информирание на обществеността и заинтересованите страни за процеса на изготвяне, съгласуване, приемане, актуализиране, изпълнение и оценка на ОПР	123
b.	Комуникационни канали за предоставяне на обществена информация.....	124
c.	Механизъм за консултиране в хода на изпълнението на стратегията	124
i.	Консултиране регионално ниво и инициране на консултации на национално ниво.....	124
ii.	Консултиране с населените места на територията на общината	125
iii.	Консултиране със заинтересовани институции, вкл. НПО и организациите на бизнеса	125
d.	Участие във формални структури за наблюдение на постигнатия напредък.....	125
IX.	Програма за реализация на ОПР	126
X.	резюме от ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА Твърдица 2014-2020 Г. (резюме).....	128
	Общо заключение и препоръки към ОПР на Община Твърдица за периода 2014 - 2020.....	129
VIII.	ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ.....	132
	<i>Приложение 1 Списък на ключови проекти с общинско, надобщинско и регионално значение за периода 2014-2020 г.</i>	<i>133</i>
	<i>Приложение 2 СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ.....</i>	<i>156</i>
	<i>Приложение СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ.....</i>	<i>157</i>

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ - Агенцията по заетостта

БВП – Брутен вътрешен продукт

БДС - Български държавен стандарт

ВЕЦ – Водоелектроенергетическа централа

Вик– Водоснабдяване и канализация

ГПСОВ – Градска пречиствателна станция за отпадни води

ДЛ – Държавно лесничество

ДМА – Дълготрайни материални активи

ЕС – Европейски съюз

ЕФРР - Европейския фонд за регионално развитие

ЗЛ – Заети лица

ЗЛЗ – Закон за лечебните заведения

ЗМ – Защитена местност

ЗРР – Закон за регионалното развитие

ИСУН - Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти

МОН – Министерство на образованието и науката

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

МРР – Министерство на регионалното развитие

МСП – Малки и средни предприятия

МТСП – Министерство на труда и социалната политика

НАТУРА - Европейска екологична мрежа

НИРД – Научноизследователска и развойна дейност

НИПК - Национален институт за паметниците на културата

НИРД - Научноизследователска и развойна дейност

НКПР – Национална концепция за пространствено развитие

НП – Национален парк

НПО – Неправителствена организация

НСИ – Национален статистически институт

НСМОС – Национална система за мониторинг на околната среда

НЧ – Народно читалище

ОПР – Общински план за развитие

ОСР – Областна стратегия за развитие

ПД – Приходи от дейността

ПЗР – Преходни и заключителни разпоредби

ПМП – Първична медицинска помощ

ПП – Произведена продукция

ПС – Помпена станция

ПСОВ – Пречиствателна станция за отпадни води

РИОСВ – Регионална инспекция по околната среда и водите

РПР – Регионален план за развитие

РУГ – Регионално управление на горите

РЗИ – Регионална здравна инспекция

РЦП – Райони за целенасочена подкрепа

ССФ – Селско стопански фонд

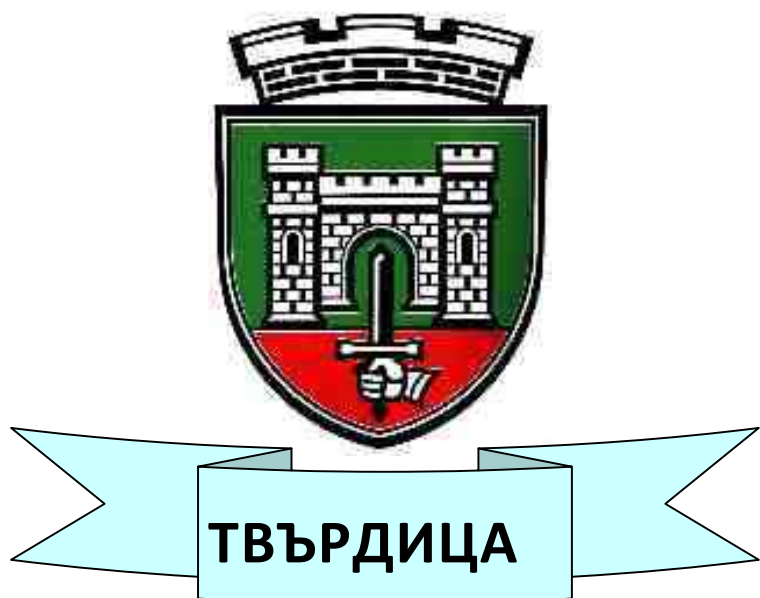
ЮИР – Югоизточен район за планиране

ТБО – Твърди битови отпадъци

ТП – Териториално поделение

ТСБ - Териториално статистическо бюро

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план развитие на Община Твърдица за периода 2014 – 2020 г. е разработен в съответствие с изискванията, заложи в Закона за регионално развитие, Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие и Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/ 22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

ОПР определя средносрочните цели и приоритети за развитие на общината и е в съответствие с Националната стратегия за развитие и Регионалният план за развитие на Югоизточен район. При нейното разработване са взети предвид целите, приоритетите и финансовите условия на политиката за сближаване на Европейския съюз през периода 2014-2020 г., както и предвижданията на Оперативните програми. ОПР на Твърдица е тясно свързан и Областната стратегия за развитие на Сливен, като основен ориентир, източник на идеи и стратегически документ за разработване на последващите конкретни мерки в тях.

Общинският план развитие на Община Твърдица представя виждането на ръководители и специалисти от местните структури на управление и широк кръг местни институции за развитието на обществената сфера и икономиката в областта през следващите години.

Планът развитие включва следните основни секции:

- Анализ на икономическото и социалното развитие на Община Твърдица;
- SWOT анализ
- Стратегическа част, която регламентира целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2014-2020 г.
- Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;
- Индикатори за наблюдението и оценката на плана;
- Необходими действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;

- Необходими действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите;
- Резюме на предварителна оценка на плана.

При разработването на аналитичната част на ОПР е направен анализ на: физико-географски и демографски дадености, икономическата конюнктура, социална сфера, и т.н. Използвани са актуални данни, получени от Националния статистически институт и Териториално статистическо бюро - Сливен, административната статистика на Агенцията по заетостта, Община Твърдица, национални, регионални и местни институции и организации. Стратегическата част е изготвена на база направените изводи от аналитичната част, SWOT анализа и предложенията на местните заинтересовани страни, бизнеса и неправителствения сектор. В процеса на разработване са отчетени и хоризонталните приоритети на регионалната политика - устойчиво развитие, равни възможности и социално включване.

ОПР е предпоставка за:

- Създаване на разбиране в общността за тенденциите на бъдещото развитие на Област Сливен;
- Изграждане на обща визия и консенсус на общността, чрез съгласуване инициативите на различните нива;
- Укрепване на партньорствата между органите на управление, бизнеса и неправителствения сектор за решаване на важни регионални проблеми.

ОПР обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети, насочени към общия стремеж за по-висок стандарт и доходи на населението на Община Твърдица, по-добра жизнена среда и качество на живот.

Планът е разработен от експертен екип на „ЮДК“ ЕООД – гр. София, с участието на всички заинтересовани страни и партньори, в условията на широка гражданска подкрепа, проведени обществени обсъждания, дискусии и осигуряване на публичност, прозрачност и информация.

Общинският план за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г. има характер на отворен документ, който може да се развива, усъвършенства и актуализира в съответствие с динамично променящите се условия.

II. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА/ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

1.1. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ И ТЕРИТОРИЯ

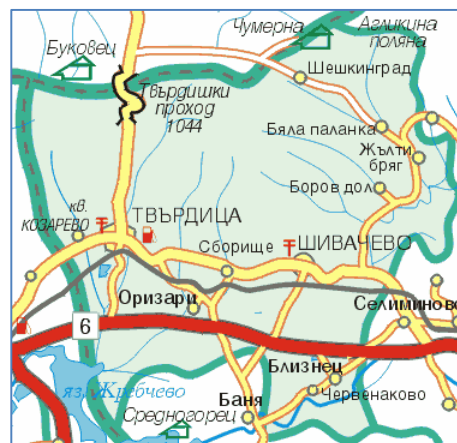

Община Твърдица се намира в най-западната част на югоизточна България. Включена е в административно-териториалните граници на Сливенска област. Разположена е в западната част на областта. На север обхваща южните склонове на Елено-Твърдишкия дял на Стара планина, където граничи с Община Елена, Великотърновска област, на изток с Община Сливен, на юг с Община Нова Загора и на запад с Община Гурково, Старозагорска област. Територията на общината обхваща хълмовете на Меджерлик (Средна гора) и част от долината на р. Тунджа и яз. “Жребчево”.

Общината се състои от 10 населени места – два града (Твърдица и Шивачево) и 8 села, три от които типично

планински.

По своето географско разположение общината заема значимо място в транспортно-комуникационната система на страната. През територията ѝ преминават важни транспортни коридори – подбалкански транспортен коридор – ж.п. линия и автомобилен път София-Карлово-Бургас. Коридорът благоприятства развитието на транспортните и икономически връзки, както със съседните общини, така и с райони и области в цяла България в посоките изток и запад. Елено-Твърдишкият проход е връзката между северната и южната част на България.

Общата територия на Община Твърдица е 442.5 кв. км и представлява 32.38% от територията на областта. Релефът в по-голямата си част е планински и полупланински, включващ и прилежащите котловини – Твърдишка и Шивачевска. На север границата минава по билото на Стара планина. Най-висок връх в този район е “Чумерна” – 1 536 н.м.в.

Таблица 1 Площ на общината (кв.км) към 2012 г.

Район/Област / Община	Площ (км ²)
Югоизточен район	19799,00
Област Сливен	3544,07
Община Твърдица	442,5

Източник: НСИ

Таблица 2 Брой населени места, градове и села към 2012 г.

Район / Област / Община	Общо населени места	Градове	Села
Югоизточен район	683	38	645
Област Сливен	112	6	106
Община Твърдица	10	2	8

Източник: НСИ

Таблица 3 Списък на землищата в Община Твърдица

Община	Тип	Име	ЕКАТТЕ
Твърдица	село	Близнец	04443
Твърдица	село	Боров дол	05551
Твърдица	село	Бяла паланка	07644
Твърдица	гр.	Шивачево	15944
Твърдица	село	Жълт бряг	29533
Твърдица	село	Оризари	53847
Твърдица	село	Сборище	65499
Твърдица	село	Сърцево	70679
Твърдица	гр.	Твърдица	72165
Твърдица	село	Червенаково	80474

Общи характеристики на малките населени места в общината.

Населените места в Община Твърдица са: градовете Твърдица и Шивачево и селата Сборище, Оризари, Червенаково, Близнец, Сърцево, Жълт бряг, Бяла паланка и Боров дол.

Град Твърдица

Град Твърдица е административен и индустриален център на общината. Във функционално отношение градът е обособен в две части. В южната са съсредоточени производствените фирми, а в северната са разположени жилищните квартали. Производствената зона е добре

организирана и подсигурана в транспортно отношение. Градският център е добре подчертан със сградите на общината, читалището, хотелският комплекс, пощата и няколко банки. Градският парк, с изградената в него детска площадка, се намира зад читалищната сграда.

Град Шивачево

Град Шивачево се намира в най-източната част на Община Твърдица и граничи с Община Сливен. Разположен е в Елено-Твърдишкия дял на Средна Стара планина. Населението на гр. Шивачево към 2011 г., според последното официално преброяване в България, е 3648 души. В това населено място най-голям е дялът на децата и младежите до 19 години – приблизително 32%, следван от този на жителите между 20 и 39 години – 24%. Най-малка е групата на хората над 70 годишна възраст.

Градът е разположен върху широк наносен конус и територията е богата на подпочвени води. Този факт до известна степен предопределя и основната заетост на населението - земеделие с трайни насаждения като череша, праскови и лозови масиви, предимно „Каберне“ и „Мерло“. Има и предприятия на леката промишленост – шивашки цехове и дървообработване. На територията има минерален извор и са регистрирани паметници на културата. Функционират етнографски музей и читалище „Просвета“. Образователната институция е СОУ „Г. А. Каравелов“. През града преминава общинска четвъртокласна мрежа. Осигурен е автобусен транспорт към общинския и областния център. Градът разполага с ЖП гара и има достъп до железопътен транспорт. Намира се на около 10 км от първокласния път София -Бургас.

Село Сборище

Село Сборище е разположено на 300 м. надморска височина, в южните склонове на Елено-Твърдишката планина. То е третото по големина в Община Твърдица. Населението му към 2011 година е 1790 души. 33% от тях са на възраст до 19 години, а 24% до 40 г. Както и в останалите населени места индустрия в селото липсва. Основната заетост е в селското стопанство.

Обществените институции са читалище „Просвета“ и библиотеката към него, основно училище „Н. Прокопиев“ и детска градина. През селото преминава общинска четвъртокласна мрежа и е осигурен автобусен транспорт към общинския и областния център. Селото има достъп до железопътен транспорт. Намира се на около 10 км от първокласния път София-Бургас. Не е налична пътна връзка за излаз на първокласния път.

Село Оризари

Село Оризари е разположено в подножието на Стара планина и Средна гора. Намира се на първокласния републикански подбалканския път София-Бургас. То е първото до общинския център населено място. Населението през 2011 г. е 553 души, което му отрежда пето място по брой жители. В близост е язовир „Жребчево“, а през населеното място преминават две реки. Основната заетост се осигурява от земеделието.

Целодневната детска градина и основно училище „Хр. Ботев“ са образователните институции на Оризари. Селото има сравнително добра инфраструктура – частично асфалтирани улици, енергоспестяващо улично осветление, телефонизация. Разполага с автобусен транспорт.

Село Червенаково

Село Червенаково е разположено в малка котловина в Средна гора. Населението наброява 197 жители към 2011 г. Основния поминък е земеделие, като най-голям е делът на площите, заети с трайни насаждения – лозови масиви и праскови. До населеното място преминава река Тунджа и са на лице добри предпоставки за развитие на туризъм. В Червенаково е открита първата къща за гости извън общинския център. Достъпът до селото е удобен. В близост е първокласният път София-Бургас.

Село Близнец

Село Близнец е малко населено място, разположено в полите на рид Кара баир.

Село Близнец е разположено върху полите на рида Кара баир, в южните склонове на планината Меджерлик. През зимата Стара планина спира студените ветрове от север, а през лятото по течението на река Тунджа се носи прохладата на дъбовите гори на Средна гора. Релефът е полупланински, почвите песъкливо-глинести, климатът е умерено континентален. Намира се на около 200 метра надморска височина. Средната годишна температура е 15 градуса по целзий, зимата 1 градус, а лятото е 25 градуса. Землището на селото обхваща 6000 декара. Около 3000 декара е гора. Обработваемата земя е 2500 декара. Около 200 декара са прасковените градини. Населението през 2011 г. е едва 64 човека, като по-голямата част от тях са на възраст над 64 години, а деца въобще няма. Селото е с изключително красива природа. В близост се намира местността „Сатма чешма“, по-известна като „Лобното място на Стоил Войвода“.

Село Сърцево

Село Сърцево е най-малкото населено място, разположено на северните склонове на Средна гора. Намира се в най-южния край на общината. Граничи с Община Нова Загора. Към 2011 г. населението му е 37 души, предимно много възрастни хора. Статутът му е кметско наместничество. Предпочитано е за закупуване на имоти от граждани на Великобритания.

Село Боров дол

Село Боров дол е едно от трите планински населени места на Община Твърдица. Жителите му наброяват 517 души към 2011 г. Разположено е високо в Стара планина, непосредствено под връх „Чумерна“. Боров дол се намира на 9 км от гара Чумерна. Основният поминък на населението е дърводобив, животновъдство и билкарство. След закриване на въгледобива заетостта в рудниците е много ниска, макар да е била преобладаваща. Мястото е подходящо за развитие на туризъм, заради близостта до красиви планински върхове и живописни крайречни пътища, но на този етап няма реализирани или стартирали туристически инвестиции. През селото минава река, която се влива в Тунджа. По време на османското владичество селото е било наричано Чам-дере.

Пътят до там е много живописен и с прекрасни места за снимки, върви по течението на красива бърза река. През Боров дол минава пътят за Шешкин град. От селото започва пътя за връх Чумерна, както и за много други върхове, опасващи селото. Част от имената от околните върхове са Кавака, Саркџџ, Каракьотук, Чамборун, от където извира минерална вода с много добър вкус и качества. Има изграден цех за бутилиране на вода и се осъществява износ за Италия. На 2-3 км южно от селото тече Беленската река, с малък вир, където се събира водата от реката, дълбок е около 7 м, много красиво и подходящо място за скачане и плуване, местните наричат мястото Баликларито.

Село Жълт бряг

Село Жълт бряг е друго от трите населени места, разположени в Стара планина. За местните хора най-сериозен проблем е заетостта. Населението е ангажирано сезонно, основно в животновъдство, билкарство и дърводобив.

Към 2011 г. броят на жителите му е 325. Все още има млади хора, но липсата на перспектива задълбочава миграционните процеси и демографските проблеми.

Село Бяла паланка

Село Бяла паланка е четвъртото по големина населено място в Община Твърдица и е третото, разположено високо в Стара планина. Населението му към 2011 г. е 1006 жители, като по-голям е делът на хората в трудоспособна и над-трудоспособна възраст в сравнение с този на децата и младежите под трудоспособна възраст. Поминакът е дърводобив, животновъдство и възледобив. Селото разполага с богат духовен живот и участва дейно в мероприятията, организирани от Община Твърдица. Има

библиотека, училище и детска градина.

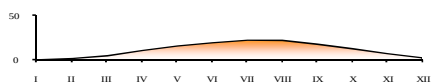
1.2. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И УСЛОВИЯ

1.2.1. РЕЛЕФ И ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ

Релефът на Община Твърдица в по-голямата си част е планински и полу-планински. Територията ѝ е разделена на три геоморфоложки района – старопланински, средногорски и равнинен. Старопланинският район е с високо издигнати в горната си част заоблени била с южно изложение, набраздени от вкопани долинни врязвания, които преминават в стръмни склонове и дълбоки разчленения в долните си части. Средногорският район се характеризира с нископланински хълмист релеф с ясно изразено централно било на Средна гора. Равнинният район, състоящ се от котловините Твърдишка (250 м н.в.) и Шивачевска (200 м н.в.), е очертан на север от стръмните склонове на Стара планина, а на юг - от полегатите склонове на Средна гора. Географското положение определя голямата разломност на релефа – от около 200 м. надморска височина на котловинните полета до 1536 м. височина на най-високия в източна Стара планина връх “Чумерна”.

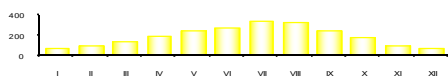
1.2.2. КЛИМАТ

Климатът на територията на Община Твърдица е умерено континентален. Средногодишната температура на въздуха е около 12 С, а средната амплитуда е около 9,7 С. През зимата средномесечните температури са 1-1,2 С, а средно температури през лятото са 18-20 С. Средната годишна относителна влажност е 66%. Разглежданият район има сравнително високо сумарно изпарение 400 – 450 мм годишно.

Графика1Средна денонощна температура на въздуха в оС

Източник: Метеорологична служба, гр. Сливен

Районът се характеризира с добра продължителност (2 233 часа) на слънчевото греене. Средномесечните температури през пролетта създават благоприятен термичен режим за развитие на овощарство и лозарство. Последният студ през пролетта настъпва през първата половина на месец април, най-късно в края на месеца.

Графика 2 Продължителност на слънчевото греене по месеци

Източник: Метерологична служба, гр. Сливен

Първият есенен мраз настъпва най-рано в началото на месец октомври и най-късно в началото на декември. Средната продължителност на свободното от студове време е около 180 -190 дни годишно.

Високите летни температури благоприятстват развитието и узряването на културите, но същевременно усилват изпарението и намаляват почвената влага. Това налага изкуствено напояване на селскостопанските земи. Есента е сравнително топла и продължителна. Това позволява нормалната вегетация на открито и узряване на културите.

През зимата са характерни временни затопляния, които разтапят снежната покривка. Това води, от една страна, до обогатяване на почвата с влага, а от друга, до оголване на посевите от защитната снежна покривка, което понякога предизвиква измръзването им. Снежната покривка е неустойчива. Първата снежна покривка обикновено се образува в средата на декември и изчезва сравнително рано - в началото на март за котловините. През последните години се забелязва тенденция на скъсяване на този период и редуване на интервали с и без снежна покривка през зимните месеци.

Таблица 4 Абсолютна минимална температура на въздуха в С°

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012
t, С°	-10	-14	-11,0	-17,0	-11,6	-12,3

Източник: НИМХ към БАН

Таблица 5 Абсолютна максимална температура на въздуха в С°

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012
t, С°	43,2	37,7	39,0	36,0	37,9	36,7

Източник: НИМХ към БАН

Таблица 6 Средна годишна температура на въздуха в С°

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012
t, С°	13,6	13,2	13,7	13,2	12,1	12,5

Източник: НИМХ към БАН

Валежите са около 550-600 мм/кв.м средногодишно. Годишното им разпределение по месеци е неравномерно. Максимумът на валежите е пролетен. Месец август е най-сухият. Характерни са интензивните засушавания през лятото и есента, които понякога продължават повече от месец. От значение са валежите, които падат от месец април до месец октомври – през вегетационния период на земеделските култури, но като цяло са недостатъчни за пролетниците и интензивните култури.

Таблица 7 Годишна сума на валежите (в л/м²)

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012
л/м ²	820	369,7	700	723	465	546

Източник: НИМХ към БАН

Преобладаващи са северозападните ветрове (39,7 %), средната скорост на вятъра е 1,66 м/сек.

Характерен за Твърдишка община е така нареченият вятър “Бора”, който е ориентиран в посока север-юг и е постоянен през цялата година. Това създава условия за използване на вятърната енергия за енергийни цели чрез вятърни електроцентрали.

Източник: Метерологична служба, гр. Сливен

Таблица 8 Средна месечна и годишна скорост на вятъра, 2012 г.

Станция	Месеци												ср. год.
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Сливен	1,4	1,9	2,2	2	1,6	1,5	1,6	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,66

Източник: НИМХ към БАН

1.2.3. ВОДНИ РЕСУРСИ

Основните водни запаси на Община Твърдица включват няколко реки и микроязовири. Речните площи са около 121 дка. Включват реките Твърдишка, Долап дере, Боровдолска, Блягорница и Беленска. Използват се основно за напояване и водоснабдяване. Части от коритата на някои от реките са подходящи за изграждане на мини водно-електрически централи.

Микроязовирите заемат площ от 954.7 дка с 5 300 куб. м. воден обем. Микроязовир “Митрокук” в землището на гр. Твърдица и микроязовир “Оризари” в землището на с. Оризари, заедно с по-малките такива в селата Сборище, Близнак и гр. Шивачево, допълват водния запас на общината. Използват се основно за напояване и рибовъдство. В структурата на поземления фонд, като териториален ресурс, водните площи представляват 2 %.

Минерални води

На територията на общината има открит минерален извор, актуван с акт за публична общинска собственост N 17 от 18 март 1999 г., намиращ се в района на бившия рудник "Хаджи Димитър" в Община Твърдица, на територията на Шивачево. По данни на Националния концесионен регистър, през 1999 г. е сключен договор за концесия между „Нониус - Хемус ГРУП", дружество по ЗЗД и Община Твърдица, който е многократно удължаван и е продължен до юни 2037 година. При подписването концесионния договор, утвърдените експлоатационни запаси на водоизточника на минерална вода са 1 литър за секунда и се използват за бутилиране.

1.2.4. ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПОЧВИТЕ

В Сливенското поле почвите са предимно алувиално-ливадни и смолници. В полупланинската част (Община Твърдица, Община Сливен) преобладават канелените горски почви. В северната част на областта, където теренът е планински и полупланински, почвите са светлосиви горски (Община Котел), излужени канелени горски почви (по склоновете и билните части на Стара планина и Средна гора).

Преобладаващи почви в Община Твърдица, която е с предимно с планински и полупланински релеф, са канелено-горските - плитки и леко песъчливо-глинести-каменисти. Този тип почви са пригодни за отглеждане на лозя и овощни насаждения. Обработваемата земя в голямата си част е четвърта до десета категория и е поливна. Климатичните и почвените характеристики благоприятстват основно лозарството, което е един от основните поминъци за населението. Добре виреят ябълки, праскови, череши, а така също и някои видове посевни култури.

1.2.5. ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ

Площите за добив на полезни изкопаеми са 0.5 % от територията на общината. Значими полезни изкопаеми за местната икономика са черните каменни въглища. Вследствие на структурната реформа във въгледобива, добивът им непрекъснато се ограничава, като неефективните рудници са ликвидирани. Към настоящия момент въглища се добиват от Мини Балкан 2000, като основната дейност на дружеството се трансформира в производство на енергийно гориво от шлам чрез преработката му от открит склад.

Районът е беден на рудни полезни изкопаеми като цяло. От нерудните изкопаеми по-съществено значение имат скално-облицовъчните материали, подходящи за плочи, бордюри, павета и находищата на глини, пясъци и чакъли. Доказано е наличието на ново находище на диорит в промишлени количества, разработването на което, при наличие на инвестиции, е с добра перспектива. До с. Бяла паланка има находище на доломит за огнеупорна суровина, но добив не се извършва. На територията на с. Боров дол има запаси от нефтошисти.

През 2012 година е учредена концесия в полза на „Динас" АД. Дружеството добива скалнооблицовъчни материали от находище „Блягорница", разположено в землището на гр. Твърдица. Срокът на концесията е 35 г.

В с.Боров дол, община Твърдица има находище на долмит, но добив не се извършва. На територията на Община Твърдица има находище на горивно-енергийни ресурси – черни каменни въглища (Балканбас), но добивната дейност е прекратена. Тук се намират и бившите уранови рудници от системата на „Редки метали“. Дейността им е прекратена, но количествата не са изчерпани. Регистрирано е наличието и на нефтошисти, вермикулити, златоносен пясък и др.

Основните скали на територията на Община Твърдица са изградени от гранити, кварцошисти, кристални шисти, варовик, пясъчници, глини и др. Най-голямо разпространение имат пясъчниците – около 34%, следвани от гранити – около 30%, доломити – 17%, шисти приблизително 10%, мраморизиран варовик около 7%, варовик около 2% и под един процен пясък, предимно по речната тераса на река Твърдишка.

1.2.6. БИОРАЗНООБРАЗИЕ

За да се разгледат растителните и животинските ресурси в Община Твърдица, е необходимо да се погледне и разпределението на територията, която те обитават. Тя може да бъде разграничена на 4 основни типа – обработваема, мери и пасища, горски фонд и друга. Следващата таблица показва разпределението на земята по площ.

Таблица 9 Площ по видове земи в Община Твърдица, 2012 г.

ОБЩИНА	ССФ-всичко	В това число:			Горски фонд
		Обработваема земя	Пасища, мери	друга	
	дка	дка	дка	дка	дка
Твърдица	130 661	94 000	22 929	13732	28 837

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ - Сливен

Районът се характеризира с богато разнообразие от дивеч, което е предпоставка за развитие на ловния туризъм. Срещат се основно: бозайници – сърни, диви свине, чакали, лисици, язовец, порове и зайци; птици – ястреби, пъдпъдъци, горски бекас, гургулици, глухари и др. През пролетния и зимния прелет в района стационарират различни видове облетен и водоплаващ дивеч, като диви патици и по-рядко гъски.

Перспективно е създаването на дивечовъдна станция на мястото на развъдника за муфлони, както и възстановяване на фазанарията в м. “Запълня”. Риболовът е съсредоточен основно в изкуствените водоеми, където се лови шаран, каракуда, скобар и др. По поречието на река Козаревска има изграден рибарник за производство на пъстърва.

Горско-дървесната растителност е съставена от широколистни и иглолистни гори. Общата площ на горския фонд е 28 837 ха, от които 25 756 ха залесени, в т. ч. иглолистни видове 9 288 ха, (36 %) и широколистни видове 16 468 ха (64%). Горския фонд се стопанисва и експлоатира от Държавно горско стопанство и Община Твърдица. Собственост на Община Твърдица са 8904.6 ха (около 34%).

Представителите на фауната са над 160 вида, 36 от които са защитени. С най-голямо природозащитно значение са грабливите дневни и нощни птици (египетски лешояд, скален орел,

белоопашатмишелов, бухал и др.). 20 вида от птиците на територията са намерили място в Червената книга на България.

Дивеч:

Действителният запас на дивеча на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г. е показан в таблиците по-долу:

Едър дивеч:

Вид дивеч	Благороден елен	Елен лопатар	Сърна	Дива свиня	Муфлон	Мечка
Запас	66	35	368	585	113	3

Таблица 10 Действителен запас на едър дивеч на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г

Източник: ДГС „Твърдица“

Дребен дивеч:

Вид дивеч	Заек	Фазан	Яребица	Тракийски кеклик	Планински кеклик
Запас	290	32	167	65	22

Таблица 11 Действителен запас на дребен дивеч на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г

Източник: ДГС „Твърдица“

Хищници:

Вид дивеч	Вълк	Чакал	Лисица	Дива котка	Бялка	Язовец	Черен пор	Сврак	Сива врана	Посев на врана
Запас	3	282	159	23	47	55	32	435	312	350

Таблица 12 Действителен запас на хищници на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г

Източник: ДГС „Твърдица“

В Община Твърдица се намират няколко естествени природни забележителности:

- Природна забележителност "Тиса" се намира в местността „Еленска глава“ в землището на с. Боров дол при надморска височина 1100м. Обявена е за природна забележителност през 1987 год. Представлява двуетажно буково – тисово насаждение. Тисът е иглолистно дърво с тъмнозелена разперена корона. Има здрава и устойчива на гниене дървесина. Известен е още като „Тис отровачка“, защото всички вегетативни органи на растението са отровни. Тисът е рядък за българската горска флора вид и сеченето му е забранено. Районът е характерен с изключително разнообразие, както на горско дървесна растителност, така и на билки. В насаждението се срещат естествено обикновена ела (Abies alba) и черен бор (Pinus nigra). Възрастта на бука е около 140 години, а на тиса около 50 год.

- Природна забележителност „Голямата топола“. Намира се в местността „Шатова нива“, гр. Твърдица при н.в. 300 м. Предполагаема възраст - 120 год. обиколка – 8.40 м. Обявена е за природна забележителност през 1987 год.
- Вековно дърво „Стоянов бук“. Намира се в близост до м. „Робинзон“. Височината на дървото е 32 м. Предполагаема възраст – 250 год., обиколка при височина: 1.30 м. – 4.80 м.
- Естествено находище на Черен бор (Pinusnigra) в близост до местността „Девина“. Насаждението е на възраст 80 год.

Към 2013 г. няма данни за количествата на билките, растящи на територията на общината. Билки, добивани от естествени находища и поставени под специален режим и ползване са: червен божур, решетка, лечебна иглика, лудо биле, лечебен ранилист, лазаркия.

Режимът на ползване от естествени находища е определен със Заповеди № РД -88/16.02.2001 год. и РД – 89/01.02.2012 година на министъра на околната среда и водите.

Дървесни видове: Благун, Летен дъб, Полски ясен, Сребролистна липа, Бадем, Бяла акация и много други които не се използват за билкосъбиране. Храстови: драка, дрян, червен глог, шипка, трънка, къпина, черно кучешко грозде, смрадлика. Тревни: жълт кантарион, риган, бял равнец, червен кантарион, коприва, полски хвощ, глухарче, мента, бъз, горска ягода и др.

В района на държавно лесничество „Твърдица“ се срещат растения, обявени за редки и защитени растителни видове, записани в „Червената книга“.

- Джел (Ilexaguifolium)
- Битински синчец (Scilabithynica)
- Горска съсънка (Anemonesylvestris)
- Български ранилист (Stachysbulgarica)
- Гръцка ведрица (Anthemisbulgarica)
- Тис (Taxusbaccata)

1.3. ДЕМОГРАФСКО СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

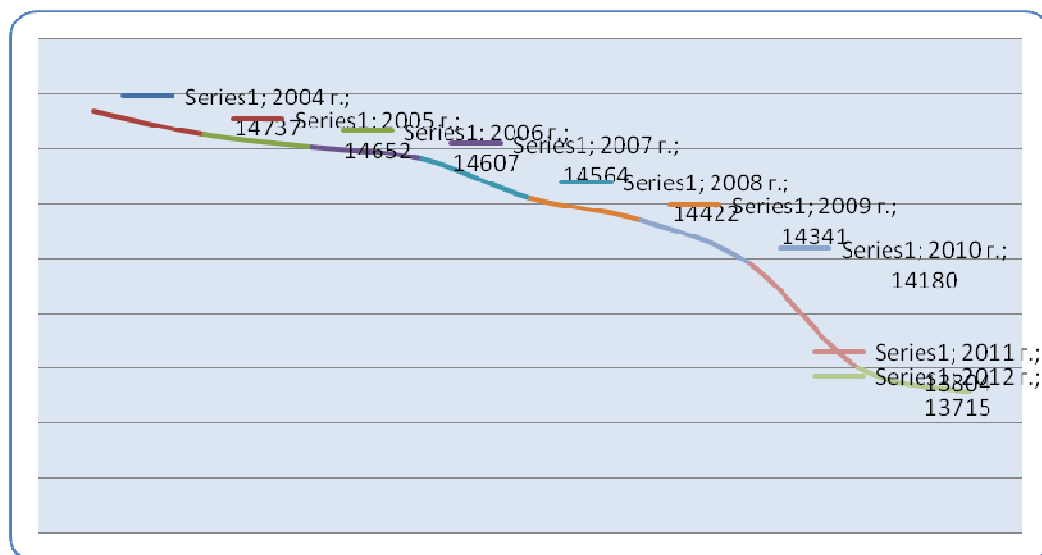
1.3.1. БРОЙ, СТРУКТУРА И ГЪСТОТА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Намаляването на населението в Община Твърдица започва след 1990 г. и продължава досега. Дължи се преди всичко на отрицателния естествен прираст и засилената миграция към по-големи градски центрове. Населението на общината, по данни на НСИ, към 31.12.2012 г. възлиза на 13715 души. В същия момент се наблюдава една съществена диспропорция между представените от НСИ – статистически данни и броя на записите, които се водят по лични картони съгласно единната система ЕСГРАОН, като считаме, че тези данни са по коректни защото се предполага, че възможността за пропускане е сведена до минимум. Съгласно тези записи към 31.05.2014 г. Броя на записите, т.е. на населението е **16 239 човека, от които 3923 деца до 18 години.**

Таблица 13 Постоянно население на Община Твърдица, 2004 – 2012 г.

2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
14737	14652	14607	14564	14422	14341	14180	13804	13715

Източник: НСИ

Графика 3 Постоянно население на Община Твърдица, 2004 – 2012 г.

Разпределението на населението на Област Сливен по населени места за периода 2004 - 2012 г. е представено на следващата таблица.

Таблица 14 Население на Община Твърдица по населени места и сравнение с областта

Община	2011 г.	2012 г.
Сливен	124696	123938
градове	92794	92162
села	31902	31776
Н.Загора	38917	38504
градове	22200	22104
села	16717	16400
Котел	19316	19228

градове	5711	5667
села	13605	13561
Твърдица	13804	13715
градове	9329	9298
села	4454	4417
Област Сливен	196712	195385

Източник: НСИ

От горната таблица се вижда, че съществува тенденция жителите в населените места на Област Сливен през годините да намаляват, като най-силно изразена е в Община Сливен. Това се дължи на два основни фактора – отрицателен естествен прираст и миграционните процеси към по-големи населени места (главно София, Варна и Бургас) и чужбина.

Населението в Община Твърдица към 31.12.2012 г. също е намаляло спрямо преброяването от 2011 г., но с по-малко от 100 души. Основен фактор за по-слабия темп на намаляване на населението е високият дял на ромско население в част от селата на Община Твърдица, където раждаемостта е по-висока. Жителите са разпределени в 2 града и в 8 населени места, като към тази дата 49,69% са мъже и 50,31% - жени. По-голямата част от населението живее в двата града на общината.

Средната гъстота на населението в Област Сливен е 55.7 д./кв.км. и е по-ниска от средната за страната (66.34 д./кв.км.), но малко по-висока от характерната за Югоизточен район на планиране (54.45 д./кв.км.). Гъстотата на населението в рамките на областта варира значително, като тя е най-висока в Община Сливен – 91.7 д./кв.км, а най-ниска в Община Котел – 22.6 д./кв.км. В Община Твърдица гъстотата е втората най-ниска гъстота на територията на Област Сливен (31.2 д./кв.км.).

Таблица 15 Брой и гъстота на населението в Област Сливен към 01.02.2011 г.

Статистически район	Територия	Население	Гъстота
Югоизточен район	19 798	1 078 002	54,45
Област Сливен	3544,1	197 473	55,7
Община Котел	858,1	19 391	22,6
Община Нова Загора	876,9	39 010	44,5
Община Сливен	1366,6	125 268	91,7
Община Твърдица	442,5	13 804	31,2

Източник: НСИ

По данни на преброяване 2011 г. в 6-те града в Област Сливен живеят 131 041 души, или 66.4% от населението. В периода 2001 – 2011 г. всички градове на територията показват намаление: Сливен (със -8.7 %), Нова Загора (-10.8 %), Котел (-16.4 %), Твърдица (-5.6 %), Шивачево (-4.9 %) и Кермен (-18.4 %).

Естественят прираст на населението на Област Сливен за периода 2007 - 2011 г. е отрицателен, но нивата са ниски и близо до нулата (особенно в периода 2007-2009 г.) подобно на Варна, Благоевград и Кърджали. Положителен естествен прираст в областта има само Община Твърдица, макар и минимален.

Таблица 16 Коефициент на естествен прираст (%)

Район, област, общини	2007	2008	2009	2010	2011
Югоизточен район	-3,4	-3,1	-2,5	-4,0	-5,1
Област Сливен	-0,6	-0,9	-0,5	-2,6	-2,0
Котел	1,4	2,0	-0,1	-1,3	-1,1
Нова Загора	-4,0	-4,0	-2,1	-6,3	-4,5
Сливен	-0,2	-0,3	-0,2	-2,0	-1,5
Твърдица	2,3	-1,2	0,5	0,4	0,0

Източник: НСИ

В резултат на вътрешен **механичен прираст** общото население на областта между 2001 и 2011 (двете преброявания) е намаляло с 3 199 д. - придвижване на население в трудоспособна възраст към други части на страната. Миграцията оказва силен негативен ефект върху възпроизводството, тъй като чрез изселването на жени в детеродна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 години, но и в по-дълъг период от време.

Таблица 17 Механичен прираст на населението 2001 - 2011

МП на населението 2001 - 2011	Заселени	Изселени	Механичен прираст
Област Сливен	9031	12230	-3199
Котел	473	1689	-1216
Нова Загора	2265	2657	-392
Сливен	5926	7202	-1276
Твърдица	367	682	-315

Източник: НСИ

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез **коефициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 г.). Към 2011 година, с най-благоприятно съотношение в Област Сливен е Община Твърдица (108) със стойност над средната за областта.

В териториален аспект Област Сливен е областта с най-висока раждаемост в цялата страна за 2012 г. – 12.0‰. Със сравнително по- висок процент на раждаемост са областите Бургас, Ямбол и Стара

Загора спрямо останалите области в страната, с което Югоизточен район се нарежда на първо място по показател „Раждаемост“ за 2012 г. Общият брой на живородените в Община Твърдица за разглежданата година е 235.

Високото ниво на общата **смъртност** на населението обаче се задържа и през 2012 г. В Югоизточен район коефициентът на смъртност е 14.7 % , близък до средния за страната. На вътрешнообластно ниво с най-нисък процент на смъртност през 2012 г. е Област Бургас – 13.4‰ (сред областите със сравнително по-ниски показатели в страната), следвана от Област Сливен – 14.3‰ и Област Стара Загора – 15.6‰. В Община Твърдица през 2012 г. са починали 245 души.

Таблица 18 Естествен прираст, коефициент на раждаемост и коефициент на смъртност на населението в Югоизточен район за 2012 г.

Югоизточен район	-4 744	-4,4	10.3	14.7
Бургас	-1387	-3,3	10.1	13.4
Сливен	- 450	-2,3	12.0	14.3
Ямбол	-1007	-7,8	9.7	17.5
Стара Загора	-1900	-5,8	9.8	15.6

Източник: НСИ

По средна продължителност на живота, общината е една от най-високите в областта. Това се дължи на преобладаващия планински релеф, наличието на по-чист въздух и природа като цяло. Средната продължителност на живот на населението - общо и по пол, за различните периоди е следната:

- 2006 - 2008 г. - 74,09 г., за мъжете - 71,46 г., за жените - 76,73 г.
- 2007 - 2009 г. - 74,50 г., за мъжете - 71,66 г., за жените - 77,37 г.
- 2008 - 2010 г. - 75,29 г., за мъжете - 72,17 г., за жените - 78,43 г.
- 2010 – 2012 г. - 75,45 г., за мъжете - 72,26 г., за жените - 78,18 г.

1.3.2. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Сливен е единствената област в страната, където лицата под 14 години са повече от лицата над 65 години, като през 2011 г. делът на населението на възраст под 15 г. е с най-висок относителен дял в Община Твърдица - 20.2 %.

Таблица 19 Възрастова структура на населението в о Област Сливен, 2011 г (%)

Област и общини	0-14г.	15-64г.	65г. +
Област Сливен	17,2	65,9	16,9
Котел	17,3	66,6	16,1
Нова Загора	17,1	63,7	19,2
Сливен	16,9	66,9	16,2
Твърдица	20,3	62,8	16,9

Източник: НСИ

Макар и бавно, се наблюдава тенденция към преодоляване процеса на демографско застаряване на населението. Относителният дял на населението в над трудоспособна възраст към общия брой население през 2011 в Община Твърдица е 16,9%, на лицата в трудоспособна възраст е 62,8 %, на лицата под трудоспособна възраст е около 20%.

По-висок е делът на младите хора в градовете на Община Твърдица, през 2011 и 2012 г., а повече възрастни хора, както е видно от таблицата по-долу, живеят в селата. Определящи са възможностите, които дава по-голямото населено място – инфраструктурна свързаност, достъп до образование, здравеопазване и работни места.

Таблица 20 Възрастова структура по населени места в Община Твърдица, 2011-2012 г.

Години	Възрастови групи						
	Общо	0-17	%	18-59	%	60+	%
Общо							
2011	13783	3354	24,33	7197	52,22	3232	23,45
2012	13715	3387	24,70	7105	51,80	3223	23,50
В градовете							
2011	9329	2404	25,77	4836	51,84	2089	22,39
2012	9298	2430	26,13	4772	51,32	2096	22,54
В селата							
2011	4454	950	21,33	2361	53,01	1143	25,66
2012	4417	957	21,67	2333	52,82	1127	25,52

Източник: НСИ

Върху структурата на населението в и над трудоспособна възраст влияние оказват застаряването на населението и направените законодателни промени през последните години в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране.

1.3.3 ЕТНО-ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Етническият състав на населението на Община Твърдица, освен българи, включва основно две малцинствени групи – роми и турци.

Таблица 21 Етническа структура на Община Твърдица (на доброволно отговорилите по време на преброяването от 2011 г.)

Община Твърдица Етническа група	Общо възраст (в навършени години)							
	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
Община Твърдица 13804	1945	1790	1726	1722	1649	1764	1575	1633
Отговорили 12965	1797	1677	1611	1631	1550	1652	1507	1540
Българска	978	1042	1056	1153	1148	1324	1283	1375

9359								
Турска 1287	103	138	164	193	197	219	145	128
Ромска 2100	656	484	359	260	179	91	49	22
Друга 82	..	..	13	5	11	12	28	9
Не се самоопр. 137	..	..	19	20	15	6	..	6

Източник: НСИ

След българския етнос, най-висок е делът на ромите – малко над 15%. Останалите етноси представляват общо 9,9%, като по-голяма е групата на турския етнос 9,3%, несамоопределилите се са около 1%, а отказалите да отговорят са около 6%. По неофициални данни и наблюдение на различни индикатори към отделни публични институции обаче (Дирекция Бюро по труда, Дирекция Социално подпомагане, Домашен социален патронаж, училища, детски градини и др. на територията на общината) ромското население в общината достига до 30 %.

1.3.4 ОБРАЗОВАТЕЛНА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Наблюдават се съществени различия в образователната структура на населението в Област Сливен по етническа принадлежност. Докато при самоопределилите се като българи на 7 и повече навършени години 61.5% са с високо образование (17.0% с висше и 44.5% със средно), то при населението от турската етническа група с високо образование са едва 19.0% (2.2% с висше и 16.8% със средно). Още по-неблагоприятни са данните за образователната структура на ромската етническа група, при която само 0.2% са със завършено висше образование, а един на всеки шест души (16.2%) никога не е посещавал училище.

В Община Твърдица образователната структура на населението е *изключително неблагоприятна*. Това е характерно за всички етнически групи. Делът на завършилите висше образование е едва 7% от доброволно отговорилите на въпроса за образование през последното преброяване. Най-висок е той сред българската етническа група, а практически сред ромското население на общината няма вишисти.

Таблица 22 Население на 7 и повече навършени години по етническа принадлежност и степен на завършено образование в Община Твърдица, 2011 г.

Етническа група	общо	висше	средно	основно	Начално или без завършено начално	Никога не посещавали	Дете
Твърдица	12401	884	3843	3231	2334	1091	57
В т.ч.отгов.	11674	843	3563	3014	3143	1059	52
Българска	8671	807	3142	2334	1892	46	35
Турска	1205	..	372	493	274	38	..
Ромска	1615	..	11	147	929	515	13
Друга	79	8	38	28	5	..	..

Не се самоопр.	104	..	..	12	43	45	..
----------------	-----	----	----	----	----	----	----

Източник: НСИ

На територията на общината съществува добре изградена система за предучилищно и училищно образование. На територията й действат 7 общински детски градини и 6 общински училища. През учебната 2012-2013 година в детските градини от общо 506 са обхванати 479 деца. Този брой запазва своята стойност в сравнение с предходните учебни 2010-2011, 2011-2012 години – по 475 деца.

В училищата през учебната 2012-2013 година са приети за обучение 1657 ученици. Това е с почти 100 ученици повече от предходните 2010-2011 година (1541 ученици) и учебната 2011-2012 година (1562 ученици).

Таблица 23 Деца, педагогически персонал, места и групи в детски градини през учебната 2012/2013 г.

Област/ Общини	Детски градини	Деца		Места		Педагогически персонал		Детски групи
		общо	в т.ч. момичета	общо	на 100 деца	общо	в т.ч. детски учители	
Общо	2 070	235 015	113 762	239 191	101.8	20 015	18 749	9 633
Сливен	63	6 577	3 213	7 016	106.7	471	448	264
Котел	7	537	263	588	109.5	46	44	27
Нова Загора	22	1 188	608	1 567	131.9	101	96	53
Сливен	27	4 346	2 106	4 333	99.7	285	271	161
Твърдица	7	506	236	528	104.4	39	37	23

Източник: РИО, Сливен

Според етническата си принадлежност децата и учениците са българи, турци, роми и други. В с. Бяла паланка и с. Жълт бряг се обучават деца само от турския етнос. В останалите селища с училища и детски градини се обучават заедно деца от български и ромски произход. В резултат на демографските процеси през годините след 1989 г. броят на ромските деца е най- висок в сравнение с този на българските и турските деца. Така че те преобладават в състава на повечето от групите и паралелките в детските градини и училищата на гр. Твърдица, гр. Шивачево, с. Сборище и с. Оризари. През учебната 2012-2013 г. в тези селища от общо 412 деца в детските градини 245 са от ромски произход (59,46%). В училищата от общо 1517 ученици 1056 са от ромски произход (70%).

1.3.5 ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

Характерна особеност за всички общини в Област Сливен като цяло е нарастване относителния дял на заетите в частния сектор, което е обяснимо с настъпилите промени в социално-икономическото развитие, реструктурирането на икономиката и преминаването на по-голямата част от икономическата активност в стопански субекти с частен характер. През месец юни 2012

год. броят на регистрираните безработни в Община Твърдица е 1416. спрямо май 2012 год. безработните в общината се увеличават с 28 лица. През месец юни 2012 год. равнището на безработица е 27.8 %. В сравнение с месец май 2012 година равнището на безработица се увеличава с 0.5 пункта, но остава един от най-големите проблеми в Община Твърдица.

За периода януари – юни 2012 година в Община Твърдица са заявени общо 283 места, в т.ч. 162 по програми за заетост и 121 в реалната икономика. От местата, заявени в реалната икономика, най-много са местата от сферата на търговията, преработващата промишленост, административни и спомагателни дейности. От началото на 2012 год. в програмите за заетост са включени общо 208 души.

Трайно безработни и безработни с ниска квалификация на пазара на труда: в общината преобладават регистрираните без квалификация, недостиг на умения и ниско образование. Най-голям дял от тази група се пада на етническите малцинства от населените места Твърдица, Шивачево и Сборище.

На първичния трудов пазар движението на свободни работни места е относително нисък, най-често има търсене на работници в шивашката промишленост и лесо-културните дейности. Почесто свободни работни места се обявяват в различните програми за временна заетост. От 2014 г. броят на заетите по програми за временна заетост е намалял драстично като броят е приблизително около 15 процента спрямо заетите от предходните години.

1.4 ИЗВОДИ

Вътрешно-централното положение на Община Твърдица, близкото отстояние до големи градове и транспортни коридори е благоприятно от гледна точка на възможностите за нейното развитие - обуславя известен потенциал за осъществяване на икономическо и социално сътрудничество. От друга страна, перспективите за развитие на общината са свързани в много голяма степен с възможностите за интегриране на Област Сливен със съседните Области и със създаването на предпоставки за общо използване на ресурси, създаване на съвместни туристически продукти (като ловен и планински туризъм например) и бизнес инфраструктура.

Преобладаващият планински и полупланински релеф затруднява развитието на мащабно земеделие, но спецификата на почвите предопределят възможности за отглеждане на трайни култури. Наличието на подпочвени води е предпоставка за подобряване качеството на поливните системи и осигуряване на достатъчно влага в края на лятото и есента, особено важна за продукцията, а същевременно недостатъчна.

Климатичните условия и натрупания производствен опит създават предпоставки за бъдещо развитие на традиционното овощарство, но и за увеличаване делът на обработваемите площи с лозови култури и билки.

Намаляването на населението в Общината, започнало след 1990 г., продължава и досега. То се дължи преди всичко в по малка степен на отрицателния естествен прираст и по голяма на засилената миграция към големите градове в страната. В Община Твърдица негативните процеси

не са толкова силни, но липсата на трудови и образователни перспективи задълбочават проблемите.

Ромите представляват висок дял от населението на общината, като официално не могат да бъдат преброени, защото голяма част от тях се самоопределят като българи, но реалният им процент достига 30. Очертават се проблеми с ранните бракове, високата раждаемост на ромски деца, в семейства с недостатъчни възможности за отглеждане на дете и родителски практики, пречатстващи социализирането на децата в по-късна възраст, **както и ранно отпадане от средно образование**. Други такива са: ниска или липсваща хигиенна култура, недоброто владение и неупотребата на български език в младите ромски семейства, проблеми, придружени от безработица и изолираност. Поради това в общината е изготвен специален план за интеграционните политики.

Общината изостава от средните показатели за областта и особено от тези за страната. Община Твърдица е сред тези в Област Сливен с най-голям дял на неграмотното население и лоша образователна структура. В общината няма ромски представител, завършил висше образование. Преобладава дялът на хората със средно и основно образование, като дори дялът на никога непосещавалите училище надвишава процента на вишистите в общината с почти 2%.

2 ИКОНОМИКА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Настоящият икономически анализ има за цел да представи актуалната икономическа ситуация в Община Твърдица и да послужи за информирано формулиране на стратегическите приоритети, цели и дейности за развитие на общината в периода 2014-2020 година. В процеса на подготовката му са използвани данни, получени със съдействието на държавни и местни органи на управление в рамките на съответните им компетенции, както и вторични данни на национално признати организации, провеждащи представителни проучвания за състоянието на територията и на страната като цяло - Национален статистически институт (НСИ), Евростат, министерства, държавни и регионални агенции, държавни комисии, териториални и регионални служби на органите на изпълнителната власт и други официални източници. В рамките на анализа са включени и данни на ниво Област Сливен, за да бъдат визуализирани адекватно мястото и значението на общината за общата конюнктура, потенциал и перспектива.

2.1 ОБЩИ ДАННИ ЗА ИКОНОМИКАТА НА ОБЛАСТ СЛИВЕН

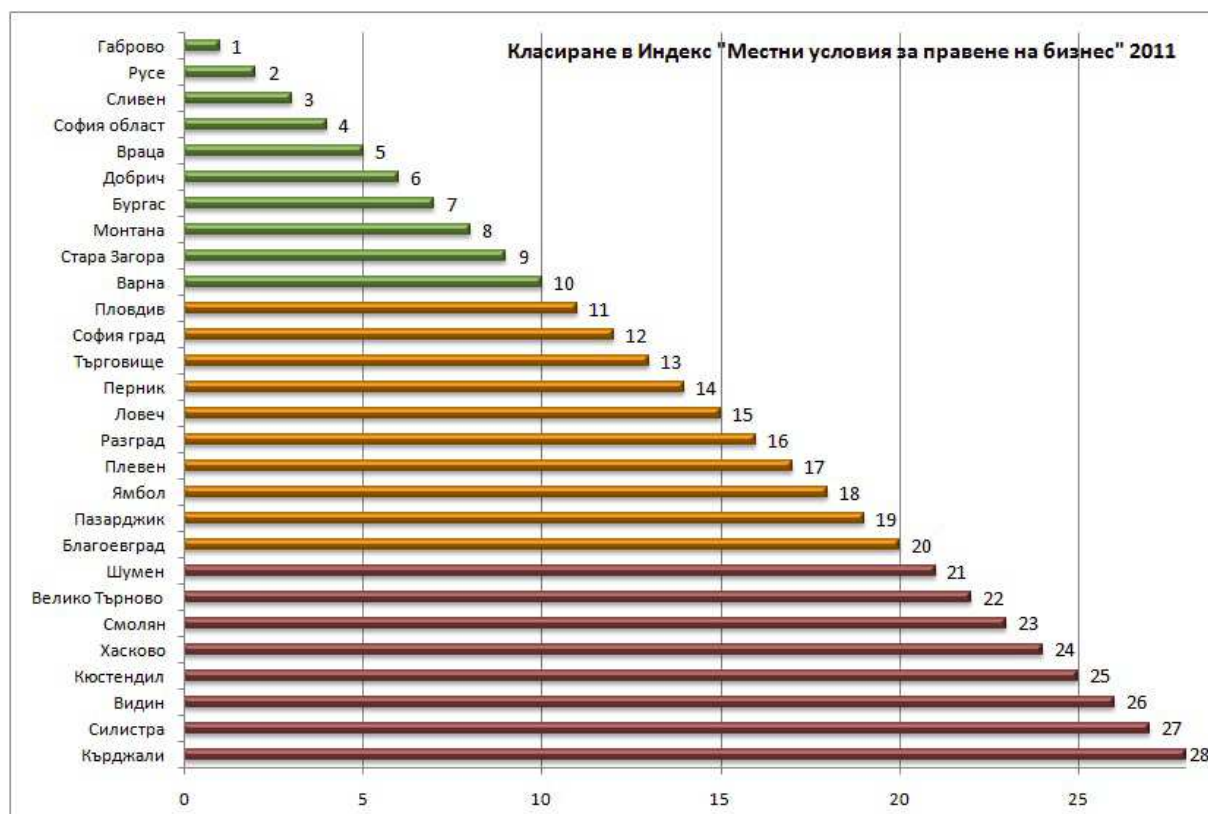
По данни на НСИ през 2011 г. в Област Сливен се създава 11% от съвкупната БДС в Югоизточен регион. По отделните сектори този процент е както следва: селско и горско стопанство – 21%; индустрия – 7,3%; услуги - 13%.

Коефициентът на заетост на населението на 15 и повече навършени години намалява след настъпването на кризата и през 2012 г., но все още остава на ниски нива - около 42%. Безработицата се задълбочава и през 2012 г. вече достига 20%, което е една от най-високите стойности в страната. Инвестициите в областта са сравнително добри - както разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, така и притокът на преки чуждестранни инвестиции се възстановяват през 2011 година. Въпреки това административните неуредици през последните години влияят негативно върху някои потенциални инвестиции и върху усвояването на европейските средства. Към края на 2012 г. изплатените европейски средства по оперативните програми към общините в Област Сливен са с най-ниски размери в страната, като Община Твърдица е на едно от последните места.

Характерна за областта е силната концентрация на икономическите дейности в град Сливен, чието развитие е определящо. Голяма част от работещите са заети в индустриалния сектор, като водещи отрасли са текстилната промишленост, хранително-вкусовата промишленост и машиностроенето. Чуждестранните инвестиции са насочени основно към текстилната промишленост и винопроизводството.

Според проучване на Института за пазарна икономика, Област Сливен заема челните места като най-доброто място за бизнес, поддържайки сравнително ефективни административни услуги, включително и чрез електронно управление, добро възприемане на местната власт по отношение на корупция и чуждестранни инвестиции. В Областта е най-ниската стойност на таксата за битови отпадъци - 1,20%. Сред първите места е и по отношение на индикатора бързо и лесно издаване на „Разрешително за строеж“.

Графика 4 Общо класиране в Индекс „Местни условия за правене на бизнес“ 2011, ИПИ

Основният икономически отрасъл в областта е преработващата промишленост. По-важните отрасли на преработващата промишленост са: производство на текстил, текстилни изделия и облекло, производство на хранителни продукти и напитки, производство на машини и оборудване, производство на електро-оптично и друго оборудване и др.

През 2011 г. БВП на областта е 830 805 хил. лв. (1,5% от БВП на България), а БВП на човек от населението е 3 985 лв. (2007 година). Годишната работната заплата е 5 649 лв.

Сливен е на трето място в общата класация. Има и две 4-ти места – за размера на чуждите инвестиции (€ 2715 на жител) и за възприятието за корупция в местната власт, поради осъществяваните антикорупционни инициативи и инструменти за сигнализиране на корупционни практики, както и възпрепятстването на конфликт на интереси и прозрачността на процедурите за обществени поръчки. Най-задното място за Сливен е свързано с размера на работната заплата (19-то място).

Общо класиране (Сливен)		3 място
Данъци и такси	1) Ниво на местните данъци	18 място
	- Размер на данъка върху недвижимите имоти (‰)	1,90 ‰
	- Размер на данъка върху превозните средства (лв/киловат)	1,32 лв.
	- Размер на патентния данък (лв/1 кв. м. търг. площ)	12 лв.
	- Размер на туристическия данък (лв/нощувка в хотел с 3 звезди)	0,60 лв.
	2) Ниво на местните такси	14 място
	- Такса за битови отпадъци (‰)	1,40 ‰
Административна	- Такса за ползване на пазари (лв./кв.м. на ден)	7,00 лв.
	3) Електронно управление	3 място
	4) Разрешително за строеж	7 място
	5) Регистър на собствеността	-
Икономическа активност	6) Възприемане за корупция в местната власт	4 място
	7) Заетост	18 място
	- Коефициент на заетост (%)	43,0%
	8) Работна заплата	19 място
	- Размер на работната заплата на заетите (лв./годишно)	5 649 лв.
	9) Образование	6 място
	- Дял на заетите с висше образование (%)	22,8%
	10) Чуждестранни инвестиции	4 място
	- ПЧИ в нефинансови предприятия с натрупване (€/глава от населението)	€ 2 715

Таблица 24 Резултати на Сливен в индекс „Местни условия за правене на бизнес“ 2011, ИПИ

По данни на НСИ за 2011 г. , в разпределението по общини на нетните приходи доминира Община Сливен - 77.2%, следвана от Община Нова Загора - 19.0%, Община Твърдица - 2.1 % и Община Котел - 1.6%.

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от критериите за община със затруднено социално-икономическо развитие е, община с нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната. По посочения критерий и четирите общини попадат в тази категория. Пресметнато за трите последователни години 2009-2011, Община Твърдица е с 10,7% от средните стойности за страната.

В Община Твърдица разпределението на приходите от продажби е: услуги – 47,0%, индустрия – 32,3%, аграрен сектор – 20,7%.

2.2 СЕКТОРНА СТРУКТУРА

Характерни за Сливенска област са многообразието в отраслова и подотраслова структура, доброто разположение на промишлените мощности, напълно изградената инфраструктура в

промишлените зони, което създава благоприятни условия за привличане на местни и чуждестранни инвеститори и развитие на икономиката на областта.

Сливен има традиции в производството на текстил и трикотаж, храни и напитки, на машини и оборудване. Благоприятният климат е предпоставка за утвърждаването на Сливенския регион като важен доставчик на селскостопанска продукция. Условията са изключително подходящи за развитие на овощарство (особено производството на праскови и череши), лозарство – за тях особено благоприятни са условията в Община Твърдица, зеленчукопроизводство, производство на слънчоглед и зърнени култури, а също и за развитие на животновъдство.

В териториално отношение промишлеността и услугите са най-силно развити в общините Сливен и Нова Загора. В тях аграрния сектор също има силни позиции. За общините Котел и Твърдица селското стопанство е с най-голяма значение.

Най-голям потенциал за развитие на туризма има в общините Котел и Сливен. Община Твърдица също има своите предпоставки за развитие на планински и културен туризъм, предвид наличието на връх Чумерна, река Тунджа, язовир „Жребчево“ и някои паметници на културата.

Сектор „Услуги“ заема водещо място по показателя БДС както в ЮИР, така и в Област Сливен. В областта той създава около 58-60% от БДС, в ЮИР - 50–51%. Сектор „Индустрия“ е вторият по значение икономически сектор в областта и ЮИР, съответно с 28-30% и 42-43%. Селското и горско стопанство остават на трето място. Делът на създадената в областта БДС в сектора е почти двойно по-висок от този в ЮИР – 10-11% срещу 5-6% за ЮИР.

През 2011 г. в индустрията е създадена 66,7% от продукцията на нефинансовите предприятия. По този показател тя заема доминиращо място в икономическата структура на областта. Следват услугите с 22,2% и селското стопанство с 11,2% от продукцията. В индустриалния сектор през същата година са реализирани 48,5% от нетните приходи от продажби. В услугите те са 44,2 % и в селското стопанство 7,3 %.

2.3 ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ В ОБЩИНА ТВЪРДИЦА

Броят на нефинансовите предприятия, подали отчети в НСИ, в Област Сливен за 2011 г. е 6 838. По брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението, областта заема 20 място. Съотношението на микро, малки, средни и големи предприятия към общия брой нефинансови предприятия съответства на това в страната. За 2011 г. делът на микропредприятията е 91,9%, на малките 6,7%, средните - 1,2%, големите - 0,1%.

В Община Твърдица броят на предприятията е 332 и представляват едва около 5% от общия брой в Област Сливен. В общината се произвежда 2% от продукцията в областта, реализират се едва 2,2% от приходите от дейност, които формират 2% от нетните приходи от продажби за Сливенска област. Заетите лица са само 4% от общия брой заети в областта. Безработицата е най-сериозният

проблем в Община Твърдица. Официално данните сочат, че около 28% от населението е без работа през 2012 г.

Община	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Заети лица	ДМА
	Брой	Хил. левове			Брой	Хил. лв.
Област Сливен	6 838	1 496 150	2 375 579	2 137 175	35 295	1 289 298
Котел	398	20 329	36 930	34 887	1 118	16 238
Нова Загора	1 141	306 438	454 364	406 274	5 415	220 491
Сливен	4 967	1 136 558	1 830 299	1 650 840	27 414	1 021 253
Твърдица	332	32 825	53 986	45 174	1 348	31 316

Таблица 25 ОИП за нефинансовите предприятия по общини - 2011 г., НСИ

В Община Твърдица е развита *текстилната, каменовъглена, дърводобивната и шивашката* промишленост:

Текстилна промишленост: „Аглика – СИМ“ ООД, гр. Твърдица. Произвежда основно за външния пазар. Изпълнява договори за реализация на продукцията с „ИКЕА“ – Швеция и традиционни клиенти от Франция, Гърция, Канада, Сърбия, САЩ и други. Вътрешният пазар е ориентиран към фирми, занимаващи се с обзавеждане на хотели и курортни селища. „Имид“ ООД е млада фирма налагаща собствена марка. „Съплайн“ се развива с добри темпове и произвежда продукция с насоченост в областта на спорта и спортинете пособия и успешно пробива на външния пазар.

Каменовъглена промишленост - „Мина Балкан – 2000“ ЕАД, добиваща черни каменни въглища и шлам за керамичните фабрики в страната.

Дърводобивна и дървопреработваща промишленост - Държавно лесничейство „Твърдица“; „Буковец – Твърдица“ АД – дърводобив; „Форест груп“ ЕООД; „Кутра“ АД - дърводобив и дървообработване; „Кутра Лес“ ООД - дърводобив и дървообработване; ЕТ „Равена“, гр. Твърдица - дърводобив и залесяване; ЕТ „Стандарт Паркет“, гр. Шивачево - производител на паркет; ЕТ „Марин Пъстраков“-не развива дейност, гр. Твърдица - производител на дървени въглища.

Шивашката промишленост - „Донина Стил“ ООД, гр.Твърдица; ТПК „Възраждане“, гр.Твърдица; „ИМИД“ ООД, „Отован БГ“, Съплай ООД.

Поради спецификата на географското си положение и природни дадености, както и места за настаняване като хижи: „Буковец“, „Хайдушка песен“, „Чумерна“ (със ски база), „Ловен дом“ и др.; къщи за гости: „Иванова къща“, „Панорама“, „Росана“, „Квелхаус“, „Червенаково“, стаи под наем „Геров“, комплекс „Чилиците“ и почивни станции, Община Твърдица би могла да бъде привлекателен център за планински отдых, ловен туризъм, екотуризм, риболов. На този етап все още не се предлага организиран туризъм и туристически продукт, което е съществена слабост на сегмента.

Добре застъпено е производство на хляб и хлебни изделия, сладкарство. Фирми, произвеждащи хлебни и сладкарски изделия са: ЕТ „Ангелов и син“ гр.Твърдица; ЕТ „Петя“, „Стеливан“ ЕООД – гр. Варна.

Фирми в сектор търговия: ЕТ „Ваньо Славов и синове ООД“; ЕТ „Морион – 2004“; „Аскент Маркет“; „Кристине95“ ЕТ; ЕТ „Йордан Кънчев - Адам“ – продажба на месо; Олимпия, „4М“ ЕООД.

2.4 ИНВЕСТИЦИИ

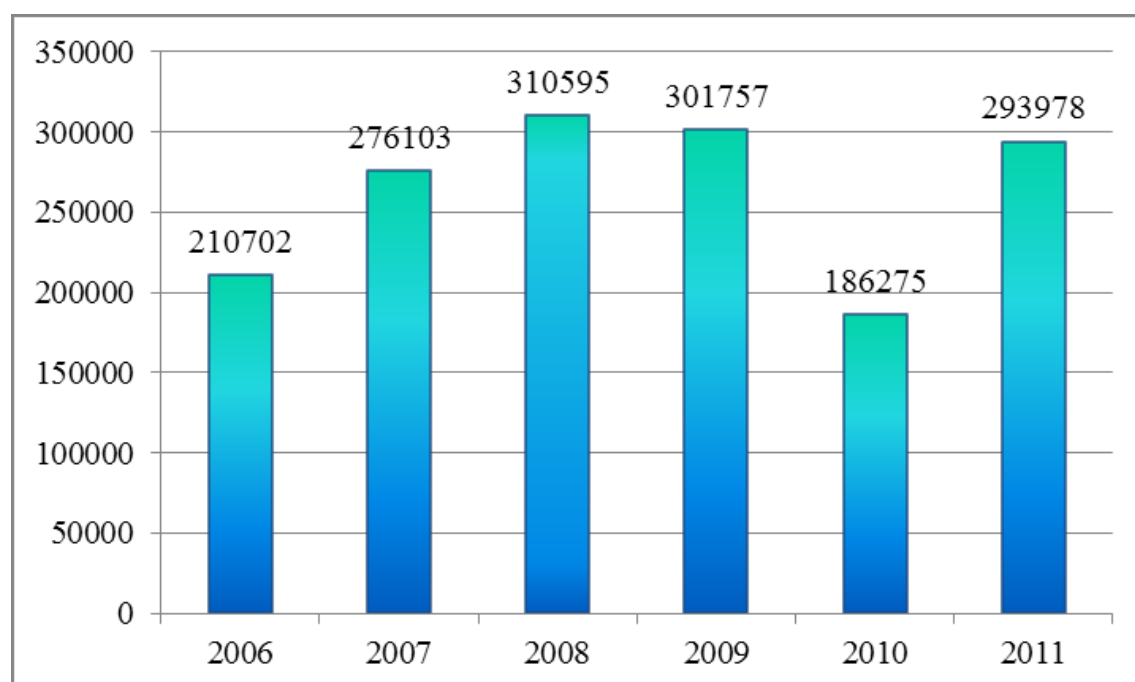
Преките чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор в областта за 2010 г. (с натрупване) са 468 443,5 хил. евро, а за 2011г. – 504 970,8 хил. евро. Тези стойности поставят Област Сливен на 7-мо място в класацията на областите.

Следва да се изтъкне като силна страна на областта това, че успя да привлече значителни чужди инвестиции. Най-големите от тях са в текстилното производство и в производството на вина.

2.5 РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДМА

По направени разходи за придобиване на дълготрайни материални активи, Област Сливен заема средата в класацията на 28-те области в България - от 13 до 16 място в разглеждания период.

Графика 5 Разходи за придобиване на ДМА, хил. лв., НСИ

2.6 РАЗХОДИ ЗА НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ

Разходите за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД) в област Сливен през 2007 г. възлизат на 315 хил. лв., а заетите с НИРД са 25 човека. Делът на разходите за НИРД от БВП за 2007 г. представлява 0,03 % от БВП. Други данни за периода 2006 - 2011 година НСИ не е публикувала, поради това че са определени като конфиденциални.

В Община Твърдица няма звена и организации, които да се занимават с научно-изследователска дейност или да са извършвали разходи за такава.

2.7 ИЗВОДИ ЗА РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Икономическото развитие на Област Сливен и в частност Община Твърдица, по показател БВП на човек от населението е под средното за страната и бележи негативна тенденция на намаляване през последните години. Налице са големи диспропорции в икономическото развитие на общините в областта, като с най-неблагоприятни показатели са общините Котел и Твърдица. Те са с най-малък относителен дял на нефинансовите предприятия и най-малко заети в тях. Бизнесът е съсредоточен най-вече в град Сливен. Напоследък са привлечени инвестиции в областта на винопроизводството. За Община Твърдица основен дял има земеделието. Като цяло в областта е недостатъчен размерът на инвестициите за обновяване на технологичното оборудване. Това важи с особена сила за Община Твърдица. Ниска е степента на конкурентно-способност на производствените предприятия в Областта и Община Твърдица. Недостатъчна и с незадоволително качество е бизнес- инфраструктура на територията. През 2012 г. Община Твърдица инициира изграждане на Техно индустриален парк – Твърдица. Това е проект в съвсем начална фаза, за които ще бъдат необходими доста усилия, включително и за привличане на частни партньори за неговото реализиране. Чрез идеята за изграждане на индустриална зона от нов тип беше дадена заявка за решение на съществуващ проблем – икономика на общината в упадък и високо ниво на безработица. Бе взето решение да се разработи идеен вариант за нова индустриална зона в Твърдица наречена условно с проектно име „Твърдица техно парк“. В резултат бе разработен идеен проект на ПУП на тази зона, като са обособени парцели, до които е осигурен достъп. Набелязани бяха и следващите стъпки, които предстои да се извървят. Зоната е съобразена с новите бизнес изисквания за модерна инфраструктура и представлява сериозна заявка в лицето на общинска администрация и местния бизнес за активна позиция за икономическо развитие и привличане на инвестиции.

По отношение на развитието на науката и иновациите в областта, в областта няма нито едно специализирано звено, осъществяващо такава дейност.

В годишните отчети на отделни стопански единици е отчетена такава дейност (разходи за нея), но тази информация е конфиденциална.

2.8 ФИРМЕНА ОРГАНИЗАЦИЯ

2.8.1 НЕФИНАНСОВИ ПРЕДПРИЯТИЯ В ОБЩИНА ТВЪРДИЦА СПОРЕД БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ

По данни на НСИ, Нефинансовите предприятия в Община Твърдица през 2011 г. наброяват 332. Това са предимно микро и малки предприятия, като броят на заетите в тях е 1348 души. Най-голям е броят на компаниите с до 9 души персонал, а големи предприятия по смисъла на Закона за МСП въобще няма.

Таблица 26 Нефинансови предприятия за 2011 г. по групи предприятия според броя на заетите за Община Твърдица

Групи предприятия	Брой предприятия	Заети
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА	332	1 348
Микро до 9 заети	308	591
Малки от 10 до 49	21	341
Средни от 50 до 249	3	416
Големи над 250	-	-

Източник: НСИ

2.8.2 ИНДУСТРИАЛЕН СЕКТОР – ПЕРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ

Индустриалният сектор формира около 32% от приходите от продажби в Община Твърдица. Броят на предприятията в преработващата промишленост е 34 и представлява малко над 10% от общия брой компании, функциониращи на територията на общината през 2011 г. Произведената продукция в този сектор заема 26% от общата за територията. Фирмите, развиващи анализираната дейност притежават около 20% от ДМА в общината и инвестициите за обновлението и развитието им са недостатъчни. Заетите са 29% от общия брой за общината през 2011 г.

Таблица 27 Таблица 22 Икономически показатели за преработваща промишленост в Община Твърдица, 2011

Икономически дейности (A21)	Предприятия брой	Произведена продукция хил.лв	ДМА хил. лв	Наети лица брой
Преработваща промишленост	34	8 555	6 232	384

Източник: НСИ

2.8.3 ИНДУСТРИАЛЕН СЕКТОР – ТЕКСТИЛНА И ШИВАШКА ПРОМИШЛЕНОСТ

Този сектор е представен от няколко компании в Община Твърдица: „Аглика – СИМ” ООД – текстилна промишленост. Тя работи предимно за външния пазар; „Донина Стил” ООД; ТПК „Възраждане”; Отован БГ и „ИМИД” ООД – шивашка промишленост, „Съплайн” ООД.

2.8.4 ДРУГИ ОТРАСЛИ

По данни на НСИ, в Община Твърдица функционират 8 предприятия в сектора на строителството през 2011 г. Те формират 1 083 000 лв. в произведена продукция, което е около 3% от тази за общината.

С производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива се занимават 13 фирми. Три от компаниите на територията на общината са в добивната

промишленост, като те притежават под 1% от ДМА. Най- голяма сред тях е „Мина Балкан – 2000” ЕАД, която добива черни каменни въглища.

Няколко са фирмите в областта на дърводобив и дървопреработване: Държавно лесничейство „Твърдица”; „Буковец-Твърдица” АД – дърводобив; „Кутра” АД - дърводобив и дървообработване; „Кутра Лес” ООД - дърводобив и дървообработване; ЕТ „Равена” гр.Твърдица - дърводобив и залесяване; ЕТ „Стандарт Паркет”, гр. Шивачево - производител на паркет; ЕТ „Марин Пъстраков”, гр. Твърдица - производител на дървени въглища (която към момента е преустановила дейност, но фирмата не е закрыта), „Атлантик Уей” ЕООД – дърводобив и дървопреработване, „Вастон” – дърводобив и дървопреработване, Фагуслес ООД, „Форест груп” – Шивачево и др.

Добре застъпено е производство на хляб и хлебни изделия, сладкарство. Фирми, произвеждащи хлебни и сладкарски изделия са: ЕТ „Ангелов и син” гр.Твърдица; ЕТ „Петя”; „Стеливан” ЕООД – гр. Варна .

Фирми в сектор търговия: ЕТ „Ваньо Славов”; ЕТ „Морион – 2004”; „Аскент Маркет”; „Кристине95” ЕТ; ЕТ „Йордан Кънчев - Адам” – продажба на месо и др.

В областта на услугите основните фирми са: ЕТ „Стоборис 51” – металообработване; ЕТ „Иван Минчев Иванов” - чугунени и алуминиеви отливки; ЕТ „Пламен Узунов” - дърводелски услуги, не развива дейност; ЕТ Хема – Ж. Желязков”, Фагуслес ООД - дърводелски услуги; Георги Йорданов - дърводелски услуги; Георги Узунов - дърводелски услуги; ЕТ „Дом 2002” - дърводелски услуги; Илко Петров Шегев - изкупуване и обработка на билки; ЕТ „Марио Митов” - изкупуване и обработка на билки; ЕТ „Пепи – Пенка Иванова” – покупко – продажба на резервни части на „STIHL”; ЕТ „Петров – 58”- земеделие и търговия с горива; ЕТ „АЗМАНОВ – 1001 СТОКИ” търговия със троителни материали, ЕТ „Мечето” – стротиелни материали, „Всичко за дома и строителството - Мария Велчева”, мебелен магазин „Мондо”, „Даст-02” ЕТ, „Йолита” ООД - дърводобив, „Крълев-Цонка Крълева” – ЕТ- дърводобив и дървопреработване, „Василеви” ЕТ – автотранспорт, „Твърдица-транс” ООД – автотранспорт, „Еврофинанс” ООД – счетоводни услуги, ЕТ „Димитрова-Цонка Димитрова” – търговия с Брашно и фуражи, „Балкан Хънтинг резерв” – ЕООД – ловен туризъм. .

Кабелна телевизия и интернет в общината се доставят от фирма „Елфе” ЕООД.

2.9 СЪСТОЯНИЕ НА СЕКТОР СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО

2.9.1 ХИДРОМЕЛИОРАЦИИ

Хидромелиоративната мрежа в Сливенска област е част от Напоителна система "Средна Тунджа". Тя включва: яз."Жребчево" - 400 млн. м3 воден капацитет, втори по големина в България след яз."Огоста". Проектна мощност на системата е 970 000 декара площ. Най-голямата по проект напоителна система в България; 565 000 дка - изградени площи за напояване на територията на Сливенска и Ямболска област; 342 000 дка - изградени площи за напояване само в Сливенска област; 270 000 дка - изградени отводнителни системи.

От досега изградените около 565 000 дка поливни площи на НС "Средна Тунджа", в Сливенска област са 342 321 дка, а в Община Твърдица са 1 115 дка.

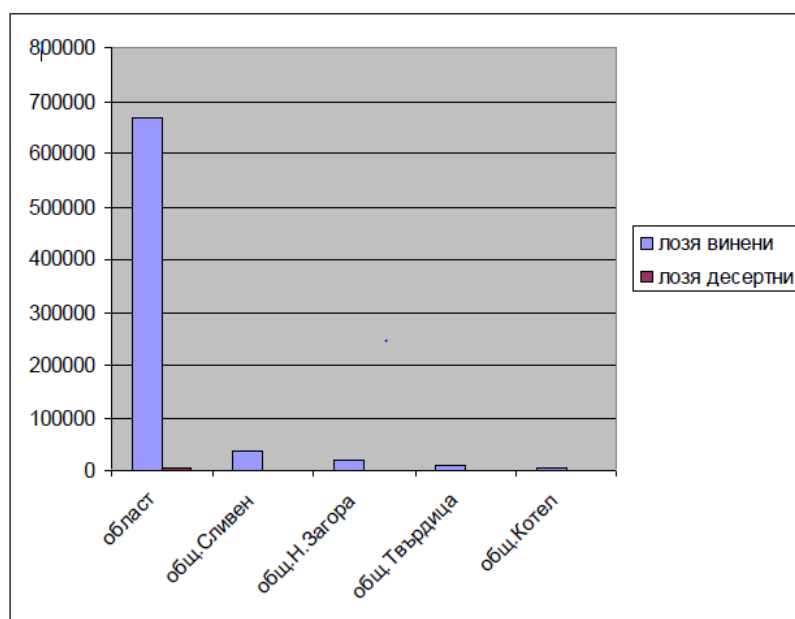
Основните открити канали на системата са изградени главно през периода 1967- 1980 г., а големите стоманени тръбопроводи – през 80-те години на миналия век. Съоръженията са физически остарели и са необходими много средства за текущ и основен ремонт. Липсата на средства за ремонт години наред обрича големите хидромелиоративни съоръжения – открити канали, главни, разпределителни и поливни тръбопроводи в напоителните полета на пълна амортизация, разрушаване и излизане от строя, с което отпадат все повече изградени поливни площи.

2.9.2 РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Регионът е утвърден като един от големите производители на земеделска продукция, като традиционно е застъпено отглеждането на зърнени култури, овощарството, лозарството и зеленчукопроизводството. Земеделските територии в Област Сливен през 2011 г. са 1 621 01, което представлява 50.5% от територията на областта. Зеленчукопроизводството в равнините части е свързано с отглеждане на домати, пипер и картофи, но като цяло те не е пазарно ориентирано.

Областта е известна като градината на прасковите на България. След западането на овощарството, следствие на извършената реформа, в последните пет години се забелязва тенденция на засаждане на нови насаждения от прасковите, чиято площ към момента е 19 147 дка. Лозарството е традиционен отрасъл в областта. Отглежданите сортове са предимно винени. Развитието му, освен на природните и климатични дадености до някъде е провокирано от субсидиите за създаване на нови насаждения .

Графика 6 Лозови масиви в Област Сливен, вкл. Община Твърдица

Обработваемата земеделска земя в община Твърдица е 130 661 дка, разпределена в следните групи: ниви 78 202 дка; трайни насаждения 14 429 дка; естествени ливади 3 829 дка; разсадници 29 дка; мери и пасища 22 929 дка; Структурата на реално използваната земеделска земя е типична за планинските райони. 76,7% са ниви, от които 20 % са технически култури и зеленчуци, а 29,4 % фуражи. Повечето от

земяделските площи са поливни, което е допълнително благоприятстващо условие.

Приоритетно място в растениевъдството в Община Твърдица заемат трайните насаждения, пшеницата, ечемикът, тритикале, овес, слънчоглед. През последните години засятите площи и получените средни добиви от тези култури варират. Има интерес към отглеждане на култивирани билки, шипки, маслодайна роза, кориандър на малки площи, по-скоро експериментално. През последните години се забелязва възобновяване производството на ягоди в с. Оризари.

Лозарството е отрасъл с традиции за общината, поради подходящите почвено-климатични условия на региона. Не е изтекъл амортизационният срок на лозовите масиви в гр. Твърдица, гр. Шивачево и с. Сборище и с. Близнак и всички са в плододаваща възраст.

Обработваема земя – овощарство и лозарство	дка
Лозя	10 242
Череша	1 858
Технически култури	
Лавандула	340
Рози	20
Билки	-
Шипки	10

На територията на общината работят 7 земеделски кооперации, които стопанисват 80 % от земеделската земя – 54 300 дка: ПК „Твърдица“ гр. Твърдица; ЗК „Запалня“ гр. Твърдица; ЗКПУ „Стара планина“ с. Сборище; ЗКПУ „Дичко Бъчваров“ гр. Шивачево; ЗПК „Оризари – 94“ с. Оризари; ЗК „Кристине“ с. Оризари; ЗПК „Близнак“ с. Близнак.

2.9.3 ЖИВОТНОВЪДСТВО

Животновъдството в Област Сливен е представено от отраслите овцевъдство, свиневъдство, птицевъдство и говедовъдство. Основните данни за отглежданите животни за 2012 г., дават една обективна картина на отрасъла. Говедовъдството е повлияно от доплащанията, но новите европейски правила ще доведат до редуция на животните, защото необходимите средства за приваждане на фермите по европейски правила изисква много средства, които няма да са по възможностите на всички стопани.

Добрите природо-климатични дадености предлагат условия за развитието на планинско и екологично чисто животновъдство в Сливен и особено в Община Твърдица.

Таблица 28 Вид и брой на животновъдните обекти и животните към 01.01.2013

Вид обекти/ животни	Сливен	Твърдица	Котел	Нова Загора	общо за Областта
Говеда - общо	12235	4796	2900	8788	28719
в т.ч. крави	7943	3348	1909	5344	18544
Биволи - общо	57	29	35	86	207

в т.ч. биволици	33	19	12	57	121
Овце – общо	37118	10641	17655	13199	78613
в т.ч. овце майки	30189	9637	14033	8580	62439

Животновъдството е втори подотрасъл на селското стопанство в Община Твърдица. През последните години бележи развитие в частния сектор.

Високите производствени разходи и ниските изкупни цени на продукцията от животновъдството са причина за отлив от този отрасъл на земеделски кооперации и преминаването на съществуващите животни в частни стопани и по-малки семейни ферми, занимаващи се предимно с угодяване и търговия. Тенденцията е към създаване и развитие на семейни ферми с по-малък брой животни, механизирани на процесите на отглеждане и повишаване качеството на животновъдната продукция.

В Община Твърдица има условия за увеличаване броя на отглежданите животни. Производството на екологично чисто месо в Балкана може да достигне по-големи размери, за което е необходимо финансово подпомагане и стимулиране на частните животновъди.

2.9.4 ГОРСКО СТОПАНСТВО

По данни на Агенцията по геодезия, картография и кадастър, горските територии в област Сливен заемат 1 466 478 дка (146 647,8 ха), което представлява 41,4 % от територията на областта. Значителен процент - 92%, са покрити с гори. Преобладават видовете бук, зимен дъб и цер.

Община	Общо ха	Иглолистни ха	Широкол. ха	В т.ч.: широкол. високоствълбени ха
Сливен	57054	7449	49605	13315
Нова Загора	11744	2910	8834	329
Котел	54926	8213	46713	23842
Твърдица	28503	6242	22261	12243

Източник: РДГ, Сливен

Средната възраст на горите е около 60 г., като преобладават широколистните видове – 82%.

По отношение на собствеността и в четирите общини на Област Сливен най-много са териториите притежание на държавата. В Община Твърдица, държавните горски територии достигат около 20 000 хектара. Най-малък е делът на горите, собственост на юридически лица, а религиозните организации въобще нямат такава.

Таблица 29 Собственост на горските територии, 2011 г.

ОБЩО ха	Държавни горски територии ха	Общински горски територии ха	Горски територии, собственост на ФЛ ха	Горски територии, собственост на ЮЛ ха	Горски територии собственост на религиозни организации ха
Община Сливен 57 054	43 623	8 866	3 777	31	757
Община Котел 54 926	53 181	439	1 213	33	60
Община Твърдица 28 503	19 555	8 593	351	4	
Община Нова Загора 11 744	10 321	78	1 277	68	

Източник: ДГС, Твърдица

Горско стопанската дейност може да се илюстрира със следните показатели за държавни горски територии :

Таблица 30 Приходи от дървесина в Област Сливен по общини, 2007-2011 г.

	2007-2011 г. /лв./
Община Сливен	9 252 055
Община Нова Загора	1 086 127
Община Котел	13 330 531
Община Твърдица	4 712 206

Източник: РДГ, Сливен

Приходите от лов в Община Твърдица са най-големи в сравнение с тези в другите общини от областта и достигат 417 218 лева за периода 2007-2011 година.

Горския фонд се стопанисва и експлоатира от Държавно горско стопанство и Община Твърдица. Собственост на Община Твърдица са 8 593 ха. От добитата дървесина все по-голям дял се пада на технологичната и дървата за огрев. Намалява делът на едрата широколистна строителна дървесина. През 2013 г. е създадена добра организация и е реализирано залесяване от около 115 дка в горските площи.

ДГС Твърдица	2011 г	2012 г	2013 г
Добита дървесина, м ³	34702	22046	26215

Залесени площи, дка	3	0	115
----------------------------	----------	----------	------------

Източник: ДГС, Твърдица

Таблица 31 Добив на дървесина в Община Твърдица

Община Твърдица	2011 г	2012 г	2013 г
лежаща маса, м³	19 375	15 913	12 587
стояща маса, м³	22704	18204	13692

Източник: Община Твърдица

2.10 ТУРИЗЪМ

В общината съществуват добри условия за развитие на планински и ски туризъм, ловен туризъм и екотуризм. Ниша за инвестиции в тази област е и бъдещото развитие на селския туризъм. На територията на общината и сега има подходящи бази за настаняване и обслужване на туристите. В Твърдица има регистриран туристически информационен център. Една от основните туристически дадености е връх „Чумерна“. Терена предполага възможности за създаване на ваканционно селище чиито административни граници следва да се определят съгласно ЗАТУ.

Туристическо дружество „Чумерна“ гр. Твърдица разполага със ски - влек, ски – база от 6 бунгала и столова. Ски пистата е с дължина 667 м, а капацитета на ски – влека е 400 човека на час. Природните условия дават възможност 4 месеца в годината да се използва ски пистата.

В Твърдишкия Балкан се намират хижите „Ловен дом“, „Буковец“ и „Хайдушка песен – представителна“, „Чумерна“, „Елените“ и др.

Работещи са няколко къщи за гости като: „Комплекс Панорама“, Къща за гости „Росана“, „Ивановата къща“, Къща за гости „Квелхаус“, ваканционно селище „Чумерна“, комплекс „Чилиците“, къща за гости „Червенаково“, стаи под наем „Геро“ и др.

Ловни видове, местонахождения, възможности за ограничено ползване.

Пресеченият терен, разнообразните изложения, широколистната растителност и наличието на много пасища благоприятстват разпространението и възпроизводството на едър и дребен дивеч от почти всички видове в обособените ловно – стопански обекти.

Районът се характеризира с богато разнообразие от дивеч, което е предпоставка за развитие на ловния туризъм. Срещат се основно: бозайници- елени, кошути, муфлони, сърни, диви свине, чакали лисици, язовец, зайци; От птиците преобладават ястреби, пъдпъдъци, гривеци, гургулици и др. По рядко киклик, бекас, фазан, скален орел. През пролетния и зимния прелет в района

стационарират различни видове облетен и водоплаващ дивеч, като диви патици и по - рядко гъски. Този потенциал е добра предпоставка за развитието на ловен туризъм.

На територията се намират няколко *естествени природни забележителности*, които създават туристически потенциал като: Природна забележителност "Тиса"; Природна забележителност „Голямата топола“; Вековно дърво „Стоянов бук“; Естествено находище на Черен бор.

Има няколко пещери: „Пчена“, „Слънчев бряг“, „Ботуша“, „Водопадна“ № 2, „Йонко“, „Богомилската пещера“, „Свирчинашка пещера“ - тя има стойност като археологическо находище, „Мъгливия сняг“ – една от най-дълбоките пропасти пещери.

В местността „Корела“ по Козаревската река има водопад, който представлява интересен воден обект, а на север от град Твърдица се намира ансамбъл от три водопада, наречени „Скоковете“. Министерството на околната среда и водите е обявило като защитена зона „Язовир Жребчево“, с код BG 0002052 по Директивата за дивите птици. Защитената зона е разположена в землищата на общините Твърдица, Николаево, Гурково и Нова Загора.

Исторически дадености:

Името Твърдица (Фердич, Ферджес, Бердитца) се предполага да е от старобългарски произход. Най-рано името се среща в първия местен писмен паметник – открита плоча в Богомилската пещера. Споменава се в карта на Балканския полуостров, издадена в Рим (1048 г.), подарена от италианския журналист Зилони на Петър Бакалов от Твърдица. На картата надписът е придружен от стар военен термин, отнасящ се до крепостта Градището.

Археологически находки:

Първите следи от живот на територията на Твърдишка община са открити в най-долните културни пластове на селищната могила „Кицова“. Тя е разположена при сливането на реките Твърдишка и Козаревска в най-южната част на рида Лагуна. Откритите керамични фрагменти и оръдия на труда се датират от периода на новокаменната епоха – VII хил. пр. Хр. Върху самата селищна могила и северно от нея, върху южната част на рида Лагуна, е разположено тракийско селище, обитавано през I хил пр. Хр. Доказателство за това са откритите съдове от погребението на тракийски аристократ в надгробна могила. Открити са и монети на имп. Антонин Пий /138 – 161 г./, имп. Гордиан III /238-244 г./ имп. Клавдий II Готски /268 -270 г./, имп. Константин /306 – 337 г./.

Селища от римския период и богат некропол са регистрирани и в чертите на съвременния град Шивачево и в землищата на всички съставни села на Община Твърдица.

Открити са крепости с внушителни размери при Твърдица, Шивачево, Козарево. Крепостта в местността „Калята“ при Шивачево поддържа оживена кореспонденция, според откритите оловни отпечатащи, скрепяващи писмата на византийски военачалници до тази крепост. Твърдишкият проход играе много важна роля по това време. Доказателство са откритите византийски златни и бронзови монети в близките околности до прохода и внушителните останки от крепостта Градището. Общинска администрация след наложили се спасителни разкопки работи по

проект – „Крепост-градище – мълчалив свидетел на история“ за който се търси финансиране по програми.

Тези дадености са чудесна добавка към потенциала на общината за създаване на интересен туристически продукт.

3 ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Системата за здравно обслужване на населението в Община Твърдица включва:

- МБАЛ „Д-р Ив. Селимински“ гр. Сливен, в която се оказва специализирана болнична помощ на населението от Община Твърдица по здравни пътеки.
- „Медицински център - Твърдица“ ЕООД, осъществяващ специализирана извънболнична и доболнична медицинска помощ на база сключени договори.
- Център за спешна медицинска помощ – филиал Твърдица, на който са предоставени общински помещения от бивша поликлиника.
- Индивидуални практики за първична медицинска помощ. Осъществяват се от 10 семейни лекари, 5 от които се намират на територията на гр. Твърдица.
- Индивидуални практики за стоматологично обслужване на населението. Осъществяват се от 2 стоматолози.
- Здравни кабинети в детските градини и училищата – 7. Завеждат се от медицински сестри и фелдшери.
- Медицински сестри в детските ясли – 11
- 3 броя аптеки, осигуряващи нужните медикаменти на лекуващите се.

На територията на Община Твърдица липсва леглова болнична база. „Медицински център“ ЕООД е със затихващи функции и почти не осъществява специализирана доболнична медицинска помощ, независимо, че разполага със следните специализирани кабинети: акушерогинекологичен; неврологичен; физиотерапевтичен и педиатричен.

Медицинският център е имал сключени договори за оказване на доболнична специализирана помощ по специалностите: офталмология, кардиология, ендокринология. Разполага с клинична лаборатория и физиотерапия. Разположен е в сградата на бившата Районна поликлиника. На центъра са предоставени общински помещения от бившата поликлиника.

Медицинското обслужване обаче е сред **основните проблеми** в социален аспект – почти не функционира на територията. Обсъждат се варианти как да се осъществява болничната помощ. Жизнено важно е да се изгради по-добра система на болнична помощ, да се работи за привличане на млади лекари и за по-добър достъп на отдалечените райони на общината до здравеопазване.

Като други по-сериозни проблеми, свързани със здравеопазването на територията на общината могат да се посочат: недостатъчното финансово обезпечаване на функцията здравеопазване; нуждата от ремонт на сградния фонд; осъвременяване на медицинското оборудване; здравната култура на ромското население, при което, поради липса на знания и обществена хигиена, се стига до множество здравни заболявания. Важен е фактът, че по-голямата част от това население все пак е направило избор на личен лекар.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

В Община Твърдица медицинският персонал наброява 20 души, като 7 от тях са лекари и 2 стоматолози.

Таблица 32 Медицински персонал в Община Твърдица за 2012 г.

	Твърдица			Област		
	физ. лица	осигуреност на 10000	нас-е на:	физ. лица	осигуреност на 10000	нас-е на:
Персонал	20	14,58	685,75	747	38,23	261,56
Лекари	7	5,10	1959,29	194	9,93	1007,14
За първична помощ	6	4,37	2285,83	120	6,14	1628,21
За спец. помощ	1	0,73	13715,00	74	3,79	2640,34
Стоматолози	2	1,46	6857,50	149	7,63	1311,31
За първична помощ	2	1,46	6857,50	144	7,37	1356,84
За спец. помощ	0	0,00	0,00	5	0,26	39077,00
Персонал със средно мед. образование	6	4,37	2285,83	309	15,81	632,31
За първична помощ	5	3,65	2743,00	140	7,17	1395,61
За специализирана помощ	1	0,73	13715,00	169	8,65	1156,12
Друг персонал	5	3,65	2743,00	95	4,86	2056,68

Причините за заболяемостта в Община Твърдица не се отличават от тези на областно и национално ниво. Влошаване на здравето на хората е свързано с бедността, породена най-вече от високия процент на безработица и ниските пенсии на старите хора, непълноценния начин на хранене, нездравословния начин на живот (тютюнопушене и употреба на алкохол), с болести на дихателната система, характерни за работещите в минно-добивната промишленост. Невъзможността на немалка част от населението да си осигури навременно и качествено лечение води до увеличаване на смъртността. Липсата на добра хигиена и изградени хигиенни навици, особено сред ромското население води до заболявания от редица инфекциозни и паразитни болести, най-вече на хепатит А. Заболяемостта е показана в следната таблица:

Таблица 33 Заболяемост по видове болести в Община Твърдица

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	2012		
		Регистрирани	На 1000 от населението	Относителен дял
ОБЩО	I – XIX клас	4056	295,73	100,00
I	Някои инфекциозни и паразитни болести	126	9,19	3,11
II	Новообразувания	147	10,72	3,62
III	Болести на кръвта, кръвотворните органи и отделни нарушения, включващи имунния механизъм	28	2,04	0,69

IV	Болести на ендокринната система, разстройства на храненето и на обмяната на веществата	144	10,50	3,55
V	Психични и поведенчески разстройства	69	5,03	1,70
VI	Болести на нервната система	179	13,05	4,41
VII	Болести на окото и придатъците му	187	13,63	4,61
VIII	Болести на ухото и мастоидния израстък	107	7,80	2,64
IX	Болести на органите на кръвообращението	447	32,59	11,02
X	Болести на дихателната система	836	60,96	20,61
XI	Болести на храносмилателната система	305	22,24	7,52
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	295	21,51	7,27
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	200	14,58	4,93
XIV	Болести на пикочо-половата система	468	34,12	11,54
XV	Бременност, раждане и послеродов период	40	2,92	0,99
XVI	Някои състояния, възникващи през перинаталния период	1	0,07	0,02
XVII	Вродени аномалии [пороци на развитието], деформации и хромозомни аберации	6	0,44	0,15
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неклассифицирани другаде	149	10,86	3,67
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	322	23,48	7,94

4 ОБРАЗОВАНИЕ

В Община Твърдица съществува добре изградена система за предучилищно и училищно образование. На територията ѝ действат 7 общински детски градини (6 ЦДГ и 1 ОДЗ) и 6 общински училища (2 СОУ, 2 ОУ и 2 НУ). Три от тях са средишни (СОУ гр. Твърдица, СОУ – гр. Шивачево и ОУ-с. Бяла паланка), като училището в с. Бяла паланка е едновременно и защитено. По селища те са разпределят както следва:

- гр. Твърдица – 1 ОДЗ, 1 ЦДГ, 1 СОУ и 1 НУ;
- гр. Шивачево – 1 СОУ и 1 ЦДГ;
- с. Оризари – 1 НУ и 1 ЦДГ;
- с. Сборище – 1 ОУ и 1 ЦДГ;
- с. Бяла паланка – 1 ОУ и 1 ЦДГ;

- с. Жълт бряг – 1 ЦДГ

През учебната 2012-2013 година в детските градини са обхванати 479 деца. Този брой се запазва в сравнение с предходните учебни 2010-2011, 2011-2012 години – по 475 деца.

В училищата през учебната 2012-2013 година са приети за обучение 1657 ученици. Това е с почти 100 ученици повече от предходните 2010-2011 година (1541 ученици) и учебната 2011-2012 година (1562 ученици).

На територията на общината няма сегрегирани детски заведение и училища. Единствено в с. Оризари поради насочване от родителите на българските деца към средищното училище в гр. Твърдица, началното училище посещават само ромски деца.

Усилията на педагогическите колективи са насочени към обхващане на максимален брой ромски деца, подлежащи на задължително обучение в детските градини и задържането на постъпилите в училище. В това отношение трудности се срещат при обхвата на 5 и 6-годишните деца от ромските семейства. Незаинтересоваността на голяма част от родителите за ранната подготовка на децата им за училище и овладяването на български език и липсата на санкции са само част от причините за това явление. В гр. Твърдица, гр. Шивачево и с. Сборище остава значителен брой необхванати деца. През учебната 2011-2012 година извън подготвителните групи са 114 ромски деца от 296 подлежащи – 38.5%. През настоящата учебна 2012-2013 година от 320 ромски деца 129 не са обхванати – 40.3 %.

В общинските училища необхванатите ученици от ромски произход почти няма. През последните няколко учебни години поради увеличени брой на приетите ромски деца в първи клас се наложи разкриване на нови паралелки в СОУ "Н. Рилски", гр.Твърдица,СОУ "Г.Каравелов", гр.Шивачево, ОУ "Н.Прокопиев", с. Сборище. Пред тях стои проблемът с отпадането на ромските ученици. За учебната 2011-2012 година в СОУ "Н. Рилски" са отпаднали 36 ученици, в СОУ "Г. Каравелов", гр. Шивачево – 41 ученици, в ОУ "Н. Прокопиев", с. Сборище – 17 ученици. От общо отпаднали 94 ученици-роми реинтегрирани са 28. Процесът на отпадане продължава и през учебна 2012-2013 година. В трите посочени училища до м. декември 2012 г. са отпаднали 29 ученици от ромски произход. Все още е малък броят на завършилите средно образование ромски ученици, поради това че броят на постъпилите в гимназиалната степен след завършване на основно образование също намалява. Така през учебната 2011-2012 година в СОУ "Н. Рилски" от 14, придобили средно образование, само 3 са от ромски произход. В СОУ "Г. Каравелов", гр. Шивачево от 18 придобили средно образование ромски представители няма.

В училищата има възможност чрез индивидуална и самостоятелна форма да се завърши даден клас и степен на образование. Провеждано е ограмотяване на възрастни роми по ОП РЧР и проект „Нов шанс за успех“. През последните няколко години педагогическите колективи на детските градини и училищата са преминали обучение за работа в мултикултурна среда.

Проекти, които могат да се реализират в посока подобряване ромското включване са следните:

1. Подобряване качеството на образователния процес в НУ в с. Оризари, чрез включване на елементи на интеркултурно образование, СИП и ЗИП по БЕЛ и математика. Включване на представители на ромския етнос в обучителния процес /подобно на инициативата „Заедно в час“ / и интерактивни елементи в образователния процес, както и достатъчен брой извънкласни занимания с оглед адекватно встъпване в 5 клас.

2. За намаляване броя на отпадналите ромски ученици и увеличаване броя на завършилите средно образование, стимулиране на извънкласните форми на обучение, скаутски формации, театрални клубове и спорт, както и СИП и ЗИП по български език, литература и математика.

3. Стимулиране на партньорствата между училища и НПО за постигане по голяма ефективност при ограмотяване на възрастни и интензифициране на самостоятелната форма на обучение на възрастни роми до 8 ми клас и осигуряване на вечерно образование след 8 ми клас.

5 КУЛТУРА – ИНСТИТУЦИИ И СЪБИТИЯ

На територията на Община Твърдица има 9 читалища, регистрирани по Закона за народните читалища : „Св. Св. Кирил и Методий 1914“, гр. Твърдица; „Просвета 1898“, гр. Шивачево; „Развитие 1928“ , кв. Козарево; „Просвета 1910“ в с. Сборище; „Пробуда 1928“ в с. Оризари. „П.Хилендарски 1928“с. Червенаково; „Св.Св. Кирил и Методий 1937“, с. Боров дол; „Нова светлина 1947“, с. Жълт бряг; „Нов път 1948“с. Бяла паланка. Те са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и задачи от държавната и общинска културна политика. Народните читалища развиват и обогатяват културния живот, социалната и образователната дейност, запазват обичаите и традициите, разширяват знанията на гражданите за ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата, възпитават и утвърждават национално самосъзнание и осигуряват достъп до информация.

Към читалищата в Община Твърдица действат различни по жанрове самодейни състави:

- временни – коледари, лазарки
- постоянни – певчески, танцови, театрални, автентичен фолклор, клубове, школи.

През лятната ваканция читалищата осъществяват работа с децата, наситена с разнообразни дейности. Организират прояви по повод всички национални празници и някои празници от традиционния народен календар. Основна грижа на читалищното и библиотечно обслужване на учащите е с необходимата учебно – помощна литература. На територията на общината функционират 4 глобални библиотеки „Просвета 1898“, гр. Шивачево, „Развитие 1928“, кв. Козарево, „Просвета 1910“ в с. Сборище и „Пробуда 1928“ в с. Оризари, като в те дават възможност повече хора да имат достъп до Интернет.

Вратите на читалищата и техните библиотеки са отворени за всички български граждани. Участието им във формите на художествената самодейност в читалищата е според желанието и потребностите независимо от техния етнос.

В някои селища (Оризари, Боров дол, Твърдица) в младежките и детските танцови състави участват 1-2 самодейци от ромски произход. В частната детска школа за народни инструменти „Пеещи струни“ от есента на 2012 г. също има няколко деца роми.

Детският фолклорен празник „Пролетни игри и обичаи-Цветница“ (от 1994 до сега) ежегодно представя пролетната обредност на етническите групи, живеещи на територията на Община Твърдица. През 2009- 2011 г. в него участва ромска танцова формация с ръководител Сийка Василева от СОУ „Неофит Рилски“ гр. Твърдица като част от работата в СИП за изучаване на ромски фолклор.

В периода 2009-2011 г. НЧ „Просвета 1898“ гр. Шивачево организира празник за отбелязване на 8 април, Международния ден на ромите, с програма от деца-роми от начален курс на СОУ „Г.Ал. Каравелов“.

Традиционен е коледният базар, организиран от Община Твърдица и НЧ „Св.Св. Кирил и Методий 1914“, гр. Твърдица. Организиран се и спортни прояви от общината по случай празника на града, 14 октомври, Петковден.

В проведеното първо състезание в градски условия „Най-добър в професията дървосекач“ по случай празника на Твърдица 2012 г., победител стана представител на дърводобивна фирма от ромския етнос.

6 ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

По своето географско местоположение Община Твърдица е част от важната **транспортно-комуникационната** система на страната. Оттук минава подбалканската ж.п. линия София - Бургас и път I-6 /София – Бургас/, които осигуряват основната връзка на запад със столицата, всички подбалкански градове и на изток с гр. Бургас и морските курорти.

Републиканската пътна мрежа обхваща автомагистрали, пътища I, II и III клас. На територията на Община Твърдица няма изградена автомагистрала, както и второкласни пътища. От тук минава път I-6 /София-Бургас/ с обща дължина 21.7 км. Важността на този път се обуславя от осъществяването на връзките на общината с областния център Сливен, с големите индустриални и административни центрове на подбалканските градове, както и със столицата и Черноморието.

Пътища на територията на общината са: път III-662 /Н. Загора – Баня - Твърдица - Елена/ и път III-5007 /Гурково - Конаре - Твърдица/. Път III-662 е най-пряката връзка между Северна и Южна България и представлява връзка между Община Нова Загора и община Елена. Той отремонтиран изцяло и от 2012 година е в експлоатация. Път III-5007 представлява връзка с Община Гурково.

Вътрешната пътна мрежа, чрез която се осъществяват другите връзки между отделните селища в общината, е развита добре и осигурява удобни транспортни връзки на всички населени места от общината с общинския център. Селищата се свързват помежду си основно с пътищата от четвъртокласната пътна мрежа. Към нея е включен и един ведомствен път на "Балкан" ЕООД в ликвидация и е закупен от Общината през месец октомври 2003 г., за да може да го поддържа. Той води началото си от местността "Предела" /отклонение от път III-662 /Н.Загора-Баня-

Твърдица-Елена/ и представлява връзка с хижа "Буковец" и връх "Чумерна", където идват на ски туристи от цялата страна.

Връзките между останалите населени места от общината се осъществяват от следната пътна мрежа: III клас - 36,8 км и IV клас - 83 км.

Задълженията по поддръжката на четвъртокласната пътна мрежа са на Община Твърдица. Състоянието на пътната мрежа е задоволително с изключение на път IV - 53034 /Бяла паланка-гара Чумерна/. На пътен участък с дължина около 300 метра от този път има активирано свлачище.

Мостът на река "Тунджа" на четвъртокласния път IV-66016 /Сърцево-Близнец/ не отговаря на пътническите изисквания за товароносимост, вследствие на което транспортната връзка между двете селища е затруднена.

Уличната мрежа в населените места е с обща дължина 264 км, от която 179 км е благоустроена. Състоянието на пътната настилка на по-голямата част от уличната мрежа е крайно незадоволително.

В Община Твърдица добре са развити автомобилният и ж.п. транспорт. ж.п. линията София-Карлово-Бургас минава през Твърдица, Сборище, Шивачево. Вътрешно транспортните и между общински връзки се осъществяват предимно от фирмите „Твърдица транс“ АД, Василеви, ЕТ „Роса“ и „Загоре транс“.

Уличното осветление в населените места на Община Твърдица е енергоспестяващо, но с изтичащ експлоатационен срок и ще бъде изцяло подменено по мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места“ от Програма за развитие на селските райони 2007-2013г. В 10-те населени места ще бъде монтирано модерно, ЛЕД осветление.

Съществуващата изграденост на **водоснабдителните системи** в Община Твърдица показва задоволителна обща водоснабденост. Водоснабдяването на населените места и стопанските обекти на територията на общината се осъществява от „В и К“ гр. Сливен чрез група за поддържане в гр. Твърдица.

За гр. Твърдица към настоящия момент няма изградена градска пречиствателна станция за отпадни води същите се заустват директно в реката и представляват опасност от възникване на епидемии. Има изготвен проект за Пречиствателна станция за отпадни води със следните подобекти – площадкови и довеждащи комуникации, ЕЛ, КИП и автоматика. Уточнена е площадката от 10 дка. за ПСОВ в южната част на града – местността „Дърварски път“.

Съществуващата градска **канализационна мрежа** е заустена в преливник (септична яма), изграден извън населеното място.

Водоснабдяването на населените места се осъществява от местни водоизточници. Съществуващите водни запаси осигуряват нормално водопотребление и са достатъчни за

задоволяване на битовите и производствените нужди на общината, но през летния сезон дебитът на част от водоизточниците значително намалява.

Водата е с добри питейни качества съгласно периодичните изследвания, провеждани от РИОКОЗ гр. Сливен. Основна част от мрежата е изградена през 70-те години. Част от канализационната мрежа на гр. Твърдица е подменена.

На територията на общината са изградени водопроводни мрежи по населени места както следва:

- гр. Твърдица (включително кв. Козарево) – 62.7 км; в т.ч. 32.8 км. външни водопроводи и 29.9 км. вътрешни водопроводна мрежа;
- гр. Шивачево – общата дължина на водопроводната мрежа е 28.4 км., в т.ч. 9.4 км. външни водопроводи и 19.0 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Сборище – общата дължина на водопроводната мрежа е 17.7 км., в т.ч. 4.0 км. външен водопровод и 13.7 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Оризари - общата дължина на водопроводната мрежа е 11.0 км., в т.ч. 4.1 км. външен водопровод и 6.9 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Бяла паланка и с. Жълт бряг – общата дължина на водопроводната мрежа е 16.1 км. в т.ч. 9.9 км. външни водопроводи и 6.2 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Боров дол – общата дължина на водопроводната мрежа е 12.2 км., в т.ч. 6.4 км. външен водопровод и 5.8 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Червенаково и с. Близнец общата дължина на водопроводната мрежа на двете населени места е 10.8 км., в т.ч. 4.8 км. външен водопровод и 6.0 км. вътрешна водопроводна мрежа;
- с. Сърцево – общата дължина на водопроводната мрежа е 2.8 км., в т.ч. 1.6 км. външен и 1.2 км. вътрешна водопроводна мрежа.

През януари 2014 г. "Ситигаз България" ЕАД получава лицензия за разпределение и снабдяване с природен газ за обособена територия Тракия с присъединена територия на Община Твърдица.

7 АНАЛИЗ НА СЕЛИЩНАТА СИСТЕМА И ПРОЦЕСИТЕ НА УРБАНИЗАЦИЯ

7.1 ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА НА ОБЩИНАТА

Територии за земеделско ползване /СФ/.

Селскостопанският фонд земя заема площ от 130 661 дка или 29,5 % от територията на общината. Обработваемата земя заема 130 661 дка (29,5 % от територията). С най-голяма площ са нивите – 78 202 дка, следвани от трайни насаждения 14 429 дка, естествени ливади 3 289 дка мери и пасища 22 929 дка.

Горски фонд е с площ от 290 кв. км (65.5 % от територията). Залесени са 40 % от горския фонд. От него около 85 000 дка са общинска собственост и включват основно широколистни гори.

Територии за населени места и образувания от населени места /ФНМ/.

Фонд “Населени места и селищни образувания” е с площ 6 756 дка (1,5 % от територията). Около 680 дка. 10,06 % от фонда е застроена площ, а 4 600 дка или 61 % са свободна дворна площ, която се използва за селскостопанска дейност в рамките на личните стопанства.

Открит остава въпроса за създаването на селищни образувания от местно значение за нуждите на развитието на туризма. Такива потенциални територии са под връх Чумерна за ваканционно селище, бивш р-к Шешкинград, бивш р-к Твърдица, бивше село Запълня на яз. Жребчево, терени по поречието на река Тунджа. Важен от гледна точка на развитието на туризма се оказва и въпроса за преотреждането на терени от общински горски фонд за изграждането на хижи, семейни хотели и подходяща туристическа инфраструктура. След извършването на преотреждането от общината, допустима процедура може да бъде, да се обявят публични търгове за предоставено на отстъпено право на строеж със срокове за започване на строителството. След изтичането на сроковете обаче, ако не е започнало строителство да се отнемат правата на ползвателите и да се образуват нови процедури.

Територии с друго предназначение.

Площта на водните течения и водните площи е 6 481.961 дка, от които язовири, водоеми и канали са с площ от 954.7 дка.

Териториите за транспорт и други инфраструктури, включващи ж.п линии, републиканска пътна мрежа, наземни проводни и съоръжения са 2 377.064 дка. или 0,69 % от територията на общината.

Териториите за добив на полезни изкопаеми, депа за отпадъци и непригодните земи са с площ около 6 190 дка. или 1,4 % от територията на общината.

7.2 СЕЛИЩНА МРЕЖА

Община Твърдица обхваща в административните си граници 10 населени места, от които 2 града - Твърдица и Шивачево и осем села - Сборище, Оризари, Червенаково, Близнец, Сърцево, Бяла паланка, Боров дол и Жълт бряг. Град Твърдица е административния и индустриален център на общината

Близо 50% от населението е съсредоточено в общинския център. Град Твърдица е населено място от IV функционален тип, град Шивачево – V функционален тип и с. Сборище – V функционален тип. Селата Бяла паланка, Боров дол и Оризари са от VI функционален тип, Червенаково и Жълт бряг - от VII функционален тип и Близнец и Сърцево - от VIII функционален тип.

Общото население на общината, по данни към 31.12.2011 г., е 13804 бр. жители, което в сравнение с данни от 31.12.1991 г. е с 3411 човека по-малко. С население под 100 човека са селата Близнец и Сърцево. Под 500 души е само с. Червенаково.

Жителите на гр. Твърдица с кв. Козарево към 31.12.2011 г. са 5667 човека и 6 903 към 31.12.2002 г. Населението е намаляло с 1 336 души.

Гъстотата на населените места на територията на община Твърдица е 2,26 населени места на 100 кв. км.

Населено място	Население 2011	Селищна територия (ха)	Бруто гъстота на обитаване (жит./ха) , 2002	Бруто гъстота на обитаване (жит./ха), 2011	Брой жилища 2011 г.	Брой обитатели на жилище, 2002 г	Брой обитатели на жилище, 2011 г
Твърдица	5667	160	43,14	35,41	1 965	3,5	2,88
Шивачево	3648	132	32,04	27,63	1 080	3,9	3,37
Сборище	1790	96	21,93	18,64	560	3,8	3,19
Оризари	553	43	14,95	12,86	294	2,2	1,88
Червенаково	197	44	5,16	4,47	287	0,79	0,68
Близнец	64	28	2,18	2,28	130	0,81	0,49
Сърцево	37	13	2,46	2,85	64	0,5	0,58
Бяла паланка	1006	43	28,79	23,4	280	4,42	3,59
Боров дол	553	35	19,34	15,8	220	3,07	2,51
Жълт бряг	325	27	19,55	12,03	196	2,7	1,66

Таблица 34 Основна градоустройствена характеристика и потенциали на населените места

7.3 ПЛАНОВА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ

Населените места с изключение на град Твърдица не са обезпечени с нови и актуализирани кадастрални, застроително-регулационни и подробни устройствени планове. По-голямата част от тях са неактуални и се налага актуализация или разработване на нови такива. Изработени са в периода 1983-1999 год. Това важи с най голяма сила за най-старите кадастрални и застроително-регулационни планове на селищата Боров дол и Сборище, изработени през 1964 г., което налага изготвянето на нови. Със ЗРП не разполагат с. Сборище и с. Сърцево.

За градовете Твърдица и Шивачево е необходимо изработването на помощни кадастрални планове на бившите собственици, чиято собственост е възстановена на основание чл.10, ал.7 от ЗСПЗЗ и намираща се в регулацията.

Предвид нарасналата нужда от изграждане на жилищни сгради е необходимо включване на възстановени земеделски земи, частна и общинска собственост в строителните граници на гр. Твърдица, с. Оризари и с. Бяла паланка.

Цифрови модели на съществуващите планове в общината са направени само за някои части от квартали на гр. Твърдица, където се изработиха помощни кадастрални планове на бившите собственици.

Град Твърдица не разполага с изработен план на подземните комуникации – подземен кадастър. Наличието на такъв кадастър би оказало положителен ефект върху поддържането и развитието на инфраструктурата, свързана не само с подземните комуникации, но и на голям брой други дейности, свързани с развитието на населените места. За създаването на този вид специализирана кадастрална карта е необходимо взаимодействието между всички ведомства, изграждащи и поддържащи подземни проводни и съоръжения от една страна, и общината от друга.

7.4 ЖИЛИЩНА ОСИГУРЕНОСТ

Количество и възраст на жилищния фонд

По данни на НСИ за 2012 г. броя жилища е 5641, като жилищния фонд в селата е по-голям от този в градовете. Населението обаче е разпределено в обратната пропорция, като мнозинството живее в двата града. Тази обратна пропорция между демографските показатели и териториалното разпределение на жилищните ресурси е неблагоприятен.

Гъстотата на населението е 31 души/кв.км. като полезната площ е 422952 кв.м. като от тях жилищната площ е 335198 кв.м. Най- голям брой са построени между 1960 и 1989год., като в последните години строителството е малко по-интензивно в селата. Това са частни инвестиционни проекти на външни жители. Вилните зони и крайните части на селата са най-привлекателни заради предлаганото уединение.

Община Твърдица				
Показатели	Мерна единица	2010	2011	2012
Жилищен фонд				
Жилищни сгради	Брой	4807	4707	4709
<i>По материал на външните стени на сградата</i>				
стоманобетонни и панелни	Брой	119	55	57
тухлени	Брой	3927	4156	4156
други	Брой	761	496	496
Жилища	Брой	5756	5639	5641
<i>По брой на стаите</i>				
едностайни	Брой	698	297	297
двустайни	Брой	1374	1126	1126
тристайни	Брой	1636	1648	1648
четиристайни	Брой	1038	1261	1261
петстайни	Брой	617	647	649
с шест и повече стаи	Брой	393	660	660
Полезна площ	кв. м	370357	422721	422952
жилищна	кв. м	253018	335067	335198
спомагателна	кв. м	64195	62093	62173
площ на кухни	кв. м	53144	25561	25581
Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища				
Сгради	Брой	-	1	2
Жилища	Брой	-	1	2
Полезна площ	кв. м	-	39	231
в т.ч. жилищна	кв. м	-	22	131
"- " - Няма случай.				

Таблица 35 Жилищен фонд, 2010-2012 г, НСИ

7.5 ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Най-голям процент от разходите за консумативи са за отопление на домакинството, като те са над 65 %. Най-голям процент от жилищата в Твърдица се отопляват с твърдо гориво, което е невъзобновяем енергиен източник, като минимална част от жилищата са с локално парно отопление. В момента газификацията не е застъпена дори в обществено обслужващи сгради, като се очаква газифицираните квартали да се разраснат в предстоящия период.

7.6 ЖИЛИЩЕН ПАЗАР

Новозакупените терени са разпръснати, като проблем е застрояването на земеделски земи след промяна на предназначението на земята. Така се оформят своеобразни нови промишлени зони и е трудно да се следва конкретен план за развитието на града като жив организъм. Терени за жилищни и производствени цели се търсят в близост до пътната мрежа, дори и да са извън регулационните граници на населеното място.

Средната цена за жилище е 390 лв. кв. м. към второто тримесечие на 2013 година, като се наблюдава спад, както на жилищата, така и в цената на имотите, което е прякосвързано с икономическата стагнация. Община Твърдица предлага множество възможности за бъдещи инвеститори. Във възловите райони се обособяват вече жилищни и производствени зони, които са отразени в бъдещото предвиждане на ОУП.

Факт е, че част от подходящия свободен жилищен фонд е предпоставка за развитие на туризма и туристическо настаняване. Необитавани сгради могат да се реновират и адаптират за семейни хотели, слегова база за отдих.

Съществуващата база може да се употреби и като среда за развитие на микропредприятия за производство и преработка на суровини, еко и биопродукция и стоки в по-малки обеми. Подобни мерки ще подпомогнат развитието на селското стопанство и животновъдството, както и да се развият селските райони, които в момента се нуждаят от съживяване и инвестиции за технологично обновление.

Съществуващият жилищен фонд е навлязъл в етап от жизнен цикъл, като има нужда да бъде обновен. За част от него следва да се планира как да се бъдат адаптирани към нови функции и да се осигурят социални жилища за нуждаещи се групи.

В последните две години пазарът на имотите е със слаби обеми.

Фактът, че общината е собственик на по-малко от 2 % от жилищния фонд, а всичко останало е частна собственост. Това донякъде ограничава възможността за предоставяне на социални жилища или поне не на такива в съществуващ сграден фонд. Строителството или купуването на нови жилища за социално слаби и хора в неравностойно положение, може да стане единствено с помощта на публично-частното партньорство и сериозно планиране за развитие на социалната политика на общината.

Град Твърдица разполага с общински жилища - 10, а в Боров дол около 25 жилища, които могат да се предоставят и на лица в неравностойно положение и с различна степен на инвалидизация, както и на семейства в нужда.

7.7 ПРОЦЕСИ И ТЕНДЕНЦИИ В УРБАНИЗАЦИЯТА

И за изминалия период остава характерно за общината, наличието на изразен център - гр. Твърдица и периферия, включваща територията на останалите населени места. Съсредоточаването на основните дейности в центъра – административни и производствени, все още води до неравностойно развитие на територията. Увеличава се делът на възрастните хора по селата и частичното им обезлюдяване.

Миграционните процеси са ясно изразени към по-големите градове и важат в най-голяма степен за младите хора.

В резултат на тези тенденции и на слабите ефекти от селското стопанство след реструктурирането му - остават неизползвани значителен сграден фонд на бившите кооперативни стопанства /в по-голямата си част крайно амортизирани/, както и свободни терени и земеделски земи. Тенденцията е тревожна и води до сериозни икономически и демографски диспропорции.

И за сегашния период 2014-2020 остават изводите, че усилията следва да се насочват към съживяване на икономическата активност, посредством стимулиране изграждането на предприятия или филиали на такива, развитие на специфични форми на селскостопански дейности, като еко-земеделие, билко-производство и др. Тези действия трябва да бъдат съпроводени и от социални и културни мероприятия, свързани с благоустрояване, подобряване на инфраструктурата и околната среда, обогатяване на културния живот и възможностите за оползотворяването на свободното време.

От особено значение са проблемите, свързани с ромското население, което представлява около 22 % до 30% от населението на общината. Това население е съсредоточено в крайните квартали на гр. Твърдица, гр. Шивачево и селата Сборище и Оризари. Тези квартали се характеризират с много ниска степен на благоустроеност. В по-голямата им част липсват канализация, улични и тротоарни настилки. Има места без 100% водоснабдяване с питейна вода. Преобладаващата част от ромите са безработни и получават социални помощи. Това оказва негативно влияние върху битовите условия на живот на това население на общината. Ниската им хигиенно-здравна култура е фактор за развитието и разпространението на болести.

Кварталите, в които живее ромското население, в голямата си част са застроени с незаконни постройки, засягащи уличната регулация и неотговарящи на градоустройствените норми и изисквания. Това създава редица трудности при изграждането на инфраструктурата в тези квартали.

По нататъшното развитие на урбанизационния процес се свързва със създаването на необходимия жизнен стандарт не само в градовете, но и в селата чрез разкриване на нови работни места в областта на селското и горско стопанство и туризма на база природни дадености и запаси.

8 ОКОЛНА СРЕДА

Въздух

Под качество на атмосферния въздух се разбира състоянието на приземния слой на атмосферата, определено от състава и съотношението на естествените съставки и добавени вещества от естествен или антропогенен произход. Замяръсяването на атмосферния въздух е всяко постъпване в него на вредни вещества, които предизвикват промени в качеството му, водещи до неблагоприятни последици за здравето и комфорта на хората, увреждат живите ресурси, почвата,

екосистемите и материалните ресурси. На територията на Община Твърдица не се провеждат системни наблюдения върху качествата на атмосферния въздух и лабораторни анализи за нивото на фоновото замърсяване не се извършват периодично, тъй като района не спада към екологично застрашените зони, така наречените горещи точки.

По тази причина не съществуват пунктове за контрол на качеството на въздуха, включени в националната мрежа за мониторинг на качеството на атмосферния въздух.

В община Твърдица няма промишлени обекти значими източници на замърсители на въздуха в резултат на това не са констатирани екстремни ситуации или други данни за замърсяване на приземния атмосферен слой. През месец август 2004 год от протокол № 1633/12.08.2004 год; протокол № 1639/ 13.08.2004 год и № 1648/14.08.2004 год. е видно, че е извършвано замерване концентрациите на емисии вредни вещества в атмосферния въздух на територията на гр. Твърдица. Проследени са концентрациите в динамиката на следните инградиенти: озон; серен диоксид; азотни оксиди; прах РМ 10; въглероден оксид; сероводород; амоняк; метан; и шест метеорологични фактори. Обследването не дава данни за превишаване на пределно допустимите концентрации, съгласно Наредба № 14, издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите за норми за ПДК на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места.

Постоянни източници на емисии във въздуха на територията на общината са автомобилния транспорт и комините на жилищните сгради. Около 95% от домакинствата ползват дърва като средство за отопление през зимния сезон, което се отразява върху качеството на въздуха през зимния период.

Води

Водният ресурс на територията на общината се формира от няколко реки и микроязовири. Речните площи са 121 дка и включват реките: Твърдишка, Козаревска, Блягорница, Боровдолска и Долап дере и Беленска. Реките се използват за напояване и отчасти за водоснабдяване. Река Твърдишка се образува от Топлата и Студената реки, които водят началото си от билните части на планината и малко над града се сливат. Минималният отток на реката в засушливия период е около 100 л/сек. Град Твърдица е най-големият източник на отпадни води в Общината: промишлени и битови – няма пречиствателна станция.

През 2003 год. е извършено пробонабиране на отпадъчна вода , преди заустване в р. Твърдишка. Спрямо категорията на водоприемника – II категория за река Твърдишка, отпадните води не надвишават нормите по показатели: активна реакция /рН/, разтворен кислород, наситеност с кислород, електропроводимост, разтворени вещества, неразтворени вещества, ХПК, БПК 5, амониев азот, сулфати, хлориди, манган, хром.

Наименование на показателя	Стойност и допуск на показателя II кат.	Резултати от изпитването
Активна реакция рН	6,0 – 8,5	8,42
Разтворен кислород	4	1,2

Наситеност с кислород	40	17
Електропроводимост	1 300	2 300
Разтворени вещества	1 000	1 300
Неразтворени вещества	50	25
ХПК	70	68,6
БПК5	15	10,4
Азот – амониев	2,0	0,22
Сульфатни йони	300	79,2
Хлориди	300	455,3
Манган	0,3	---
Хром /общ/	---	---

Река Козаревска, която протича на 3 км. западно от гр. Твърдица, също води началото си от билните части на планината, на 15 км. северно от Козарево. Минималният отток е около 25-30 л./сек.

Река Блягорница е значително по малка от горните. Тя отводнява планинските ридове източно от гр. Твърдица и север-северозападно от с. Сборище. Минималният и отток е около 10 л/сек.

Всички споменати по-горе реки в подножието на планината и върху голяма част от полето са отложили обширни наносни материали под формата на характерни поройни конуси, в които през сухия период почти или изцяло губят оттока си.

Предвид географското положение и значимост на река Тунджа, в системата на Националния мониторинг през годините, периодичен контрол се извършва на строго регламентирани пунктове.

Микроязовирите и водоемите заемат площ 954.7 дка с 5 300 куб.м. вода. Те включват: Микроязовир „Митрокук“ и водоем в землището на гр. Твърдица; Микроязовир „Оризари“ и рибарници в землището на с. Оризари; Микроязовир и водоем в землището на гр. Шивачево; Водоем в землището на с. Сборище; водоем в землището на с. Близнац.

Микроязовирите и водоемите се използват предимно за напояване и рибовъдство. В структурата на поземления фонд, като териториален ресурс, водните площи представляват 2 %.

В прилежащата територия на бившия рудник „Хаджи Димитър“ община Твърдица е узаконила и концесионира минералния извор „Топлата вода“ с дебит 1 л/сек.

Почви

Почвата представлява сложна полифункционална динамична структурна система в повърхностната част на земната кора. Изменението на произволен компонент води до изменение на останалите компоненти и установяване на ново динамично равновесие. На територията на Община Твърдица локални замърсявания на почвите не се наблюдават. Употребата на торове и пестициди е в границите на нормативите. Важен проблем е събирането и безопасното съхраняване на залежали и негодни пестициди и такива с неизвестен произход, тъй като тези препарати не се стопанисват правилно.

В последните години в частните земеделски стопанства се употребяват пестициди, които са бързо разграждащи се и без остатъчни ефекти.

Реакцията на почвата оказва съществено влияние върху почвообразователния процес и върху почвеното плодородие. От нея зависят до голяма степен жизнената дейност на микроорганизмите, посоката на биохимичните процеси и достъпността на хранителните вещества за растенията. Прието е, че най-благоприятна за растенията е слабо киселата и неутрална реакция на почвата. Във връзка с мониторинга на почви по програма на НАСЕМ се извършва наблюдение на вкислени почви в землището на с. Сборище. Пробонабирането на почвени проби се извършва веднъж годишно.

Поради интензивната индустриална експлоатация и развитието на добивната промишленост са налице известни замърсявания от рудниците - все още има открит табан шлам, nereкултивирани хвостохранилища, закрити уранови рудници в с. Сборище и nereкултивирано сметище. За целта е необходимо да се осигури постоянен мониторинг, информираност и системи за управление на риска.

Отпадъци

Динамичното развитие на човешкото общество особено остро поставя проблемите на отпадъците като резултат от неговата дейност. Различните видове отпадъци са един от недостатъчно проучените източници на замърсяване на околната среда, с негативно влияние върху природата и населението. Отпадъците са пряк замърсител на компонентите на околната среда и носят непосредствен риск за здравето и живота на хората. Основни източници на битовите отпадъци са домакинствата, учреденията и отпадъци от уличната и дворната растителност.

Предвид това, че населените места в общината са предимно със селски характер преобладават растителните и животински отпадъци, а през зимата и пепел от битовото отопление. Отчита се и факта, че почти всяко семейство има лично стопанство и голяма част от кухненските отпадъци се оползотворяват от домакинствата.

Строителните отпадъци се формират от строителство, ремонт и реконструкция на сгради и други обекти. До момента не съществува система, която да гарантира наличието на достоверна информация за количествата на образуваните строителни отпадъци и начините за тяхното третиране.

Приоритетен проблем за общината е изграждането на регионално съоръжение за третиране на отпадъци в регион Стара Загора. Съпътстващите стъпки преди реализацията на регионалното депо са важни дейности на Община Твърдица по отношение на битовите отпадъци.

Поради липса на данни за морфологичния състав на **неопасните отпадъци** от Община Твърдица се приема средния за страната, а именно:

Морфологичен състав	
Хартия	4.0 %
Пластмаса	1.6 %

Стъкло	1.8 %
Метали	4.6 %
Текстил	1.8 %
Гума, кожа	0.8 %
Растителни	20 %
Други	65.4 %

Събиране и извозване на отпадъци

Организирано сметосъбиране има във всички населени места в община Твърдица. С решение на общински съвет от месец април 2005 год. е открита дейност „Чистота” към общинска администрация, с което се постига значително подобряване на този процес. Дейността по сметосъбиране и сметоизвозване се извършва от общината.

През 2005 година е закупена една сметосъбираща машина, а за по-добро обслужване и обхващане на всички населени места в организирано сметосъбиране през 2007 година са закупени и останалите две. Сметосъбирането и сметоизвозването се извършва с БМС – 1 бр.; Хюндай – 1 бр.; Мерцедес - 1 бр. по предварително изготвен график от общината.

Съдовете за сметосъбиране са различни поцинковани варели и контейнери. В град Твърдица са разположени 200 контейнера. Наличните съдове за отпадъци на територията на цялата община са около 420 броя. Обикновено контейнерите се поставят на по-централните места, пред и около жилищните блокове, в близост до магазини, училища и фирми, а кофите за смет пред частните домове. Състоянието на кофите и контейнерите за събиране на отпадъци е задоволително.

Участието на обществеността в процеса на управление на отпадъците в настоящия момент е слабо изразено. Все още се допуска депонирането на битови отпадъци на неорганизираните сметища.

Те са ситуирани върху естествени терени, които най-често са сухи дерета, тераси на реки, нарушени терени.

Преработка на отпадъците преди предаването им за крайно обезвреждане

На територията на Община Твърдица няма отредени площадки за претоварни станции, както и за разделно събиране на отпадъците. Отпадъците се събират, транспортират и депонират смесено. В района на общината няма предварителна обработка на отпадъците преди тяхното депониране. По отношение на Наредбата за изискванията за производство и пускане на пазара на батерии и акумулатори и за третиране и транспортиране на отпадъци от батерии и акумулатори /ДВ. 2000 г./, община Твърдица не е предприела действия по определяне на места за събиране на излезли от употреба батерии, поради липсата на икономически стимули за населението, необезпеченост на общината и все още неясната национална политика по третиране на тези отпадъци и липсата на инсталации за третирането на различните видове батерии.

По отношение Наредбата за изискванията за пускане на пазара на луминесцентни и други лампи, съдържащи живак, и за третиране и транспортиране на излезли от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак /ДВ 2000 г./, община Твърдица не е предприела действия по определяне на местата за събиране на излезли от употреба луминесцентни и други лампи,

съдържащи живак поради липсата на икономически стимули за населението, необезпеченост на общината и все още неясната национална политика по третиране на тези отпадъци и липсата на изградени регионални инсталации за третирането им.

По отношение Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти /ДВ 2000 г./ смяната им се осъществява в сервизите и бензиностанциите извършващи смяна отработени масла.

Депониране

Управлението на отпадъците на територията на общината се извършва по известните и масово използвани в страната практики, което определя и наличието на съпътстващите проблеми. През 2006 год. са закрити седем броя нерегламентирани сметища. Пред 2009 година е преустановена експлоатацията на общинско депо за неопасни отпадъци /битови и строителни/, находящо се на територията на община Твърдица, местност „Лагун“ в землището на гр. Твърдица, имот № 000477, площ 14,653 дка., с оператор на депото – Община Твърдица.

Практиката всяко населено място да има депо е несъизмерима с актуалното екологично законодателство, в предвид постепенното преминаване към регионални депа за твърди битови отпадъци.

Сметището не е оградено и охранявано съгласно изискванията и на негова територия пребивават хора, които събират метални и хартиени отпадъци и ги предават на съответните пунктове. Наблюдава се замърсяване с леки фракции – найлонови торбички в масивите намиращи се в непосредствена близост с депото.

Тъй като единственият начин за обезвреждане на отпадъците е тяхното депониране, същите се събират от местата на тяхното генериране и се транспортират на общинско депо за неопасни отпадъци гр. Нова Загора, местност „Новия кладенец“, в землището на село Езеро.

За регион Стара Загора се предвижда изграждане на регионално съоръжение за третиране на отпадъците, обслужващо общини Стара Загора, Казанлък, Гълъбово, Гурково, Братя Даскалови, Мъглиж, Николаево, Опан, Твърдица, Чирпан, Павел баня и Раднево. Към проекта е предвидено изграждане на претоварни станции в района на община Казанлък, Община Гълъбово и Община Гурково която ще обслужва и Община Твърдица.

Шум и вредни физични фактори

Конкретни замервания на шумовото натоварване не са извършвани. Въпреки това, може да се каже, че община Твърдица не е обременена с голямо шумово натоварване. Ж. п. линията София – Карлово – Бургас минава през Твърдица, Сборище и Шивачево, но не може да се каже, че този транспорт се явява значителен източник на шум.

В границите на населените места на общината няма предприятия източници на наднормено излъчване на шум. Съществуват различни източници на шум в селищната среда. Огледите

показват, че комунално – битовия шум в Твърдица се сформира предимно от транспортния трафик.

9 АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ, МЕЖДУИНСТИТУЦИОНАЛНА КООРДИНАЦИЯ И СЪГЛАСУВАНOST НА ПОЛИТИКИТЕ

За оптималната работа на общинската администрация, която да отговоря на съвременните динамично променящи се административни и социално-икономически условия, е необходимо непрекъснато повишаване на местния административен капацитет и внедряване на ефективни управленски системи.

Община Твърдица набира опит във внедряването на ефективни мерки в администрацията за придобиване на капацитет за работа в новите икономически и социални условия. В новия период 2014-2020 предстоят редица предизвикателства, свързани с въвеждане на нови административни практики и механизми цел подобряване на съществуващите.

При изпълнение на своята дейност, служителите на администрацията в Община Твърдица се ръководи от следните принципи:

- Спазване на всички закони, приложими регламенти и морални норми;
- Стремелк към ефективност на провежданите действия и проекти;
- Откритост и диалог с гражданите;
- Разбиране на проблемите на гражданите и бизнеса от територията;
- Прозрачност при управлението и разпореждането с общинско имущество и средства;
- Ефективно административно обслужване на гражданите и юридическите лица, обрънали се за услуга към администрацията.

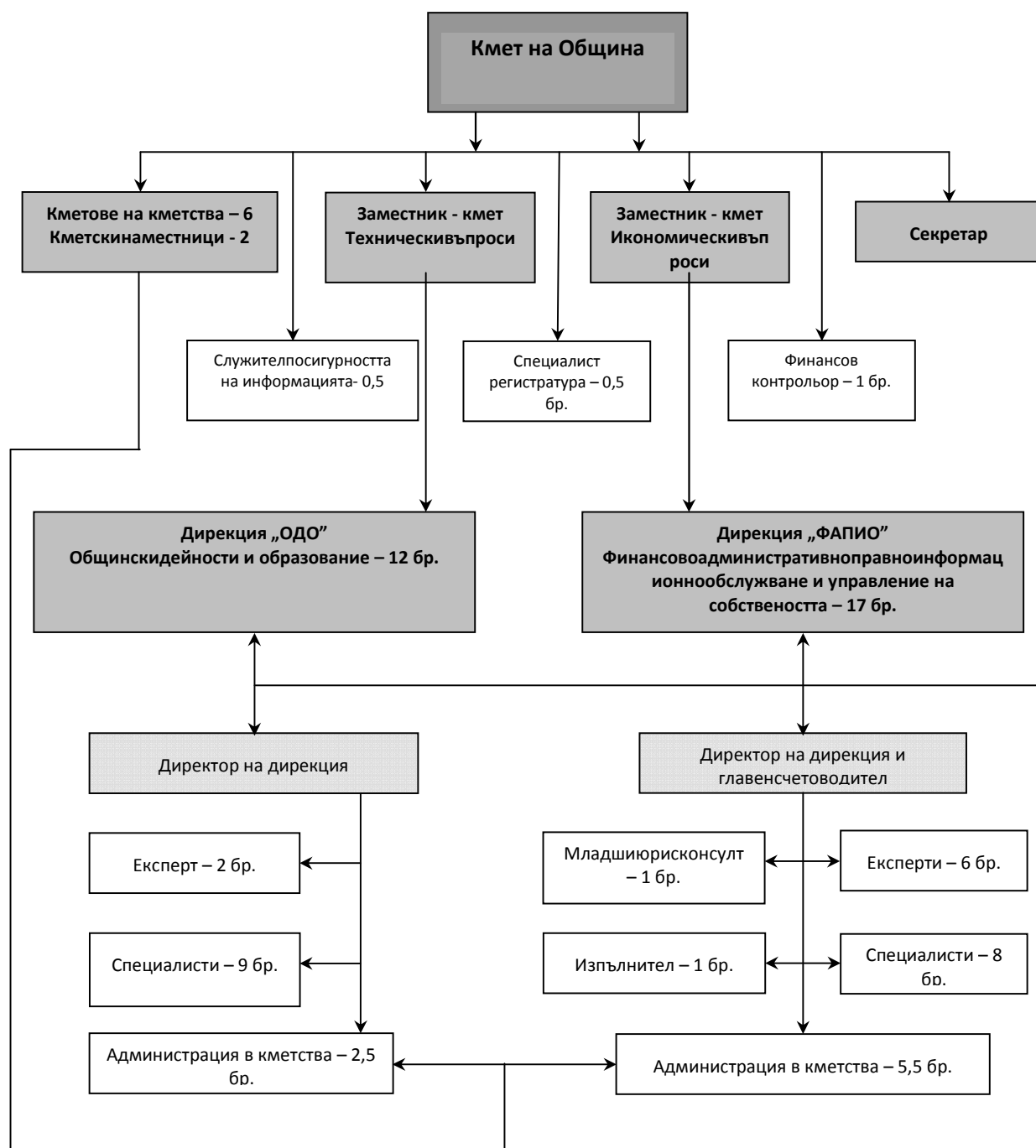
За облекчаване на административното обслужване вече повече от 10 години функционира Общински център за услуги и информация на гражданите. В него на принципа на едно гише се предоставят всички общински административни услуги. В рамките на администрацията е изградена електронна деловодна информационна система, с която са автоматизирани процесите на обслужване.

Етичният кодекс на служителите и Хартата на клиента регламентира принципите и нормите на поведение на служителите от общинска администрация, във връзка с осъществяване на дейностите.

Общината има приет Правилник за вътрешен ред, който урежда организацията на работа и управление в общината. С него се конкретизират правата и задълженията на служителите. Устройственият правилник определя организацията на дейност и функционалните задължения на административните звена в общинската администрация.

Оптимален вариант за най-ефективно управление на процесите в общината е да се внедри интегрирана система за финансово управление и контрол и управление на качеството /ISO 9001:2008/. Така ще се постигне пълна и всеобхватна регламентация на всички процеси в организацията, което ще е гарант за нейното развитие и успех. Също така би било добре Община Твърдица, да обмисли необходимостта и планира за внедряване и сертифициране Система за

управление на информационната сигурност съгласно ISO 27001:2005, която е задължителна (съгласно чл.27 и във връзка с чл.2 от Наредбата за общите изисквания за оперативна съвместимост и информационна сигурност).

Графика 7 Описание на организационната структура и капацитета за подготовка и управление на проекти в Община Твърдица, 2014 г

Към края на 2013 г. община Твърдица разполага със следния личен състав, ангажиран на пълно и на непълнорботно време, по длъжности, както следва:

Обща численост – 51

Ръководство (кмет и заместник кметове): 3

Кметове на населени места и кметски наместници: 6+2

Секретар на Община: 1

Дирекция „Общински дейности и образование“ – 14.5 бр.

Дирекция „Финансово административно правно информационно обслужване и управление на собствеността“ (ФАПИО) – 22.5 бр.

Съставът на Общинската администрация, с изключение на кметовете на населени места и кметски наместници, извършва служебните си задължения на едно място, в административна сграда на пл. „Свобода“ №1 в град Твърдица.

Общинска администрация Твърдица разполага с 2 административни сгради.

Към настоящият момент Община Твърдица разполага с

40 компютъра, свързани в локална мрежа и интернет връзка;

40 принтера;

14 скенера,

2 копирни машини.

В община Твърдица се полагат усилия за професионалното развитие и изграждане в кариерата чрез осигуряване на възможности за включване в разнообразни форми на обучение – въвеждащо, специализирано, езиково, компютърно и др.

Служителите са включени в процеса за предварителна оценка на потребностите, чрез попълване на лични планове за обучение, които са съобразени със задачите от работните им планове и предвиденото в атестационните формуляри.

На база на личните планове в началото на всяка година се изготвя годишен план за обучения на служителите.

Резултатите за ефикасността, адекватността и ефективността от обученията се проследяват чрез използване на различни форми – оценка на обучаемия, наблюдение на изпълнението, експертно мнение на прякия ръководител, обратна връзка с клиентите на администрацията и др.

Община Твърдица полага усилия, както за изграждане на административен капацитет и налагане на политики на добро обслужване на граждани и бизнес и прозрачно управление, така и за реализиране на проекти, финансирани с европейски средства. Все още обаче тя е сред общините със сравнително малко усвоени европейски фондове, но е успяла да реализира проекти за:

- Изграждане на канализация по програма САПАРД на стойност 1 200 891 лв.
- Изграждане на канализация със средства от ПУДООС на стойност 1 042 772 лв.
- По програмата „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 са усвоени съответно: 12 912 лв. през 2009 г., 34 515 лв. през 2010 г. и 308 632 лв. през 2011 г.
- По ПРСР 2007-2013 и ДФ „Земеделие“ са усвоени през 2012 г. 5 149 036 лв., а през 2013 – 1 788 102 лв.

Общината е партньор по проект "Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Стара Загора", стартирал през 2012 г., заедно с още 10 общини. В процес на изпълнение са и проекти за осигуряване на личен и социален асистент, както и проект, насочен към опазване на културното наследство.

Процесът на разработване, приемане и прилагане на на ОПР на
Община Твърдица като средносрочен документ за стратегическо планиране на

местното развитие изисква координирана работа, както на органи на регионално управление, така и на неправителствените организации и социалните партньори.

Независимо от постигнатото в областта на изграждане на административен капацитет и подобряване на междувинституционалната съгласуваност на политиките, механизмите за координиране и взаимодействие все още са непълно ефективни. Изпълнението на координираните действия е твърде бавно и фрагментарно, а решенията, които трябва да бъдат взети съвместно, често са отлагани. Нивото на доверие между различните социални партньори все още е високо, което допълнително затруднява достигането и прилагането на адекватни и полезни решения.

III. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT) И LOED АНАЛИЗ

Прилагането на тези два аналитични инструмента позволява пределно синтезирано представяне на една комплексна картина на социално-икономическо състояние на дадена територия, както и изграждане на предварителна представа за решимостта на наличните проблеми, насочване към приоритетните сфери на развитие и насочване към приоритетните проблеми за решаване.

Анализът на силни, слаби страни, възможности и заплахи (SWOT) е обективно синтезиране на социално-икономическия анализ и представя изводите от проучването на състоянието и потенциала на общината, като акцентира на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за развитие.

Този анализ включва оценка на вътрешните фактори, чрез която се идентифицират силните и слабите страни на територията, оценка на външните фактори на обкръжаващата среда, които очертават благоприятните възможности и потенциални заплахи за развитието на общината.

S.W.O.T.	L.O.E.D.
СИЛНИ СТРАНИ	НАДГРАЖДАНЕ НА СИЛНИТЕ СТРАНИ
Благоприятно географско положение - подбалкански транспортен коридор – ж.п. линия и автомобилен път София-Карлово-Бургас (първокласен), Свиленград - Русе през Нова Загора и Елена по третокласния път НОва Загора Твърдица Елена	Максимално използване на националната транспортна инфраструктура с цел достъп до платежоспособни пазари за местни продукти и услуги.
Благоприятни климатични и почвени условия за развитие на за традиционно и биологично земеделие в това число на технически и етерично-маслени култури	Подпомагане развитието на конкурентоспособно земеделие с фокус върху култури с висока цена на международните пазари. Осигуряване на достъп до субсидии от държавата. Осигуряване на възможности за допълнително обучение и сътрудничество с научни и развойни институции в областта на земеделието и екологията. Инициране на програми за квалификация и преквалификация на работната сила и насочване към отглеждане на нови култури

Съществуваща материално техническа база и традиции в отраслите въгледобив, шивашка и текстилна промишленост, дърводобив и дървообработване, металообработване, селско стопанство	Административна и логистична подкрепа за навлизане на стратегически инвеститори. Недопускане на производства, замърсяващи околната среда и привличане на такива, произвеждащи продукти с висока добавена стойност и иновативност. Стимулиране на инвестиции в производства със завършен цикъл и крайни продукти за потребители. Развитие на зони и гишета за бързо стартиране на бизнес.
Значителни водни запаси (речни и язовирни) вкл. минерални извори	Стимулиране на инвестициите за оползотворяване и щадящо използване на водните ресурси
Благоприятни физико-географски условия (<i>климат, води, местоположение, природни ресурси, богато биоразнообразие както и преобладаващ планински релеф</i>), представляващи интерес за развитието на селски, планински, еко и ловен туризъм	Стимулиране развитието на туризма и популяризирането му, чрез създаване на единен туристически продукт и подобрен маркетинг
Богатство от полезни изкопаеми и инертни материали	Стимулиране на екологично щадящ добив на полезни изкопаеми и използването на добива за създаването и реализирането на пазара на краен продукт с висока добавена стойност
Наличие на достатъчна мрежа от учебни заведения с оптимална структура за общо образование, професионална подготовка и за получаване на висша образователна степен	Организиране на образователната програма в съответствие със съвременните изисквания на трудовия и икономическия пазар
Напълно изградена пътна мрежа, 100% асфалтирана и добро състояние на пътищата от I-ви, III-ти и IV-ти клас	Постоянни инвестиции в поддържането и разширението на пътната инфраструктура
Добре изградена ж.п. инфраструктура	
Водоснабдени са всички населени места	Постоянни инвестиции в поддържането и разширението на ВиК инфраструктура
Утвърдени богати културни традиции и етническа толерантност	Разработване и изпълнение на проекти за развитие и популяризиране на културния живот и туризма вкл. чрез интеграция с културните продукти на съседни територии
СЛАБИ СТРАНИ	ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА СЛАБИТЕ СТРАНИ
Продължаващи негативни демографски	Стимулиране раждаемостта и привличане на млади

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

тенденции	и квалифицирани кадри.Подобряване на образователните и здравните услуги.
Недостатъчно развити бизнес услуги и маркетинг на местната икономика	Осъществяване на проекти за развитие на бизнес-информационен център, бизнес-инкубатор, индустриален и логистичен парк.Обвързване на училищните програми с нуждите на местния бизнес. Стартиране на гише на предприемача в ОА. Развитие на капацитет за активно бизнес развитие
Амортизирани производствени зони, непривлекателни за нови инвестиции; липса на устроени нови зони за инвестиции; неизползвани възможности на селските територии за изнасяне на производства	Инвестиции за подобряване на техническата инфраструктурата и бизнес инфраструктурата (businessrelatedinfrastructure) Изграждане на нови техно индустриални зони за бърз старт на бизнес.
Влошени общи икономически показатели (разходи за ДМА, приходи от продажби и печалба) на местните икономически субекти	Използване на възможностите на програмите на ЕС за подкрепа на инвестициите за технологична модернизация, международни стандарти и енергийна ефективност
Уязвимо и неконкурентоспособно като цяло селскостопанско производство и разрушени поливни системи	Интегрирани подкрепящи дейности за осигуряване на висок достъп до финансовите инструменти за селскостопански производители и МСП с цел производство не само на суровини, а на стоки за консумация; изграждане на поливни системи; налагане на научен подход в производството и изграждане на инфраструктура, съпътстваща производството и реализацията на селскостопанска и горска продукция
Остаряло оборудване и технологии, ниска конкурентоспособност, ограничени местни пазари за предприятията	Подпомагане на местните предприемачи да идентифицират и се възползват от инструменти за повишаване на конкурентоспособността на бизнеса (национални и ЕС програми)
Наличие на стари замърсявания от индустриална дейност.	Осигуряване на постоянен мониторинг, информираност и системи за управление на риска
Изчерпан капацитет на регламентираното депо за отпадъци . Голям брой нерегламентирани сметища край населените места, застрашаващи околната среда. Липса на пречиствателни станции в населените места и промишлените предприятия	Завършване на проекта за регионално депо за отпадъци. Постоянни инвестиции във водопроводна и канализационна система.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

Наличие на проблемни от урбанистична гледна точка територии, населени предимно с малцинства от ромски произход	Инвестиции за подобряване на инфраструктурата и достъпа до обществени и административни услуги.
Остарели териториални и кадастрални планови документи	Разработване на кадастрални карти на населените места. Финализиране на новия устройствен план на общината
Липса на висококвалифицирани кадри за развитие на конкурентен туризъм и обслужващи индустрии.	Изграждане на информационна и координационна система за обслужване в туризма. Адаптация на образованието и уменията на работната сила към изискванията на местната икономика.
Липса на болнична помощ и леглова база на територията	Осигуряване на болнична помощ и функционираща здравна структура. Привличане на млади лекари и по-добро включване на отдалечените райони в здравеопазването
Ниски доходи и ниска покупателна способност на населението	Подпомагане на частния сектор и малките и средни предприятия чрез оптимизиране на регулаторните режими; подкрепа за привличане на средства от оперативните програми, над национален маркетинг на инвестиционните възможности и възможности за бизнес партньорства с местни фирми. Разработване на програми за намаляване на безработицата и интегриране на работната сила над 50 години
Безработица, надвишаваща средните за страната стойности, и постоянно увеличение броя на безработните, особено тези с по-ниско образование, продължително безработни лица с регистрация над 1 година, безработни от възрастови групи 50-54 години и над 55 години.	
Ограничени възможности на общинския бюджет.	Активизиране на дейностите за привличане на финансиране по приоритети от националния бюджет и ЕС
Недостатъчно развит в икономическо отношение район с неблагоприятна инвестиционна среда и ниска конкурентоспособност.	Ефективно прилагане на стратегията за Местно икономическо развитие на Община Твърдица Привличане на допълнителни вкл. чуждестранни инвестиции . Подобряване цялостното развитие на пазара на труда и привличане интереса на образовани млади кадри
Изтичане на млади и квалифицирани специалисти в други по-развити райони на страната и страни от ЕС.	
Ниска степен на изграденост на газоразпределителни мрежи и газификацията на домакинствата	Ускоряване на изграждането на газоразпределителна мрежа на територията на град Твърдица
ВЪЗМОЖНОСТИ	ИЗПОЛЗВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
Общо и координирано използване на ресурси със съседните общини	Създаване на общи туристически продукти и дестинации, съвместни рекламни кампании, използване на търговски бази, логистични центрове

Повишен интерес към планински и еко-туризъм чрез щадящо използване на наличните флора, фауна, релеф и климат	Стимулиране развитието на еко и планински туризъм, популяризиране на целенасочени мерки за опазването на видовете
Преструктуриране и оптимизиране на производствените мощности и заетостта в структуроопределящи предприятия на местната промишленост	Ефективно прилагане на стратегията за Местно икономическо развитие на Община Твърдица. Привличане на ресурси, както от национални програми за развитие, така и чрез инструменти за ПЧП
Възстановяване и изграждане на нови високо-ефективни и с ниска себестойност на подаваната вода, поливни системи	Ефективно прилагане на стратегията за Местно икономическо развитие на Община Твърдица. Привличане на ресурси, както от национални програми за развитие, така и чрез инструменти за ПЧП
Създаване на условия за сдружаване на земеделските производители	Изграждане на ефективни форми за обслужване на нуждите от информация и консултантска подкрепа в областта с приоритет трудностъпните райони
Стимулиране създаването на местни малки и средни предприятия за преработка на земеделска и животновъдна продукция	Административна и консултантска подкрепа за навлизане на инвестиции в местната преработвателна и хранително-вкусова промишленост. Изграждане на съвременна, довеждаща и обслужваща инфраструктура.
Насърчаване на малкия и среден бизнес за създаване на работни места чрез програми и мерки, финансирани от фондовете на Европейския съюз	Ефективно прилагане на стратегията за Местно икономическо развитие на Община Твърдица. Увеличаване информираността на населението за дейностите в областта, целящи цялостно подобряване на начина на живот в нея. Включване на все по-голям брой хора и идеи в процеса на икономическо и социално развитие на общината
Развитие на местния културно-исторически и туристически продукт	Изготвяне на цялостна концепция за развитие и съхранение на историческото и културното наследство, както и традициите в региона.
Целенасочено подобряване на професионалната квалификация и условията за преквалификация на безработни и заети лица, съобразно нуждите на икономиката	Повишаване капацитета на административния персонал за работа по европейски програми и проекти и усвояване на средствата за въвеждане на програми и мерки за заетост, обучение и ограмотяване.
Използване на европейски фондове за подобряване на образователната МТБ и модернизиране на болничната инфраструктура	Повишаване информираността за възможностите, предлагани от съществуващите европейски програми и фондове. Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на съвместни проекти.
Реформиране и осъвременяване на учебния процес според изискванията на ЕС и	Подобряване материалната база на професионалните учебни заведения за практическа

пазара на труда	подготовка и използването ѝ в процеса на квалификация и преквалификация на безработните
Наличие на ресурси от национални програми и фондове на ЕС за политика в областта на социалните услуги	Подобряване на капацитета на доставчиците на социални услуги и увеличаване броя на защитените жилища, специализираните центрове и домове
Повишаване на интереса към културен живот и събития	Изпълнение на проекти за развитие на културния живот в общината
ЗАПЛАХИ	ЗАЩИТА ОТ ЗАПЛАХИТЕ
Продължаване на негативните тенденции в демографското развитие с произтичащите от това последици	Активна кампания в учебните заведения за формирането на култура за оставане на младите хора в населените места от общината и широка разяснителна кампания относно възможностите за работа и най-вече за самонаемане. Привличане на млади и квалифицирани кадри чрез инвестиции в инфраструктура, образование, здравни и социални услуги
Изчерпване на природните ресурси и климатични промени	Прилагане на модерни техники за използване на природните ресурси, програми за мониторинг и контрол
Риск от замърсяване на околната среда	Създаване и изпълнение на програми и мерки за опазване на околната среда, фокус върху изграждане на съоръжения, отговарящи на економите – главно в добивна промишленост. Приоритетни инвестиции и интегрирани дейности за редуциране на стари замърсявания и подобряване на показателите за чистота на околната среда (включително увеличаване на процента на пречистени води и разширяване на канализационната мрежа)
Продължаващо негативно въздействие на икономическата криза	Извършване на планирани и целенасочени инициативи в областта на местното икономическо развитие, подкрепа за запазването и развитието на местния бизнес, ефективни дейности за привличане на нов бизнес, опознаване на собствените ресурси и потенциал и осъществяване на успешен маркетинг.
Продължаващо увеличение на вътрешно – общинските различия, особено между общинския център и малките населени места	Балансирани и аргументирани инициативи за преодоляване на различията, чрез подобряване на инфраструктурните и комуникационни връзки, социални услуги във всички населени места и насочване на инвеститорски интерес в цялата територия
Увеличаваща се зависимост на общинския бюджет от централната власт поради липса на собствени приходи.	Повишаване капацитета на администрацията и НПО за работа с европейско финансиране и усвояване на средствата от тях, ефективно използване на възможностите на Областния информационен център и други институции, предоставящи информация за европейски програми и проекти.

IV. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020

ДЕФИНИРАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Към настоящия момент, социално икономическият анализ и проследяване на тенденциите, показва, че Община Твърдица е изправена пред редица предизвикателства:

- Затруднения за устойчиво развитие на пътната, ВиК и енергийната инфраструктура;
- Изоставащо социално и неконкурентоспособно икономическо развитие;
- Ниска заетост и високо равнище на безработица, водещо до ниски доходи и стандарт на живот;
- Липса на основни социо-културни елементи, осигуряващи среда за развитие и възстановяване на местното население

Основната цел на ОПР е да идентифицира решения за ефективно противодействие срещу тези предизвикателства.

Стратегическата рамка на настоящият ОПР е съобразена с изискванията на националното законодателство за регионално развитие и се основава на следните обстоятелства:

- Стратегическата рамка отчита резултатите от извършения социално-икономически анализ и SWOT-анализ и генерираните изводи за тенденциите в развитието, текущото състояние и бъдещия потенциал за развитие на територията.
- Стратегическата рамка за развитие на общината отчита и целите на Европейската кохезионна политика и приоритетите за развитие на регионите на ЕС, определени със Стратегията „Европа 2020“, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и други общоевропейски документи по политиката на сближаване.
- Стратегическата рамка е обвързана с националните цели и приоритети на основополагащите стратегически документи за развитие на страната през новия програмен период - Национална програма за развитие „България 2020“, Национална програма за реформи 2011-2015 г., Национална стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г., Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 -2025 г., както и различни секторни стратегии и политики.
- Стратегическата рамка на ОПР отразява основните насоки и акценти на трите основни финансови инструмента на ЕС за програмния период 2014-2020 г. – ЕСФ, ЕФРР, КФ.
- Отразява стратегическата рамка на новия Регионален план за развитие на ЮИР 2014-2020 г., както и Областната стратегия на Сливен.
- Отчита резултатите от обсъжданията с представители на: местната общинска и областна власт, бизнеса, обществени и синдикални организации, относно приоритетите пред развитието на общината.

Стратегия „Европа 2020“ е основния, рамков документ за актуалните цели на Европейската кохезионна политика по отношение на заетостта, иновациите, глобалните заплахи от

климатични промени и енергийна зависимост, образованието и бедността. Приоритетите на стратегията са насочени в три логически аргументирани направления:

- **интелигентен растеж** – икономика на знания и иновации;
- **устойчив растеж** – нисковъглеродна икономика, ВЕИ, конкурентоспособност чрез ефективно използване на ресурсите, добра бизнес среда за МСП и активно предприемачество;
- **приобщаващ растеж** – паралелно развитие и на традиционна икономика с висока заетост на нискоквалифицирана работна ръка, буфер срещу бедността, средство за социално и териториално сближаване.

Национална програма за реформи 2011-2015 г. е стратегически документ, който се разработва в изпълнение на целите и водещите инициативи на Стратегията „Европа 2020“. В Националната програма за реформи, като национален ангажимент по Стратегия „Европа 2020“, са трансформирани целите на Стратегията и са заложили следните национални цели за постигане до 2020 г.:

- Национална цел 1: „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20 – 64 год.“;
- Национална цел 2: „Повишаване дела на разходите за научно-изследователска и развойна дейност до 1,5% от БВП“;
- Национална цел 3: „Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25%“;
- Национална цел 4: „Намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система до 11% и повишаване на дела на 30 – 34 годишните със завършено висше образование – 36%“;
- Национална цел 5: „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души“ (с 16%).

Настоящият ОПР на Община Твърдица е в унисон с **Националната програма за развитие „България 2020“** имайки за цел да се повиши на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение; да създаде условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване. На следващо място ще се работи за изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението. Като следваща съгласувана цел е да се повиши конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, както и да се насърчат инвестициите и приложат иновативни решения и повиши ресурсната ефективност.

Една от задачите на общинския план за развитие е да подсили връзката между местния и регионалния стратегически контекст, като на практика взаимно се интегрират плановите подходи на двата йерархични планови документа ОПР и **Регионалният план за развитие на Югоизточен район**. Той дефинира следните стратегически цели:

Стратегическа цел 1: **Икономическо сближаване на ЮИР на междурегионално (с другите райони от ниво 2 в страната) и вътрешнорегионално (между областите в рамките на района от ниво 2) ниво посредством използване на собствения потенциал на района в условията на щадящо околната среда развитие;**

Стратегическа цел 2: **Социално сближаване и намаляване на междубластните неравенства в ЮИР чрез инвестиции в човешките ресурси и подобряване на социалната инфраструктура;**

Стратегическа цел 3: **Развитие и подобряване на териториалното сближаване на ЮИР чрез използване на различните форми на териториалното сътрудничество – трансгранично, транснационално и междурегионално;**

Стратегическа цел 4: **Балансирано териториално развитие на ЮИР чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в населените места.**

Съответствие с **Областната стратегия за развитие на област Сливен за периода 2014-2020г.:**

Необходимо е в значителна степен да бъде постигнато съответствие на целите и приоритетите за общинско развитие с приоритетите на областно ниво, като се отчитат стратегическите насоки за разработване и общинските планове за развитие, представени в Областната стратегия за развитие на област Сливен. Това съответствие осигурява допълнителни ефекти и потенциални ползи, свързани с осигуряване на достъп до финансови схеми и развитие на териториалното сътрудничество между общини и региони в рамките на областта.

Областната стратегия за развитие на област Сливен 2014-2020 дефинира следните две основни стратегически цели:

1. Стратегическа цел №1: **УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ ЗА ПО-ВИСОК ЖИЗНЕН СТАНДАРТ**
2. Стратегическа цел №2: **КАЧЕСТВЕНА ЖИЗНЕНА СРЕДА И РАЗВИТА ИНФРАСТРУКТУРА**

ОблСР отправя следните препоръки към ОПР на Твърдица 2007-2013 г.:

ОПР на Твърдица 2007-2013 г – има 5 приоритета с 10 специфични цели. Първите три (1) икономика; 2) техническа и социална инфраструктура и екология; 3) социални услуги и подкрепа съдържат почти целия предметен обхват на оперативните програми. Четвъртата цел (подкрепа за стопанските инициативи, увеличаване на доходите и качествено образование) няма фокус и директен инструмент за въздействие. Тя би била резултат от постигането на първа и трета цел. Последната, пета цел, неправилно смесва сертифицирането на общинската администрация с това на райони за екологично земеделие. Посочените дефекти следва да се избегнат в новата версия на плана (т.е за програмния период 2014 – 2020 г.).

Основните източници на средства за финансиране изпълнението на Общинския план за развитие на община Твърдица за 2014-2020 г. са: Европейските фондове, централния бюджет на РБ, общинския бюджет и други фондове и програми.

Европейските фондове обединяват в новия програмен период Кохезионния фонд, Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Европейски фонд за развитие на селските райони и др. Помощта за България от тази група е регламентирана и договорена чрез Споразумението за партньорство между България и ЕС за 2014-2020 г., което е продължение на Националната стратегическа референтна рамка от периода 2007-2013 г.

Допълнителен инструментариум за финансиране ще се осигурява чрез предлаганите мерки и средства от централния бюджет за реализация на дейности в „районите за целенасочена подкрепа“ (общини с влошено социално-икономическо състояние), съгласно действащото национално законодателство за развитие на регионите (ЗРР). Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа на общинско ниво се определя в Областната стратегия за развитие и на тази база следва да се търсят възможности за допълнително финансиране на конкретни общински проекти, насочени както към интегрираното развитие на общината, така и към преодоляване на социално-икономическите различия между общините и вътрешнорегионалните диспропорции.

В Областната стратегия за развитие (ОСР) на област Сливен 2014-2020 г., община Твърдица е определена като район за целенасочена подкрепа от държавата, който отговаря на 6 критерия от 8-те, регламентиращи в чл. 6 на ЗРР, а именно:

1-ви. нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

2-ри. равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;

3-ти. средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;

5-ти. гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;

6-ти. Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;

7-ми. над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа.

СЪОТВЕТСТВИЕ С ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА (2007 – 2013 Г.)

Настоящият стратегически документ ОПР 2014-2020 е изготвен и съобразен с планирането на общинското развитие за периода 2007 – 2013 г., с главна цел постигане устойчиво и балансирано развитие на общината, повишаване производителността на труда във всички сектори на икономиката и управлението и значимо подобряване качеството на живот. Визията („Община Твърдица – район за икономически растеж и привлекателно място за бизнес, отдих и живот“) на общинския план за развитие през 2007-2013 е била планирана да се постигне чрез последователно осъществяване на следните стратегически цели:

1. Съживяване на местната икономика и създаване на условия за устойчиво икономическо развитие;
2. Модернизация на техническата и социалната инфраструктура. Опазване на околната среда;
3. Подобряване на дейностите в социалната сфера. Създаване на подходящи условия за труд и отдых на младите хора в общината.

В настоящия документ са развити, запазилите се като актуални идеи за подобряване на ситуацията в общината, мотивирани и от основните изводи на оценките и анализите по изпълнението на ОПР за предходния период. Отчетени са и препоръките на Областната стратегия за развитие по отношение на целеполагането и стратегическото планиране за настоящия период.

СЪОТВЕТСТВИЕ С ДРУГИ ДЕЙСТВАЩИ СЕКТОРНИ СТРАТЕГИИ В ОБЩИНАТА

Настоящата стратегическа рамка е хармонизирана с приоритетите и целите на следните местни секторни стратегически и планови документи:

1. *Стратегия за местно икономическо развитие 2007-2013;*
2. *Стратегия за развитие на социалните услуги в Община Твърдица (2011-2016);*
3. *Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива (2012 – 2022);*
4. *План за действие на община Твърдица за подкрепа на интеграционните политики за период 2012-2014.*

Стратегическите целеполагания в настоящия план за развитие са базирани на подхода на **еволуционно развитие и балансирано надграждане** над предишния период 2007-2013 г. Подобни еволюционни промени следва да продължат във вече утвърдените приоритетни насоки – **икономика, инфраструктура, качество на живот, социални услуги, институционален капацитет**. В тази връзка ОПР следва да продължи подхода на **плавно планиране и интервенции**, без да се стреми към радикални структурни постижения (т.е. трябва да се работи реалистично, на базата на обективни тенденции в социално-икономическото развитие и наличието на инвестиционни възможности).

За да финансира инвестиционните си разходи за развитие, местната власт трябва да има достъп и до националния и регионалния пазар на капитали за инвестиции, както и да развива форми на публично-частни партньорства.

1. ВИЗИЯ ЗА БЪДЕЩОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Визията за развитието на Община Твърдица до 2020 г. формулира накратко представата и желанията на жителите на общината и действащите институции за бъдещото състояние на икономиката, жизнената среда и социалната сфера. Визията, която ще следва Община Твърдица за развитието си в периода 2014-2020 г., в синергия с дефинираните стратегически цели на стратегиите за развитие на Югоизточния район и на област Сливен, е следната:

Община Твърдица – район с благоприятна социално-икономическа среда и качество на живот на населението, запазил и обогатил своята културна идентичност

За програмния период усилията ще бъдат отново фокусирани към повишаване темпа на икономическо развитие и подобряване условията за живот в населените места. Стремехът е към доближаване до средното ниво на социално-икономическо развитие в ЕС, базирайки се на интелигентен, устойчив и щадящ околната среда и собствените ресурси растеж.

Ще се разчита на местните сравнителни предимства и потенциал за развитие на традиционните отрасли, както и на използване географското положение и добра достъпност.

ОПРима за задача да фокусира политиките и да даде рамката за използването на потенциалните ресурси по такъв начин, че да подпомогне територията да възстанови икономическата си жизнеспособност и да преодолее изоставането, което се наблюдава и в момента. Примериот други държави и региони показват, че чрез прилагането на целенасочени мерки, на базата на реалистични цели, може да се постигне значим напредък в рамките на програмния период, за който е дефиниран обхвата на документа.

Същевременно трябва да се отчетат реалностите, че идентифицираните в социално-икономическия анализ проблеми и нужди на територията на общината няма да могат да бъдат изцяло решени в рамките на програмния период до 2020 г. Финансовите ресурси и възможности следва да бъдат обвързани и насочени към решаването на най-приоритетните потребности на местната територия, така че да доведат до значителен социално-икономически ефект.

Настоящата визия отразява обновените приоритети на община Твърдица и е в унисон със следните фактори:

- Република България е член на Европейския съюз от 1 януари 2007 г. и е в края на първия си програмен период, през който получава финансиране за реализиране на европейските политики по сближаване и подобряване качеството на живот на своитеграждани.
- Световната финансова и икономическа криза налага прецизиране на стратегиите на регионите за постигане на по-голяма конкурентоспособност и адекватност към все по-бързо променящите се глобални условия за бизнес.
- Европа има своята Стратегия „Европа 2020“ и българската икономика се стреми да допринесе за достигане общоприетите европейски цели.

2. ГЛАВНА ЦЕЛ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

А. ГЛАВНА ЦЕЛ

Главна цел на развитие на Община Твърдица за периода до 2020 г. е **“Превръщането на Община Твърдица в бързо развиваща се територия чрез запазване и диверсификация на местната икономика, преодоляване на демографската криза и бедността и подобряване стандарта на живот”**.

Тя отразява, както необходимостта от усилия за запазване на съществуващия бизнес, източник на заетост и доходи на голяма част от населението, така и нуждата да бъдат привлечени нови инвеститори, които да спомогнат за преодоляването на забавения растеж и стартиране на позитивни тенденции.

За да се осигурина влизането на нови инвестиции, е необходимо повишаването на доходите от трудова дейност и ускоряването на създаване на работни места. Тук важно значение ще има балансът между гъвкавост и сигурност на пазара на труда.

Високото равнище на заетост е важно условие за постигане на по-бърз и траен растеж, социално сближаване, повишаване на доходите и стандарта на живот. Увеличаването на броя на хората, участващи в местния пазар на труда, е най-добрият начин за съхраняване на икономическата, социалната и териториалната устойчивост на общината и ще допринесе за преодоляване на негативните демографски тенденции и бедността. Реализирането на Главната цел следва да стане в условията на тясно взаимодействие и партньорство между местните власти, бизнеса и НПО.

Постигането на главната цел изисква рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че община Твърдица да възстанови икономическата си жизнеспособност и заеме някое от водещите места в региона и област Сливен, да навакса значимото изоставане в инфраструктурното си развитие и преодолее индустриалния упадък и създаде конкурентни предимства от потенциала си.

Необходимо е да се използват всички възможности за съвместни проекти и дейности, включително в условията на междуобщинско и трансгранично сътрудничество.

В. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Формулираните стратегически цели са в тясно съответствие с целите на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г., с Националната програма за развитие: България 2020, Национална програма за реформи на Република България (2011-2015 г.), Регионалния план за развитие на Югоизточен район 2014-2020 г. и Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

І. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1 (СЦ1)

МОДЕРНИЗИРАНЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА И ПОВИШАВАНЕ ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА НА РЕГИОНА ЗА БИЗНЕС

Тази стратегическа цел подкрепя действия и мерки, които да преодолеят изоставането на местната икономика спрямо средните показатели за страната. Освен догонващ растеж чрез специално насочена подкрепа от националната и регионална политика, Община Твърдица следва да мобилизира и включи в този растеж специфичния си потенциал и фактори на растеж, както и да подсилва техните сравнителни предимства. Сред недостатъчно добре оползотворените ресурси, които са и потенциал за регионално развитие, са *преработвателната и лека промишленост, селското стопанство, природните ресурси и културното наследство*.

Необходимо е да се приложат мерки за ефективното използване и валоризиране на тези специфични потенциали в съответните части на общината и с тях да бъдат съобразени областите за подготовка на човешкия ресурс и необходимата инфраструктура – за агро бизнес, за достъп до културни и туристически обекти и за изграждане на производствени/индустриални и логистични съоръжения.

За постигане на стратегическата цел ще допринесат **Приоритет 1: Икономическо съживяване** и **Приоритет 3: Популярен културно-исторически район**.

II. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2 (СЦ2)

БАЛАНСИРАНО РАЗВИТИЕ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНИ ИНВЕСТИЦИИ В ТЕХНИЧЕСКАТА И СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

Инфраструктурното развитие ще продължи да бъде водещ приоритет в стратегическите рамки на ОПР за следващия програмен период. Като се отчита продължаващата валидност на целите и приоритетите, свързани с инфраструктурното развитие в община Твърдица, усилията отново ще бъдат насочени към подобряване на инфраструктурната осигуреност, но актуализирана в контекста на Европейската политика за регионално развитие през следващия програмен период 2014-2020г. Елементите на регионалната и местна техническа и социална инфраструктура са основен фактор, стимулиращ качеството на живот, развитието на бизнеса и икономическото балансиране на територията. Изграждането на регионалната инфраструктура е и потенциален източник за привличане на инвестиции, създаване на нови работни места и повишаване на жизнения стандарт.

Високото качество на елементите на техническата инфраструктура е основа за подобряване характеристиките на елементите на околната среда за преодоляване на вътрешно регионалните различия и превръщането на община Твърдица в предпочитано място за живеене, работа и отдих. Опазването, подобряването и възпроизводството на околната среда са добра възможност в условията на конкурентноспособност за привличане на инвестиции и устойчив икономически растеж. Новите технологии в областта на комуникациите, информацията и медиите са инструменти, които помагат на бизнеса и публичната администрация да работят по-ефективно, по-интелигентно и с по-голяма стратегически насоченост.

За постигане на стратегическата цел ще допринесе пряко **Приоритет 2: Съвременна инфраструктура**.

III. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 (СЦ3)

РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ, ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО И СТАНДАРТА НА ЖИВОТ, НАСЪРЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ.

С оглед създаване на по-добри възможности за правене на бизнес и повишаване качеството на живот, инвестициите в административен капацитет и в укрепване ефикасността на публичните администрации и публичните услуги са от особена важност. Все по-високите изисквания на гражданите и бизнеса за бързина и качество на обслужването налагат съсредоточаването на ресурс в оптимизиране на процесите по предоставяне на социални и здравни услуги за повишаване качеството на живот, както и административни услуги и хоризонтална оперативна свързаност на публичните институции.

От друга страна ОПР и свързаните с него инвестиции ще се погрижат да бъдат осигурени достатъчно средства, които да въздействат в посока повишаване на образователното равнище на населението, съобразно изискванията на реалната икономика. Нещо повече, тези усилия ще трябва да се интегрират и с мерки, които да въздействат върху състоянието на пазара на труда и свързаните с него услуги.

За постигане на стратегическата цел ще допринесе пряко **Приоритет 4: Човешки капитал – образован и мотивиран**

3. ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ, НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ/МЕРКИ/ПРОЕКТИ

Стратегията поставя фокус върху четири приоритета за развитие на община Твърдица:

Приоритет 1: Икономическо съживяване

Специфична цел 1: Запазване на съществуващите предприятия в традиционни за общината индустрии и Създаване на условия за привличане на инвестиции чрез създаване на модерна индустриална зона и гише на предприемача..

Специфична цел 2. Насърчаване на предприемачеството, изследователската и развойна дейност и навлизане на иновации и нови технологии.

Специфична цел 3: Повишаване на конкурентоспособността и разпознаваемостта на местната икономика

Специфична цел 4: Насърчаване на екологично земеделие.

Специфична цел 5: Подпомагане на местни производители за развитие на животновъдството и утвърждаване на местни крайни продукти с висока добавена стойност.

Специфична цел 6: Оптимизиране традиционните селскостопански производства в общината и подкрепа за алтернативни земеделски дейности.

Приоритет 2: Съвременна инфраструктура

Специфична цел 1: Развитие на жизнената среда

Специфична цел 2: Възстановяване на съществуващата и изграждане на необходимата нова ВиК инфраструктура

Специфична цел 3: Развитие на социалната, здравна, образователната, културна и спортна инфраструктура

Специфична цел 4: Опазване на околната среда чрез развитие на екологична инфраструктура и инфраструктура за депониране на отпадъци

Специфична цел 5: Ускоряване на процесите по газификация

Специфична цел 6: Комплексно планиране и устройство на територията.

Приоритет 3: Популярен културно-исторически район

Специфична цел 1: Повишаване познаваемостта и качеството на местния туристически продукт.

Специфична цел 2: Развитие на алтернативен туризъм, вкл. и в малките населени места.

Специфична цел 3: Опазване на културния идентитет и валоризация

Приоритет 4: Човешки капитал – образован и мотивиран

Специфична цел 1: Повишаване на образователното равнище на населението, съобразно изискванията на реалната икономика и инвеститорите.

Специфична цел 2: Укрепване на институционалния капацитет на публичните институции за подобряване процесите по управление и обслужване на граждани и бизнес.

Специфична цел 3: Осигуряване на висококачествени социални и здравни услуги за повишаване качеството на живот

Специфична цел 4: Активно въздействие върху пазара на труда и свързаните с него услуги

ПРИОРИТЕТ 1: ИКОНОМИЧЕСКО СЪЖИВЯВАНЕ

Изпълнението на настоящия приоритет ще подкрепи запазване на вече съществуващите предприятия и ще създаде условия за привличането на нови инвеститори – както местни (български), така и чуждестранни инвеститори. Целевата група ще бъдат предприятия, които инвестират в преработвателната промишленост. Този приоритет е идентифициран във връзка с необходимостта на местните фирми от подобряване на конкурентоспособността и излизането им на националния и международните пазари. Тази секторна политика трябва да посрещне предизвикателствата на глобален висококонкурентен пазар, за да осигури устойчив и дългосрочен растеж.

Основните резултати, които се очакват са:

- Запазване конкурентоспособността на структуроопределящите предприятия в общината, както и нивата на заетост;
- Подобряване на индустриалната инфраструктура;
- Повишаване на инвестициите в дълготрайни материални и нематериални активи;
- Повишаване на brutния вътрешен продукт на общината;
- Повишаване на производителността на труда;
- Намаляване на нивата на безработица;
- Повишаване на доходите на населението;

Настоящият приоритет е в съзвучие с най-високите европейски изисквания и критерии за опазване на околната среда и устойчиво развитие.

Специфична цел 1: Запазване на съществуващите предприятия в традиционни за общината индустрии.

Община Твърдица ще бъде реален партньор на местния бизнес, основа за: устойчивото регионално икономическо развитие, осигуряването на заетост, генерирането на доходи за работещите в предприятията и техните семейства, както и за реализирането на приходи в местния и националния бюджет. В рамките на настоящата цел ще бъде приложен комплекс от мерки, които да съдействат за запазване на съществуващите предприятия на територията на областта с цел постигане на устойчивост в заетостта на техния персонал и доходите им. Мерките за постигането на тази цел ще бъдат концентрирани в следните групи:

МЯРКА 1.1 ПОДКРЕПА ЗА СЪЩЕСТВУВАЩИТЕ МИКРО, МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Като се има предвид, че групата на малките и средни предприятия, макар и малко на брой, осигурява структурната стабилност на местната икономика, то тя трябва да бъде подкрепяна чрез предоставяне на пълно административно съдействие за решаването на конкретни проблеми, свързани с: екологични въпроси, подготовка и мотивация на персонала, както и по отношение на конкурентоспособността. Следва да се търси възможност за иниципирането на секторни клъстерни образувания, които да обхващат предприятия с потенциал за хоризонтална или вертикална интеграция на дейностите.

Групата на микро фирмите играе основна роля в дългосрочното осигуряване на заетост и доходи на работници. Голяма част от нея са семейни фирми, които осигуряват препитание на предприемчиви домакинства. Поради своя размер, те са най-силно повлияни от негативните ефекти на икономическата криза и имат най-голяма нужда от подкрепа. Относително големият им

бройналага прилагане на дейности за подкрепа, базирани на регионален и браншови принцип, както и осигуряване на съдействие за по-пълно използване на средствата, предоставяни от Европейския съюз.

Индикативни дейности:

- Създаване на нови и разрастване на съществуващите предприятия в промишлеността, търговията и услугите, изграждане на модерна нова индустриална зона отговаряща на изискванията съвременния бизнес;
- Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез подобряване технологична модернизация, качеството на продукцията, производителността и управлението в предприятията;
- Подкрепа за стартиране за неземеделски бизнес в селския район;
- Подобряване информираността на бизнеса и предлагането на онлайн услуги от администрациите за фирмите и гражданите;
- Повишаване на предприемаческите умения и капацитета на МСП за разработване и управление на проекти самостоятелно или в партньорство, финансирани чрез програмите на ЕС, финансовите инструменти като JEREMIE, Националния иновационен фонд и др.
- Подкрепа за подобряване достъпа до нови пазари, включително инвестиции за повишаване на инвестиционните и маркетингови умения, създаване на партньорски мрежи и сдружения с чуждестранно участие.
- Разширяване на възможностите за подобряване капацитета на местните МСП да участват в европейски и местни тръжни процедури. Развитие и подобряване на капацитета за консултации в тази област на областно и общинско ниво.

Специфична цел 2. Насърчаване на предприемачеството, изследователската и развойна дейност и навлизане на иновации и нови технологии.

Внедряването на нови технологии и прилагането на иновации е най-сигурният път за повишаване на конкурентоспособността на територията. Тези инвестиции ще осигурят устойчивост и способност за създаване на привлекателни работни места, развитие на работната сила и генериране на растеж.

МЯРКА 2.1 НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

В рамките на тази мярка ще се изпълнят дейности по насърчаване създаването на нови икономически единици с цел обогатяване на икономическия профил на местната икономика. В град Твърдица функционира филиал на Бизнес център Нова Загора, който следва да се превърне в един от стълбовете за насърчаване на фирмите в ранния етап на тяхното развитие. Едновременно с това, ще бъдат реализирани дейности за повишаване на предприемаческата култура и уменията да се управлява бизнес.

Достъпът до финансиране на иновативните МСП, стартиращите предприятия и предприятията в селските и изоставашите райони се предвижда да се улесни чрез фондовете и програмите на Общата стратегическа рамка и различните форми на финансов инженеринг и кредити, включително заеми, гаранции, микрокредити, рисков капитал, „мостово финансиране“ и други с акцент онези МСП, които имат демонстриран потенциал за по-бързо изплащане на вложените инвестиции.

В тази връзка се предвиждат следните специфични мерки и дейности:

- Насърчаване развитието на МСП и земеделски производители чрез провеждане на обучения и консултации относно възможностите за финансиране, управление на рисковете, бизнес планиране, счетоводни услуги, управление на персонала и други;
- Повишаване на предприемаческите умения и капацитета на местните МСП за разработване и управление на проекти, финансирани чрез програмите на ЕС, финансовите инструменти като JEREMIE, Националния иновационен фонд и др.
- Съвместни дейности и партньорски инициативи с регионални бизнес-подкрепящи организации: Джобс бизнес център – Нова Загора, Агенция за регионално икономическо развитие – Сливен; РАО „Тракия“; Регионална агенция по заетост – Нова Загора, Областна администрация Сливен, Регионален инспекторат по образование и др.
- Осигуряване на благоприятната бизнес среда по отношение местните данъци, такси, административно обслужване и консултиране на МСП, с приоритет стартиращи фирми;
- Мерки за стимулиране на младежката предприемаческа активност;
- Организиране на информационни кампании за популяризиране идеята за собствен бизнес;
- Изграждане на обучителни програми и база за учебни фирми в общинските училища на Твърдица;
- Подобряване информираността на бизнеса и предлагането на ефективни онлайн услуги от за фирмите и гражданите;
- Подкрепа за осигуряване на информация и търговски контакти с местни и чуждестранни фирми, чрез разработване на промоционални материали, участия в изложения, функциониране на регионални и други тържища, информационни мрежи и и т.н.;
- Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на общността в т.ч. социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение вкл. малцинства.

МЯРКА 2.2 ПРОУЧВАНЕ НА СЕКТОРИТЕ С НАЙ-ГОЛЯМ ПОТЕНЦИАЛ ЗА НИРД В ОБЩИНАТА

Общинска администрация ще координира провеждането на проучване в предприятията, работещи на територията на общината, с цел установяване на необходимостта и потенциала им за реализиране на НИРД и комерсиализация на резултатите от изследванията. Това ще даде възможност за ефективно насочване на усилията на публичната власт за стимулиране на конкурентни и иновативни производства и за привличане на изследователски звена от водещи учебни заведения и институти да внедрят научни достижения и иновации в реално производство. Проучването ще се допълни с целенасочена информационна кампания представяща ползите от НИРД и възможностите за коопериране с научно-развойни институции.

МЯРКА 2.3 ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СТИМУЛИРАНЕ НА НИРД И „ЗЕЛЕНИ“ ТЕХНОЛОГИИ СЪС СРЕДСТВА ОТ ЕС

Местните предприятия на територията, следва да инвестират в оптимизиране, диверсифициране и развитие на произвежданите продукти и услуги. За тази цел в програмния период ще се насърчават инвестиции, свързани с внедряване на нови и високотехнологични решения. Ще се акцентира върху концепции, водещи към производителност и конкурентоспособност, и управление на качеството в предприятията.

Ефективно ще се подкрепят действия, които са в посока разширяване на сътрудничеството между академичните и развойни общности извън и в региона, и предприятията на територията. Ще се стимулират и дейностите на ВУЗ, фокусирани към потребностите на местната икономика.

Дейностите са насочени и към въвеждане на „зелени технологии“, в съответствие с предвижданията на Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на ВЕИ (2005-2015 г.) и Стратегия „Европа 2020“ за увеличаване до 16 % на дела на ВЕИ в крайното енергийно потребление; въвеждане на енергийни обследвания, сертифициране и въвеждане на добри практики за енергиен мениджмънт.

В тази връзка се предвиждат следните специфични мерки и дейности:

- Подкрепа за дейности и проекти насочени към въвеждане, използване и достъп до информационни и комуникационни технологии.
- Въвеждане на инвестиции за технологична модернизация в местните предприятия.
- Насърчаване въвеждането на стандарти за управление по качество и по опазване на околна среда и на процеса на присъждане на екомаркировка;
- Изпълнение на информационни кампании относно възможностите за внедряване на иновации във всички икономически дейности, в т.ч. и в селското стопанство. Ще се провеждат се конференции и форуми; е-платформи и обучения за ползването им, предлагащи най-актуална информация относно възможности за финансиране, технологии и т.н. „добри практики“ от страната и чужбина, и др.

Специфична цел 3: Повишаване на конкурентоспособността и разпознаемостта на местната икономика

За да може Община Твърдица да бъде успешна в привличането на инвестиции, тя следва да приложи методологичен подход, който да гарантира успех в периода на реализацията на стратегията. Конкретните етапи на изпълнението на специфичната цел са следните:

МЯРКА 3.1 РАЗРАБОТВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОНЕН МАРКЕТИНГОВ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА

Профилът ще представи информация за основните характеристики, които ще дадат основата за реализиране на дейностите по привличане на инвеститори.

В тази връзка се предвиждат следните специфични мерки и дейности:

- Инвентаризация на административната уредба в община Твърдица и приоритетно предоставяне на услуги за устойчиви малки и средни предприятия;
- Създаване на експертна длъжност/звено по икономическо развитие в рамките на общинска администрация;
- Разработване на стандартизиран инвестиционен профил и пакет от стимули за инвестиране в общината;
- Изграждане на канали за координация и комуникация с държавни агенции и структури на местно ниво, влияещи върху стартирането на икономическа дейност на територията;
- Установяване на партньорски отношения със съседни общини за насърчаване на допълващи на мащабните инвеститори производства в региона.

МЯРКА 3.2 РАЗРАБОТВАНЕ И РЕАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯ И ПЛАН ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИ В ОБЩИНАТА

Стратегията представлява инструмента, който ще даде рамката за изпълнението на последователен и резултатно-ориентиран комплекс от дейности за привличането на инвеститори с приоритет в преработвателната промишленост. Разработването на плана, ще се предхожда от провеждане на серия от проучвания и анализи за възможностите за бизнес в общината и нейните конкурентни предимства, които са обвързани с резултатите

Планът дефинира периода за реализация на отделните дейности в рамките на стратегията, необходимите средства, източниците на финансиране и отговорните лица за реализацията на дейностите по привличане на инвестиции.

- Разработване на стратегия за привличане на инвестиции вкл. с инструментариума на публично-частни партньорства;
- Активен маркетинг и реклама на икономическия потенциал на общината;
- Създаване на каталог с информация за свободни общински терени, сгради и услуги, за които се търсят инвеститори и частни партньори;

МЯРКА 3.3 СТРОИТЕЛСТВО, ВЪЗОБНОВЯВАНЕ, РЕХАБИЛИТАЦИЯ, РЕКОНСТРУКЦИЯ И РЕМОНТ НА СЪЩЕСТВУВАЩИ/ ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА ИНДУСТРИАЛНА ЗОНА.

На фона на задълбочаващата се икономическа криза, Общинска администрация Твърдица стигна до извода, че само доброто географско положение, традициите, които града има в индустриалното производство, добрите трудови навици на населението, не са достатъчни за привличането на инвеститори извън населеното място. Добрите географски и икономико-социални дадености трябва да се съчетаят по подходящ начин с активната позиция на администрацията по привличането на инвеститори, като се създадат условия за това. Идеята за изграждане на индустриална зона от нов тип стартира в края на 2012 г. По този начин беше дадена заявка за решение на съществуващ проблем – икономика на общината в упадък и високо ниво на безработица. Бе взето решение да се разработи идеен вариант за нова индустриална зона в Твърдица наречена условно „Твърдица техно парк“. В резултат бе разработен идеен проект на ПУП на тази зона, като са обособени парцели, до които е осигурен достъп. Набелязани бяха и следващите стъпки, които предстои да се извървят. Зоната е съобразена с новите бизнес изисквания за модерна инфраструктура и представлява сериозна заявка в лицето на общинска администрация и местния бизнес за активна позиция за икономическо развитие и привличане на инвестиции.

В допълнение могат да се проучат възможностите за изграждане на земеделска инфраструктура (складове, вкл. хладилно оборудване, борси, поливна инфраструктура и т.н.) по отношение на ресурсите, икономическата целесъобразност, нуждите и готовността на земеделските стопани.

- Изграждане на базисната инфраструктура на „Твърдица техно парк“
- Изграждане на агробизнес инфраструктура
- Създаване и поддържане на ГИС база данни на общинска собственост, земеделския и горски фонд, вкл. индивидуалните и колективни селскостопански практики.

Агроземеделството е приоритетен, но все още недостатъчно интегриран ресурс на общината за развитието на устойчива и конкурентна местна икономика. Този отрасъл, който достига положителен ръст на произведената продукция за периода 2007-2011, като тази тенденция се запазва и през 2012 и 2013 г. Целта на тези специфични цели е надграждане на усилията на

местните власти и фермери за развитието на качествен селскостопански и горски сектор в общината. Предложените мерки могат да намерят подкрепа по Програмата за развитие на селските райони, другите оперативни програми; чрез насърчаване на публично-частното партньорство, както и други финансови източници, насърчаващи устойчивото развитие на този сектор.

Специфична цел 4: Насърчаване на екологично земеделие.

МЯРКА 4.1 РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕСТНА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕКОЛОГИЧНО ЧИСТО ЗЕМЕДЕЛИЕ, СВОБОДНО ОТ ГЕНЕТИЧНО МОДИФИЦИРАНИ ОРГАНИЗМИ

Това ще бъде секторна политика, включваща следните дейности:

- Административна подкрепа за определяне на най-подходящите земи за отглеждане на екологично чисти продукти – разпределение на земите в зависимост от конкретните продукти, които могат да се отглеждат;
- Определяне на стратегически зони (населени места), където да се стимулира производството на екологични продукти;
- Увеличаване на площите за поливното земеделие;
- Популяризиране на практики и съвременни начини на използване и опазване на земята и околната среда, както и прилагане на ефективни и модерни селскостопански технологии;
- Ограничаване използването на химически торове и замяната им с органични;
- Комасация на земеделските земи и повишаване на използваемостта на механизация.

МЯРКА 4.2 СТИМУЛИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА УНИКАЛНИ МЕСТНИ ПРОДУКТИ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕТО ИМ НА БЪЛГАРСКИЯ И МЕЖДУНАРОДНИ ПАЗАРИ

Включват се дейностите като:

- Създаване на уникални продукти на базата на специфични местни производства, превръщането им в атракция и средство за промотиране на територията – “бренд (собствена марка)”;
- Развитие на биологично земеделие и предлагане на традиционна кухня;
- Насърчаване сдружаването на производителите и кооперирането на участниците във веригата за реализация на земеделски продукти и храни.
- Стратегическо позициониране на произвежданата продукция на българския пазар, а при достигане на достатъчен обем, ориентиране и към чужди пазари.
- Въвеждане на съвременни технологии за производство на органични храни от диворастящи плодове;
- Закупуването на уреди за контрол и изследване на качеството на продукцията.

Специфична цел 5: Подпомагане на местни производители за развитие на животновъдството и утвърждаване на местни крайни продукти с висока добавена стойност.

Настоящата цел предвижда реализирането на политика за развитие на конкурентноспособно животновъдство с конкретна специализация, която гарантира уникалност, потенциал за развитие и бъдеща доходност, посредством:

МЯРКА 5.1 ПОДПОМАГАНЕ НА МЕСТНИ ЖИВОТНОВЪДИ С ЦЕЛ РАЗШИРЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА ИМ

Мярката ще включва дейности като:

- Насърчаване отглеждането на характерни местни животински породи на територията;
- Изграждане на дивечова станция за интензивно хранен (муфлони);
- Определяне на най-подходящите населени места, където конкретният тип животновъдство има най-голям потенциал за развитие и най-много ресурси – мери, пасища, свободна работна ръка и др.;
- Привличане на външни компании (инвеститори), заинтересовани от развитието на подобен вид животновъдство и най-вече за пазарно предлагане на крайните му продукти.
- Създаване, модернизация и разширяване на животновъдните фермиобекти;
- Внедряване на стандарти за качество и изисквания за хуманно отглеждане на животните.

МЯРКА 5.2 ВЪВЕЖДАНЕ НА НОВИ ТЕХНОЛОГИИ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО И ПРЕРАБОТВАТЕЛНАТА ПРОМИШЛЕНОСТ

Мярката ще включва дейности като:

- Въвеждане на иновативни технологии за производство на крайни продукти, вследствие отглеждането на определени животински видове;
- Модернизиране и технологично обновяване на инфраструктурата в отрасъла;
- Въвеждане на технологии, позволяващи най-високо качество на продукцията с цел по-голяма конкурентоспособност на пазара.

Специфична цел 6: Оптимизиране традиционните селскостопански производства в общината и подкрепа за алтернативни земеделски дейности.

МЯРКА 6.1 ОПТИМИЗИРАНЕ НА ТЕХНОЛОГИИТЕ ЗА ПОВИШАВАНЕ РЕНТАБИЛНОСТТА НА ТРАДИЦИОННИТЕ СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОИЗВОДСТВА

Средство за преодоляването на този недостатък, постигайки едновременно и повишена конкурентоспособност, е специализацията чрез производство на редки и скъпи видове, на точно определени сортове и въвеждане на нови технологии при първичната обработка.

Дейности: увеличаване на трайните насаждения; развитие на зеленчукопроизводство, както и изграждане, модернизирание на хидромелиоративна инфраструктура и подобряване на научно-техническото, информационното, организационното и пазарното обслужване на местните селскостопански производители.

- Създаване на условия за оптимално използване на планински екосистеми за производството на животинска продукция
- Рекултивация на земеделския и горски фонд
- Внедряване на нови технологии, сортове и породи
- Изграждане на лицензирани растениевъдни и животновъдни комплекси със затворен

цикъл на производство

- Осигуряване на навременна и компетентна технологична и пазарна информация за селскостопанските продукти
- Подкрепа на традиционни (житни, фуражни култури, животновъдство, трайни насаждения и лозя) и нови производства (рибовъдство, пчеларство, нетрадиционни животновъдни практики към фермите, билки и др.)
- Насърчаване внедряването на европейски стандарти за качество и контрол на продукцията
- Насърчаване внедряването на европейски стандарти за качество и контрол на продукцията
- Увеличаване площта на горските масиви и подобряване на горската инфраструктура
- Изготвяне на горскостопански планове и програми за горските територии в община Твърдица, в които да залегнат идеите за устойчиво стопанисване на горите.
- Развитие на дейности по лесоустройство, по опазване на горите от незаконна сеч, разпространение на болести и пожари и др.
- Провеждане на информационни кампании за ценността на горските и водни ресурси и тяхното стопанисване.
- Създаване на демонстрационен център в паркова и рекреационна среда;

МЯРКА 6.2 ОСИГУРЯВАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА АЛТЕРНАТИВА И МОБИЛНОСТ НА РАБОТЕЩИТЕ В СЕКТОРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО

Приоритетно ще се инвестира в образованието на лицата в нетрудоспособна възраст и младите хора от населените места и тези от малцинствата, които да бъдат преориентирани към преработвателната промишленост и секторите, в които ще бъдат привлечени външни инвеститори, изискващи работна ръка с техническа, инженерна и друга професионална подготовка.

Дейности:

- Въвеждане на системи за обучение в средните училища, регулиращи професионалната подготовка според нуждите на пазара на труда
- Модернизиране на материално-техническа база в средното образование
- Създаване на информационна система за професионално насочване и информация
- Обучителни курсове за квалификация и преквалификация на младежи и безработни лица;
- Намалване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до пазара на труда;
- Повишаване мотивацията на маргинализираните групи за включване в реалната икономика.

МЯРКА 6.3: ИЗПОЛЗВАНЕ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ И ПРИЛАГАНЕ НА ПОДХОДА „ЛИДЕР”

Дейности:

- Анализ и идентифициране на потенциал и заинтересовани страни за прилагане на подхода „ЛИДЕР”;
- Разработване на стратегия за развитие на селски район (регионална инициатива);
- Регистриране на Местна инициативна група (МИГ);

- Кандидатстване за одобрение пред МЗГ и реализация на местната стратегия за развитие на селски район.

СЦ 4, 5 и бизискват разработването на план за изграждане на екологично, технологично и специализирано селско стопанство, обвързано с местни и/или регионални преработвателни предприятия и местни марки на крайни продукти. При реализацията му се цели максимално използване на земеделските земи и свободните площи и създаване на висока добавена стойност.

Към настоящия момент потенциалът на община Твърдица не е ефективно развит. Трябва да се експлоатират възможностите, че екологичното и високотехнологичното селско стопанство дава конкурентно предимство на продуктите. А от друга страна друга, развитието на високотехнологични и иновативни преработвателни предприятия, както и на местни марки продукти има потенциал да създаде нови работни места, да носи повече индивидуален доход и да подобри стандарта на живот. На базата на горепосоченото, необходимостта от план за развитието в тази сфера при максимално използване на земеделската земя и наличните свободни площи в общината е задължителна стъпка към постигане на специфичните цели и приоритета като цяло.

Реализацията ще бъде подкрепена основно от новата Програма за развитие на селските райони и национални мерки за подкрепа на сектора.

ПРИОРИТЕТ 2: СЪВРЕМЕННА ИНФРАСТРУКТУРА

В търсенето на подходи за справяне с проблемите на глобалната финансова и икономическа криза, развитието на техническата инфраструктура играе все по-актуална роля за подобряване икономическата и социалната среда, както и осигурява щадящо отношение, дори в случай на експлоатация, към околната среда.

Сравнително равномерно изградените мрежи на техническата инфраструктура са важен потенциал за развитието на Община Твърдица. Факт е обаче, че те се нуждаят от целенасочени инвестиции за обновяване и развитие.

Реализацията на този приоритет е свързана с разбирането, че публичните власти могат да въздействат основно върху развитието на пътната инфраструктура, ремонта и изграждането на водопроводната и канализационната мрежа, както и във връзка с дейностите по изграждането на депа за съхранение и преработка на отпадъците. Дейностите, които засягат железопътната инфраструктура, изграждането, поддържането и развитието на системата за пренос и разпределение на електроенергия, както и телекомуникационната мрежа, предвид обичайната търговска практика и законодателната уредба, са приоритет на частни търговски дружества или държавни компании, върху които биха могли да се осъществяват контролни функции, но не може директно да се влияе. Същото се отнася за изграждането и работата на газопроводната мрежа. Важен аспект от стратегическата цел е доброто състояние на околната среда и съхраняване на природните ресурси. Настоящият приоритет ще се реализира чрез изпълнението на основни специфични цели, при чието изпълнение следва да се покрият всички изисквания по отношение на опазването на околната среда.

Ефективното управление на водните ресурси, оползотворяване на подпочвените води, третирането на отпадъчните води, опазване на биоразнообразието, почвите и въздуха са задължително условие за устойчиво развитие.

Специфична цел 1: Развитие на жизнената среда

МЯРКА 1.1 ДОИЗГРАЖДАНЕ И МОДЕРНИЗИРАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВАТА НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА.

В рамките на периода ще продължат инвестициите за подобряване на качеството на жизнената среда в населените места и подобряване на инфраструктурната балансираност. Ще бъдат използвани средства от ЕС в зависимост от типа населено място и общинските приоритети. Ще продължат дейностите по благоустрояване и обновяване на населените места, в това число ремонт и обновяване на обществени пространства и сгради, както и въвеждане на мерки за енергийна ефективност в тях; благоустрояване на паркове, зелени площи и зони за отдих; стимулиране на частни инвестиции за подобряване на жизнената среда.

В рамките на тази СЦ ще се осигурят инвестиции за изграждане и модернизация на ИКТ инфраструктура за подобряване достъпа и качеството до дигитални услуги. Модернизиране на мрежите и услугите на ИКТ са важен инструмент за преодоляването на пространствената изолация. Изграждането на инфраструктура за осигуряване на безжичен достъп на обществени места в по-големите населени места на общината и гарантираното предлагане на Интернет услуги за общественния сектор са част от проектите по мярката.

На следващо място идва управление на процеси и свързаната инфраструктура за защита от бедствия и аварии. Доброто управление на тази инфраструктура има изключително важно

значение за поддържането на жизненоважни обществени функции. В тази мярка се включват проекти, насочени към обезпечаването на нормалното функциониране на елементите от инфраструктура за защита на населението, разположени на територията на общината:

- Реконструкция на централна градска част на гр. Твърдица;
- Изграждане, реконструкция и рехабилитация на улици, паркинги, велосипедни алеи и тротоари и поставяне на градско обзавеждане, внедряване на енергийно ефективно улично осветление и осигуряване на общо достъпна градска среда, чрез преодоляване на специфични бариери по главните градски направления, около ключови обществени пространства и спирките на обществения транспорт и аналогични интервенции в населените места от общината;
- Оживяване и социализиране на квартални пространства за да се осигури спокойна, сигурна, съвременна среда за отдых и съвместни общностни събития;
- Предотвратяване ерозията на почвите на стръмни терени и предприемане на мерки за предотвратяване на свлачищните процеси;
- Превенция на риска от наводнения.
- Повишаване енергийната ефективност и внедряване на ВЕИ в административни и жилищни сгради на територията на община Твърдица;
- Осигуряване на ширококолов достъп и осигуряване цифровата среда в населените места;
- Подобряване качеството и обхвата на мобилните комуникационни услуги;

МЯРКА 1.2 ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЕКТНА ГОТОВНОСТ (НАПР. РАЗРАБОТВАНЕ НА ИДЕЙНИ/ТЕХНИЧЕСКИ/РАБОТНИ ПРОЕКТИ, ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ И Т.Н.)

Настоящата специфична цел може да бъде ефективно реализирана в зависимост от проектната готовност (напр. наличие на идейни/технически/работни проекти, техническа помощ за реконструкция и разширяване на водния цикъл и т.н.) и на ефекта, който реализацията на подобни мерки ще има върху населението, като например свързани с изграждането на индустриални паркове, зони и т.н.

За реализацията на тази специфична цел се предвиждат инициативи допринасящи за:

- повишаване на капацитета на администрацията за управление на проектния цикъл, създаване на механизми за сътрудничество и за реализация на съвместни проекти – между община и бизнес (ПЧП); община – НПО; община - община или администрация от друго равнище на публичната администрация, провеждане на комуникационна политика и разяснителни кампании, участия в обучения, семинари и т.н.
- изграждане на солидна база от обезпечени с адекватно проектиране идеи за инвестиции.

Създаване на общински съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси, който да извършва мониторинг на изпълнението на НСИРРБ и да стимулира създаването развитието и съхраняването на база данни от проектни идеи за инвестиции в областта на трудовата заетост, качествено образование, подобряване здравно –демографските показатели и жилищните инфраструктура на жителите от компакното ромско население в кварталите в Твърдица, Шивачево, Сборище и Оризари чрез изработване на ПУП-ове на тези квартали.

МЯРКА 1.3 РАЗВИТИЕ НА ТРАНСПОРТНАТА ИНФРАСТРУКТУРА, ДОСТЪПНОСТ И ТРАНСПОРТНОТО ОБСЛУЖВАНЕ.

В рамките на тази цел ще се инвестира на базата на завършен цялостен анализ на състоянието и необходимите средства за реконструкция, ремонт и рехабилитация на

съществуващата точкова (напр. гари, спирки и т.н.) и линейна (пътища от републиканската и общинска пътна мрежа) инфраструктура. На база на приоритизация на състоянието на съществуващите обекти, сравнено с очакваните финансови ресурси или такива, които могат да бъдат мобилизирани от местните и национални власти в периода на реализация на плана, ще бъдат дефинирани отделни обекти, които ще бъдат приоритетни за реализация – както от гледна точка на финансови възможности, така и предвид социалната им значимост за гражданите и бизнеса. Отново, на база на анализ на съществуващите проекти и проектна готовност, ще бъде изпълняван приоритетен списък от проекти (Виж Приложение), които да бъдат реализирани в рамките на стратегията, напр. ремонт на общинска пътна и улична мрежа в населените места на община Твърдица, реконструкция на общински път с. Шивачево до границата с община Сливен (7 км) и проектиране и изграждане на път от м. Циганска поляна до ски писта Чумерна; м. Циганска поляна - м. Чумерна; Резервиране на терени за техноиндустриална зона и др.

Специфична цел 2: Възстановяване на съществуващата и изграждане на необходимата нова ВиК инфраструктура.

Най-общо индикативните дейности ще целят ново качество на средата за живот чрез реконструкция на съществуващите и изграждане на нови съоръжения: Реконструкция на водопроводната мрежа за намаляване загубите на вода и повишаване качеството на питейната вода; Изграждане на нови водоеми за гарантиране на адекватно водоподаване; Доизграждане и реконструкция на канализационните мрежи; Поетапно изграждане на разделна канализационна мрежа за повърхностни води.

МЯРКА 2.1 МАСИРАНО ИЗГРАЖДАНЕ И РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ВИК ИНФРАСТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Като се има предвид, че водоснабдителната инфраструктура е в голямата си част изградена, при нея фокусът ще бъде поставен върху нейната реконструкция и обновяване, там където е необходимо. В община Твърдица, както и на повече места в страната, съоръженията от водоснабдителната система /водоизточници, водопреносни и водоразпределителни съоръжения към тях/ са изградени преди повече от 30 години. В резултат от лошото техническо състояние на мрежата, обуславящо големи скрити течове и аварии, средните загуби достигат до половината от добиваните водни количества, което в никакъв случай не допринася за устойчиво развитие на общината. Основните усилия ще бъдат насочени върху възстановяването и изграждането на нова канализационна инфраструктура.

Едновременно с изграждането на ВиК инфраструктура на населените места (вкл. пречиствателни станции за отпадни води от домакинствата или от индустриалното производство), следва да се разглежда и нуждата от изграждане на подобна инфраструктура за бъдещите индустриални и логистични зони.

Подобряване на водоснабдяването в населените места с проблеми чрез:

- доизграждане на воден цикъл на гр. Твърдица и кв. „Козарево“;
- подготовка на интегриран проект за воден цикъл на гр. Шивачево;
- ремонт и вътрешната водопроводна мрежа на с. Сборище и село Оризари.

Специфична цел 3: Развитие на социалната, здравна, образователната, културна и спортна инфраструктура.

Реализирането на настоящата цел ще позволи инвестициите в социални и здравни заведения и дейности, които заедно с мерките за повишаване на конкурентноспособността и устойчивостта на общинската икономика, ще допринесат за създаване на високо качество на живот на местното население и ще способстват за неговото задържане в общините от областта.

МЕРКИТЕ ПО ТАЗИ ЦЕЛ ЩЕ БЪДАТ СЛЕДНИТЕ:

- Изграждане и обновяване на обекти на социалната инфраструктура.

Дейности: домове за възрастни в бившия дом за деца без родители, както и в с. Червенаково – бивш дом за деца сираци

- Подобряване качеството и достъпа до социални услуги в общността.

Дейности: развитие на услугите, свързани с предоставянето на услугата “домашен социален патронаж”, домове за стари хора; предоставяне на услугата „Личен асистент”; Обществени трапезарии за социално слаби лица и други социални дейности.

- Развитие на социалните услуги в близост до потребителите. Превръщане на социалните услуги във вид социално предприемачество – включване чрез обучение, чрез активна и продължителна работа на хора от сектора с хора извън него за подобряване нивото на предлаганите социални услуги, в това число и под формата на стаж.

- Подобряване на инфраструктурата (сграден фонд и оборудване) и качеството на предоставяните услуги в яслите и детските градини.

Дейности: Адаптиране на детски площадки и спортни съоръжения в детски градини и училища към изискванията за безопасност и функционалност; Ремонт и оборудване на детските градини в Сборище, Шивачево, Оризаре, Бяла Паланка, Жълт Бряг, Бор дол.

- Подобряване на инфраструктурата (сграден фонд и оборудване) и качеството на предоставяните услуги в основните и средните училища.

Дейности: Подобряване на образователната инфраструктура, включително въвеждане на мерки за енергийна ефективност и достъпна архитектурна среда; Обновяване и оборудване на учебни кабинети, образователни лаборатории и работилници;

- Подобряване на състоянието на сградния фонд, пространствата между жилищата и публичните места за отдих и активна почивка (паркове, градини, спортни и културни центрове и т.н.);

Дейности: Паркове и спортни съоръжения Твърдица, Шивачево и Сборище, Стадион в Бяла паланка и др. дейности.

Подобряване на инфраструктурата (сграден фонд и оборудване) и качеството на предоставяните услуги в здравните служби, заведенията за доболнична помощ, болниците и хосписите;

Дейности: Ремонт и обновяване на здравни служби и медицински кабинети в Подобряване на инфраструктурата или реструктуриране на медицински център в гр. Твърдица. . Повишаване качеството и подобряване достъпа до здравни услуги; Подобряване на материално-техническата база в здравеопазването. Дейности: Повишаване броя и квалификацията на медицинския персонал; Подобряване достъпа до стоматологични услуги; Осигуряване на мобилност на медицинските услуги.

- Обновяване, ремонт и оборудване на културни институции.

Дейности: Насърчаване развитието на културните институции, чрез обновяване на сградния фонд и подобряване на тяхната материална база; Дооборудване на

Читалището в Бяла Паланка, Боров дол, Червенаково, Твърдица и Близнец са за ремонт и обновяване; Стимулиране изграждането на сгради, ремонти на съществуващи или проекти за изграждане на нови културни институции и читалища. Възстановяване и опазване на религиозните храмове на територията на общината; Подобряване на достъпа до културни услуги в адаптирана архитектурна среда.

- Развитие на художествена самодейност и на културни събития.
Дейности: Създаване и популяризиране на иновативни културни събития; насърчаване дейността на самодейните художествени състави; Културен обмен с различни културни институции от страната и чужбина. Провеждане на събори.
- Ремонт, модернизация и изграждане на спортна и за отдих инфраструктура.
Дейности: Ремонт и обновяване на стадиона в Твърдица, Б. Паланка и Сборище; Рехабилитация на съществуващи и изграждане на нови спортни площадки на открито в град Твърдица. Изграждане на нови, обновяване и обезопасяване на съществуващи детски площадки на открито

Специфична цел 4: Опазване на околната среда чрез развитие на екологична инфраструктура и инфраструктура за депониране на отпадъци.

Настоящата цел е избрана, за да гарантира условия за опазване и подобряване на околната среда, адаптирането ѝ към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

Едновременно и паралелно, следва да продължи интензивно изпълнението на мерки и дейностите по възстановяване на съществуващата и изграждането на нова екологична инфраструктура – водоснабдителни и канализационни мрежи, пречиствателни станции за отпадни води и депа за отпадъци. Спазването и изпълнението на екологичното измерение на настоящата стратегия е от основно значение както за запазването на природните ресурси, така и за недопускането на замърсявания, които могат да имат отрицателно въздействие върху здравето на хората и останалите живи организми, от които зависи баланса на местните екосистеми.

МЯРКА 4.1 ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И СЪХРАНЕНИЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Настоящата цел има за основна задача успешното приключване на проекта за изграждане на Регионално депо за твърди битови отпадъци в село Ракитница, община Стара Загора, както и претоварната станция в община Гурково заедно с инсталация за сортиране и компостиране на отпадъците. Същевременно мярката предвижда повишаване на дейностите и ефектите от разделното събиране на отпадъци.

Дейностите могат да бъдат насочени в посока превенция и възстановяване на всички елементи на околната среда, а именно:

- Рекултивация на сметищата и почистване на нерегламентирани сметища;
- Въвеждане на модерни системи за събиране, съхранение и преработка на отпадъците;

- Изграждане на депо за строителни отпадъци, както и мощности за тяхната вторична преработка;
- Изграждане на депа за отпадъци от животновъдство и последващото им използване за наторяване;
- Улавяне и пречистване на отпадъчните води чрез изграждане на нови и реконструкция на съществуващи канализационни системи и ПСОВ;
- Преработка на растителни продукти за добив на енергия;
- Изграждане на рециклиращи мощности с цел оползотворяване на отпадъците и предотвратяване замърсяване на околната среда;
- Основен ремонт на съществуващите водоеми;
- Корекция на р. Блягорница и р. Джендем дере и почистване на язовири и водоеми;
- Проучване, разработване и внедряване на системи за ранно предупреждение при наводнения, опасност от свлачища и др. природни бедствия;
- Ефективно управление на защитените зони и обектите на Натура 2000 чрез разработване на планове за управление на защитените зони;
- Създаване и непрекъсната актуализация на база данни за рискови зони, замърсени участъци и участъци, използвани за съхранението на опасни вещества.

Специфична цел 5: Ускоряване на процесите по газификация

В рамките на изпълнението на тази цел ще бъдат създадени всички предпоставки, за практическото осъществяване като вече съществуващо решение на ДКЕВР включване на общината в газоразпределителната мрежа на Република България чрез конкретен проект от лицензодателя Сити газ..

МЯРКА 5.1 ИЗГРАЖДАНЕ НА ГАЗОСНАБДИТЕЛНА И ГАЗОПРЕНОСНА МРЕЖА В ГР. ТВЪРДИЦА.

В съответствие със съвременното енергийно законодателство на Република България и възможностите на общината се предвижда този проект да се реализира чрез предоставяне на концесия на инвеститори от частния сектор. Необходимите инвестиции, които се предвижда да бъдат осигурени от частни инвеститори. Процесът по газифициране стартира като първи етап от 01.01.2014 г.

Реализирането на проекта ще обезпечи трайното и високорентабилно отопление на битовите и административни сгради и ще повиши инвестиционната привлекателност на общината чрез технологичната възможност за изгодно и рентабилно газоснабдяване на сегашни и бъдещи промишлени потребители.

Специфична цел 6: Планиране и устройство на територията.

МЯРКА 6.1 ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИВАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ЦЕНТЪР ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕТО НА ИНТЕГРИРАН ПЛАН ЗА ГРАДСКО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ГРАД ТВЪРДИЦА.

Интегрираното развитие на градските райони е процес, при който се координират пространствените, секторни и времеви аспекти на основни области от градското развитие. То е основна предпоставка за устойчиво развитие на регионите.

Интегрираният план за възстановяване и развитие на град Твърдица или Концепцията за пространствено развитие на община Твърдица, акцентираща на приоритетните зони на територията, може бъде разработен до края на 2016 г., като мерките и проектите в него следва да бъдат изпълнявани през следващия програмен период 2014-2020 г. Реализацията на ИПГВР на Твърдица ще спомогне за постигане на устойчиво развитие на града чрез преодоляване и предотвратяване на икономически, социални и екологични проблеми, посредством планомерно и комплексно подобряване на базисната социална и техническа инфраструктура в определените зони за въздействие. Като резултат ще се подобри като цяло качеството на живот и привлекателността на общината за инвеститорите и гостите на града. Привличането на инвестиции ще доведе до повишаване на заетостта и ще гарантира развитието на местната икономика.

Община Твърдица има възможност да кандидатства по мярка аналог на 322 "Обновяване и развитие на населените места", от досегашната Програма за развитие на селските райони или последваща мярка, в новата програма за получаването на безвъзмездно финансиране за изготвянето на интегрирани планове за обновяването на населените места.

Изпълнението на ИПГВР ще спомогне за постигане и на голяма част от другите специфични цели на ОПР.

МЯРКА 6.2 ПЛАНИРАНЕ И УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЩИНАТА

Дейностите по тази мярка целят да поставят основите на планирано и обосновано изграждане на териториална балансираност. Те включват актуализация на кадастралните и регулационни планове на населени места, в т.ч. цифровизация на всички населени места освен град Твърдица. Дейности по тази мярка ще включат и паспортизация на всички общински сгради – описание на сградния фонд, съоръженията и въвеждане на система за сигурност, както и изработване на ПУП-ове на ромските квартали в населените места от община Твърдица.

ПРИОРИТЕТ 3: ПОПУЛЯРЕН КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИ РАЙОН

Община Твърдица разполага със значими и все още недостатъчно разработени културно-исторически обекти (останки от древни цивилизации и религиозни паметници и светини), сред които са Антична средновековна крепост Градище – Твърдица, Средновековна крепост кв. Козарево. Средновековна Калята – гр. Шивачево и др. останки от крепости, тракийски светилища и много други. Туризмът се утвърди като една от основните алтернативи срещу негативните ефекти на продължаващата финансово-икономическа криза и демографския срив.

След периода на свиване на индустриалното производство в община Твърдица се търси диверсификация на общинската икономика вкл. чрез развитие на туристическия сектор и на свързаното с него екологично планинско земеделие и животновъдство. На територията на общината има разнообразни природни и антропогенни туристически ресурси, които да осигурят развитието на ефективни видове и форми туристически дейности с висока добавена стойност. Факт е обаче, че общината не разполага с достатъчно традиции и добро позициониране на този силно конкурентен пазар.

Развитието на културната инфраструктура и експонирането на културното наследство в община Твърдица също могат да се разглеждат като предпоставка за развитие на атрактивен продукт.

Развитието на сектора доказано създава привлекателни работни места за младите хора и е средство за преодоляване на сериозния проблем с безработицата сред младите хора.

Приоритетът включва 3 специфични цели, постигането, на които ще допринесе за устойчивото развитие на туризма.

Специфична цел 1: Повишаване познаваемостта и качеството на местния туристически продукт.

ОП разглежда богатия ресурс от природно и културно наследство като предпоставка за постигане на ускорен секторен растеж в територията. Специфичните дадености на общината благоприятстват надграждането на добре развиващи се форми на туризъм и създават възможности да се развиват почти всички видове туризъм – *развлекателен, познавателен, културен, религиозен, екологичен, селски, ловен, спортен, ваканционен.*

МЯРКА 1.1 ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

Изисква се интегрирана инициатива за инвестиции и успоредно с това преодоляване на субективни бариери пред желаното развитие на туризма: инфраструктура с недостатъчно качество; туристически продукти в „начална фаза“; недостатъчно професионално обслужване; недостатъчно мотивирана нагласа и информираност на населението относно възможностите и ползите от развитието на туризма, както и за важността от опазване и експониране на културните и природни паметници.

Дейности:

- Създаване, реновиране и поддържане на туристическата инфраструктура: Ваканционно селище „Чумерна“, ваканционно селище (къмпинг) на яз. Жребчево; Крепост и атракции „Градище“-„Мълчалив свидетел на историята“ и изграждане квартал на занаятите в околностите на гр. Твърдица и др.
- Развитие на достъпността и обновяване на ски инфраструктура;
- Създаване и поддържане на специализирана туристическа инфраструктура – екопътеки, велоалеи, информационни инструменти.
- Изграждане на подходяща транспортна инфраструктура до туристическите обекти
- Развитие на дейността на общинския туристически културно – информационен център
- Поддържане на база данни за територията с подробна информация за ресурсите, атракциите и възможностите за алтернативен туризъм в общината. Работа в мрежа на областно ниво

МЯРКА 1.2 МАРКЕТИНГ НА ДЕСТИНАЦИЯТА

За осигуряване на добра възвръщаемост от инвестициите и стабилен ръст на сектора, сериозни усилия следва да бъдат инвестирани в маркетинга на местните туристически дестинации с фокус върху уникалността и разнообразието на предлагания туристически продукт.

Примерни дейности, свързани с реализацията на приоритета, са следните:

- Представяне на богатото природно и културно наследство и активизиране чрез разработване и включване в културно-туристически маршрути;
- Развитие на природни, културни и исторически атракции – възстановяване, опазване, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.;
- Подкрепа на дейности за обществено осведомяване, чрез комуникационни кампании за подобряване на осведомеността за природното, културно и историческо наследство.
- Подкрепа и презентирание на възможностите за развитие на туризъм в околностите на Твърдица и представяне на туристически борси;

- Повишаване професионалната квалификация на заетите в туризма;
- Разработване на интегрирани туристически продукти и маршрути както между общините в област Сливен, така и заедно с други области. Осъществяване на интегрирани проекти с трансграничен и транснационален характер

Специфична цел 2: Развитие на алтернативен туризъм, вкл. и в малките населени места.

През последните години алтернативният туризъм се превръща в изключително популярен подсектор, привличащ значителни туристически потоци заради разнообразието на предлагането, личното отношение към туриста и богатите възможности за разнообразни изживявания, които предлага.

Община Твърдица разполага с потенциал за развитието на следните видове алтернативен туризъм: селски, еко- и пешеходен, събитийн и фестивален, и т.н.

В рамките на реализацията на настоящата стратегия този сектор на туризма ще се превърне в един от инструментите за развитие, като ще се насърчава дейности за развитието и предлагането на разнообразни и специализирани туристически продукти от страна на местното население и ще се активизират ресурсите на общината за осигуряване на възможности за неговото подсигуряване (напр. определяне, изграждане и обозначаване на екопътеки и велоалеи, организиране на събития, обучения, разработване на атракции и туристически продукти и т.н.).

Специфична цел 3: Опазване на културния идентитет и валоризация

Постигането на тази цел преминава през разширяване и улесняване на достъпа на гражданите до изкуство и култура, а мерките са насочени към оформяне на новия културен продукт и експонирането на културното наследство на територията на община Твърдица. Инициативите тук са насочени и към съхраняване и подобряване на мрежата от културни институции, включително и на читалищата, отразяващи уникалната местна идентичност. Реализирането на мерки за съхраняване и разпространяване на местното изкуство, традиции и обичаи и тяхното популяризиране е важно за формирането на културен облик на общината.

- Обогаляване на културния продукт, подкрепа на творческите индустрии чрез прилагане на ефективен мениджмънт.
- Проучване, съхраняване и консервиране (където е необходимо) на обекти от културно-историческото наследство, както и избор на исторически обекти и културни ценности за експониране и включването им в туристическите продукти.
- Създаване и популяризиране на иновативни културни събития;
- Насърчаване дейността на самодейните художествени състави;
- Съхраняване на съществуващите традиции, местния обреден ритуализъм и песенен фолклор, посредством акцентиране на самобитността и особеностите на региона;
- Обмен с различни културни институции от страната и чужбина.
- Организиране на нови комуникационни канали, създаване и поддържане на културен календар.
- Работа за привличане на посетители;

ПРИОРИТЕТ 4: ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ – ОБРАЗОВАН И МОТИВИРАН

Настоящият приоритет ще бъде реализиран посредством постигането на следните специфични цели:

Специфична цел 1: Повишаване на образователното равнище на населението, съобразно изискванията на реалната икономика и инвеститорите.

Предвид значимият дял на хората в трудоспособна възраст, ангажиран в селското стопанство, за да може местната икономика да преодолее модела на развитие, базиран на продукт (суровина) с ниска добавена стойност, ще бъде приложен комплекс от мерки за повишаване на образователното ниво на местното население под и в трудоспособна възраст, за да може постепенно част от икономиката, базирана например върху монокултурното земеделие да бъде преориентирана към дейности, които са значително по-устойчиви във времето и отговарящи на очакваното увеличаване на броя на инвеститорите в региона. В тази връзка, фокусът ще бъде поставен, от една страна, върху обучението в средните училища и осигуряването на възможности за получаване на професионално, търсено от реалната икономика обучение в учебно заведение на територията на общината, а от друга страна, в преквалификацията на персонала и въвеждането на програми за учене през целия живот.

ЗА ЦЕЛТА, ЩЕ БЪДАТ ИЗПЪЛНЕНИ СЛЕДНИТЕ МЕРКИ:

- Анализ на настоящото състояние на подготовка на местната работна сила;
- Анализ на потребностите на настоящия бизнес и моделиране на очакванията от страна на бъдещия бизнес, който ще бъде привлечен, от квалифицирана работна ръка;
- Подобряване уменията и знанията на персонала, ангажиран в туристическото предлагане;
- Подкрепа за инициативи и проекти свързани с повишаване на производителността и ефективността на работа, включително – обучения за квалификация и преквалификация на работници, подобряване на материалната база за обучение в реални условия и т.н.

Реализацията на настоящата цел ще позволи постепенна трансформация на икономиката – от преобладаващо земеделска в средно до високотехнологична. Фокусът в учебните заведения ще бъде поставен върху образование предпочитано от реалната икономика, изучаването на чужди езици, както и обучението в сферата на информационните технологии, природните и инженерните специалности.

Специфична цел 2: Укрепване на институционалния капацитет на публичните институции за подобряване процесите по управление и обслужване на граждани и бизнес.

В рамките на настоящата цел ще се предприемат действия за подобряване на процеса на стратегическо планиране, контрол и мониторинг на местно ниво, както и за предоставяне на пълния пакет от услуги на гражданите и бизнеса. Това включва инвестиции в ИТ инфраструктура и в повишаване на квалификацията на работещите в общинската и публичната администрация, с цел подобряване управлението на процесите и дейностите. Едновременно с това ще се работи по подобряване на вътрешните връзки в администрациите и връзката им с областната и централната администрации.

ОСНОВНИ МЕРКИ:

МЯРКА 2.1 ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НАСТОЯЩОТО СЪСТОЯНИЕ НА УДОВЛЕТВОРЕНOST ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРЕДСТАВЯНИТЕ АДМИНИСТРАТИВНИ УСЛУГИ

Тази мярка има за цел да анализира функциите и дейностите в общинската администрация и ефективността на работа с три основни целеви групи:

- Администрация;
- Бизнес;
- Граждани.

Основните услуги, които ще бъдат изследвани, ще бъдат в следните основни категории:

- Гражданско състояние и ЕСГРАОН (напр. издаване на удостоверения, преписи, заверки, издаване на преписи и заверени копия и т.н.);
- Стопанска дейност (напр. издаване на удостоверения за регистрация, за категоризация на обекти, разрешения за търговия и т.н.; обслужване на местните данъци и такси и др.);
- Устройство на територията и екология (напр. издаване на разрешения, издаване на скици, разглеждане и одобряване на инвестиционни проекти, удостоверения за въвеждане в експлоатация, даване на становища за влияние върху околната среда и т.н.);
- Анализ на структурата на общинската администрация: функции и взаимодействие между звената на общата и специализираната администрация – хоризонтални и вертикални връзки и взаимодействия между тях;
- Анализ на системите за документооборот, като особено внимание ще бъде обърнато на електронните деловодни системи с изход към публични потребители чрез Интернет страницата на общината;
- Изработване на бъдещ модел за административно обслужване и програма за неговото реализиране (реорганизиране на административните процеси), вкл. по отношение на ускореното усвояване на средства по оперативните програми и по Програмата за развитие на селските райони;

МЯРКА 2.2 СЪЗДАВАНЕ НА МОДЕЛ ЗА РЕИНЖЕНЕРИНГ НА ЕЛЕКТРОННИТЕ СИСТЕМИ И ВНЕДРЯВАНЕ НА НОВИ ФУНКЦИОНАЛНОСТИ

Те ще позволят да се въведат новите подобрени административни процеси на четири нива на взаимоотношения: “администрация - граждани”, “администрация - бизнес”, “администрация - администрация”, както и “вътрешноеведомствена ефективност и ефикасност”. Би могло да се работи и за създаване на центрове, предоставящи административни услуги и правна информация на малцинствата.

МЯРКА 2.3 ВЪВЕЖДАНЕ НА ОНЛАЙН АДМИНИСТРАТИВНО ОБСЛУЖВАНЕ

На база на наличния хардуер и софтуер в областната и общинската администрация - за изграждане на виртуално деловодство, извършване на деловодни справки онлайн, както и за широк набор от електронни услуги за населението и бизнеса.

Специфична цел 3: Осигуряване на висококачествени социални и здравни услуги за повишаване качеството на живот

Мерките са ориентирани към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система спрямо промените в пазара на труда; създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социално включване; осигуряване на по-добър здравен статус на населението и подобряване на социалното включване.

Целта на избраните дейности е да се подобрява качеството и достъпа до образование, здравни и социални услуги, както и културни дейности, спорт и отдих. Това ще подпомогне и процеса по създаване на благоприятна среда за реализация на младото поколение на територията на общината.

МЯРКА 3.1: ПОДОБРЯВАНЕ НА МАТЕРИАЛНАТА БАЗА И ВЪВЕЖДАНЕ НА ИКТ В УЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ НА ОБЩИНАТА

Дейности:

- Обновяване на компютърните оборудване и въвеждане на съвременни ИКТ хардуерни приложения в учебната работа и подготовката на учениците;
- Създаване и внедряване на програмни приложения, информационни системи, виртуални библиотеки и др.
- Провеждане на информационни кампании и практически семинари с ученици и родители.

МЯРКА 3.2: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС

Дейности:

- Обучения и допълнителна квалификация на преподавателите, вкл. и допълнителни умения с цел:
 - Разгръщане на творческите способности на децата и учениците;
 - Осигуряване на условия за реализиране на задължително образование с фокус върху децата в риск и деца от малцинствени групи;
 - Реинтеграция и намаляване броя на отпадащите от образователната система деца и ученици;
- Усъвършенстване на образователните условия за качествено образование чрез квалификация на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност;
- Прилагане на нови обучителни програми и форми (дистанционно обучение и др.) за огромяване на нискообразовани и неграмотни лица вкл. и в извънучилищна възраст.

МЯРКА 3.3.: РАЗНООБРАЗЯВАНЕ НА ИЗВЪНКЛАСНИТЕ И ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ФОРМИ НА ЗАНИМАНИЯТА НА ДЕЦА И МЛАДЕЖИ

Дейности:

- Осъвременяване на извънучилищните форми за осмисляне свободното време на децата;
- Изграждане на център за личностно развитие младите хора;
- Създаване на условия за стимулиране творчеството на даровити деца и осигуряване на публичност на техните изяви;
- Стимулиране на младите хора за участие в международния младежки обмен.

МЯРКА 3.4: ОБУЧЕНИЯ И ОРИЕНТАЦИЯ НА ПОДРАСТВАЩИТЕ КЪМ ПЕРСПЕКТИВНИ ПРОФЕСИИ И С ДОКАЗАНА ТРУДОВА РЕАЛИЗАЦИЯ

Дейности:

- Разработване на учебни програми, адаптирани за нуждите на местния пазар на труда (привличане на изявени бизнеси и работодателски организации за водене на програмите);
- Създаване на специализирани паралелки с изучаване на чужди езици;
- Създаване на клубове за професионални умения и занаяти;
- Провеждане на кампании и дни за професионална ориентация.

МЯРКА 3.5: ОБХВАЩАНЕ И ЗАДЪРЖАНЕ НА РОМСКИТЕ ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ВОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА

Дейности:

- Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища.
- Съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.
- Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.
- Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението, и отпаднали от училище с цел реинтеграция.
- Приобщаване и приемане на родителите - роми към образователния процес изасилване на участието и съпричастността им към образователния процес.

МЯРКА 3.6: РАЗРАБОТВАНЕ ПРОГРАМИ ЗА ЗДРАВНА ПРОФИЛАКТИКА И ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА ЗА ДОСТЪП ДО ПЪРВИЧНА И СПЕЦИАЛИЗИРАНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Дейности:

- Създаване на мобилни здравни групи за населени места без здравни служби;
- Провеждане на безплатни здравни и дентални профилактични прегледи на социално слаби граждани и представители на малцинствени групи от специализиран медицински персонал;
- Разработване и прилагане на програма за превенция на заболявания у подрастващите.
- Назначаване в най големите населени места на здравни медиатори.

МЯРКА 3.7: ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО И ДОСТЪПА ДО СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В ОБЩНОСТТА.

Дейности:

- Повишаване информираността за възможностите за предоставяне на социални услуги;
- Подобряване уменията на НПО да формулират и ефективно да управляват социално значими проекти за развитие;

- Разширяване на мрежата от социални услуги за подкрепа, предоставяне на добра грижа, социална интеграция и индивидуално развитие на уязвими деца и техните семейства;
- Създаване на нови социални услуги и увеличаване капацитета на съществуващи услуги, които развиват и подкрепят форми на алтернативна семейна грижа;
- Разширяване дейността и капацитета на Домашен социален патронаж;
- Предоставяне на услугата „Личен асистент“;
- Функциониране на обществени трапезарии за социално слаби лица.

МЯРКА 3.8: РАЗВИТИЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНА САМОДЕЙНОСТ И НА КУЛТУРНИ СЪБИТИЯ.

Дейности:

- Утвърждаване на читалищата като съвременни културно-информационни центрове, работещи за развитието на активно гражданско общество и подпомагащи провеждането на интеркултурен диалог;
- Създаване и популяризиране на иновативни местни културни събития;
- Насърчаване дейността на самодейните художествени състави;
- Инициране и участие в национални и международни проекти за културен обмен.

МЯРКА 3.9: НАСЪРЧАВАНЕ ДЕЙНОСТТА НА СПОРТНИТЕ И МЛАДЕЖКИ КЛУБОВЕ

Дейности:

- Създаване на ефективна и систематизирана програма за развитие на физическото възпитание и спорта;
- Подпомагане на местни, квартални и училищни спортни и извънкласни клубове и спортни таланти;
- Популяризиране сред децата на спортове, които не са включени в учебните програми по физическо възпитание и спорт;
- Организиране на спортни празници, насърчаване изявата на младежи, които не се занимават активно със спорт;
- Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора;
- Превенция на рисковото поведение сред децата и младите хора и подрастващите в малцинствата

Специфична цел 4: Активно въздействие върху пазара на труда и свързаните с него услуги

МЯРКА 4.1: НАСЪРЧАВАНЕ ЗАЕТОСТТА НА МЛАДЕЖИ

Дейности:

- Разкриване на нови и запазване на съществуващи специалности в професионалните гимназии в областта с оглед потребностите на пазара на труда
- Предоставяне на възможности за чиракуване и стажуване на безработни лица и младежи;
- Старт в кариерата за лица завършващи средно и висше образование.

МЯРКА 4.2: ПОВИШАВАНЕ РАВНИЩЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ И ЗАЕТОСТ.

Дейности:

- Създаване на условия за активно стимулиране на лица, които започват работа без посредничеството на АЗ;
- Обучения на безработни лица за разработване и управление на собствен бизнес.
- Активна подкрепа на безработни за стартиране на самостоятелна стопанска дейност чрез регистрация на микропредприятие;
- Провеждане на обучения в предприемачество;
- Популяризиране на успешни бизнес практики;
- Иниципиране на форуми за споделяне на опит в решаването на проблеми

МЯРКА 4.3: ПОВИШАВАНЕ ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УМЕНИЯ И КВАЛИФИКАЦИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА.

Дейности:

- Обучителни курсове за квалификация и преквалификация на безработни лица;
- Осигуряване на качествени услуги по професионално и кариерно ориентиране и информиране на ученици, студенти, заети и безработни лица.
- Създаване на благоприятна среда за професионална реализация и кариерно развитие на младите специалисти в публичната администрация
- Повишаване относителния дял на заетите лица с висше образование.

МЯРКА 4.4: ПРЕВЕНЦИЯ НА ОТПАДАНЕТО ОТ ПАЗАРА НА ТРУДА.

Дейности:

- Разработване на регионални и местни програми за насърчаване включването в заетост на безработните и други рискови групи (възраст, пол, етнос) в неравностойно положение на пазара на труда;
- Съвместна работа със социалните партньори във връзка с развитието на политиките за заетост, обучение и кариерно развитие;
- Насърчаване на безработни лица за мобилна заетост в границите на общината, но извън постоянното им местоживееене;
- Осигуряване на адаптирани работни места за нуждите на хора с увреждания;
- Курсове за професионална квалификация и повишаване икономическата активност на лица в неравностойно положение
- Намаляване на бариерите за достъп на маргинализираните общности до пазара на труда и повишаване мотивацията им.

V. ОБЩА ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ ЦЕЛИТЕ НА СТРАТЕГИЯТА.

4.1 ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица маркира общата финансова рамка за реализацията на общинския план за развитие на община Твърдица за периода 2014-2020.

Ориентировъчният размер на необходимите финансови ресурси е разпределен по отделните приоритети към съответните стратегически цели и са индикирани планираните източници на средства за реализиране на мерките в приоритетите.

Индикативната финансова таблица приобщава прогнозната стойност на проектите, които са част от общински стратегически документи със секторна насоченост, проекти за развитие на населените места и социалната, образователната и здравната инфраструктура, както и други обекти, посочени като важни за развитието на общината и осигуряване качеството на живот.

Индикативната финансова таблица се разгръща в конкретни мерки и проекти, които се разписват в Програмата за реализация на ОПР.

При индикативното разпределение на финансовите средства са извършени разпределения на мерките към приоритета към които имат най-голям принос, въпреки, че повечето от мерките имат отношение към повече от един приоритет.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

Период 2014-2020	Местно публично финансиране			Външно публично финансиране					Частно финансиране			ОБЩО
ПРИОРИТЕТ	Общински бюджет	Местни публични фондове	Общ дял(%)	Централен бюджет	Общ дял (%)	Фондове на ЕС(1-5)*	Общ дял (%)	Други източници	Общ дял (%)	Фондове, фирми	Общ дял(%)	
Приоритет 1: Икономическо съживяване	290	0	1,26%	340	1,48%	9 800	42,62%	65	0,28%	12 500	54,36%	22 995
Приоритет 2: Съвременна инфраструктура	2 500	12	4,40%	4 200	7,36%	47 000	82,31%	90	0,16%	3 300	5,78%	57 102
Приоритет 3: Популярен културно-исторически район	590	49	9,38%	930	13,65%	3 300	48,43%	45	0,66%	1 900	27,88%	6 814
Приоритет 4: Човешки капитал – образован и мотивиран	850	14	20,63%	1 250	29,84%	1 850	44,16%	75	1,79%	150	3,58%	4 189
ОБЩО	4 230	75	4,73%	6 720	7,38%	61 950	68,00%	275	0,30%	17 850	19,59%	91 100

Таблица 36 Индикативно разпределение на необходимите ресурси по източници на финансиране 2014-2020 млн. лв

4.2 ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ

ОПР структурира развитието на територията и общността, но не управлява пряко всички финансови ресурси. Заложените цели на стратегията ще се реализират на базата на съвкупността на ресурсите, инвестирани в Община Твърдица от цялостното портфолио на инвестиции по линия на национални приоритети, общинско бюджетно финансиране и частни инвестиции.

На този етап се прави прогнозен/индикативен разчет за общата финансова рамка, обхващаща обема на необходимите финансови средства, за да се постигнат заложените цели. Тази рамка визира средствата за целия програмен период 2014-2020 г. Те са разпределени по приоритетиза периода.

Определените индикативни стойности посочват само необходимите нива на финансиране за постигане на стратегическите цели и изпълнение на приоритетите на плана за развитие.

При изчисленията на индикативния ресурс за постигане целите на ОПР като база е взета обща прогнозна финансова рамка от около 91 млн. лв. за новия програмен период 2014-2020 г. Налице са прогнозни изчисления за финансирането от фондовете на ЕС и републиканския бюджет. Разходите, финансирани от общината, са прогнозирани на основата на данни за капиталови разходи в общинския бюджети за 2011 и 2012 г. (Източник: *Община Твърдица и Министерство на финансите*). Средствата от други национални публични фондове и предприятия (по примера на Фонд ФЛАГ и ПУДООС) са взети предвид, като е използван досегашния им опит за предоставяне на средства за преки инвестиции в проекти за развитие или под формата на кредити и мостово финансиране с краткосрочен характер. Подобен подход е използван и за прогнозиране на ресурсите, които могат да бъдат предоставени по линия на финансови институции (банки и гаранционни фондове) в средносрочен до дългосрочен план, включително чрез специализирани инструменти за финансов инженеринг в рамките на ЕС по примера на JASPERS, JEREMIE, JESSICA. Разпределението на необходимите ресурси за постигане на целите и приоритетите на Община Твърдица за периода до 2020 г. се базира на обективния подход, като се отчита броя на населението на територията (по данни от 2011 г.). Този подход се допълва от принципа на солидарността и концентрацията на средства за най-необлагодетелстваните райони, като повече средства трябва да бъдат заделени за районите, изпитващи сериозни затруднения за реструктуриране на регионалните икономики, адаптиране към промените и преодоляване на последиците от глобалната финансова и икономическа криза. Съгласно анализа на Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012 – 2022 г., между районите от ниво 2 в България се отчитат значителни диспропорции. Така например, по показателя БВП на глава от населението (НСИ, 2009 г.) три от районите - Северозападен, Северен централен и Южен централен, значително изостават от останалите райони, като относителните им стойности по показателя представляват съответно 61,9, 66 и 69 на сто от средното за страната. С най-висок относителен дял на БВП на човек е Югозападният район – 173,3 на сто над средното ниво, като след него се нареждат с близки стойности Югоизточния (80,4 на сто) и Североизточния район (80,3 на сто). Следвайки използвания в ЕС критерий за подпомагане на по-слабо развитите райони, дефиниран с относителен праг от 75% от средното ниво на БВП на глава от населението, може да се приеме, че три от районите в България към момента попадат под този праг - СЗР, СЦР и ЮЦР.

Вътрешното разпределение по приоритети допринася за прилагане новата стратегическа методология за плавно прехвърляне на акцента от инфраструктурите

(невъзпроизвеждащи принадена стойност и дългосрочна заетост), към стимули за иновации, бизнес инфраструктура и работни места в цялото портфолио на икономически приоритети. Това аргументира насочването на най-големия дял (62.68%) към стратегическото направление „Съвременна инфраструктура“ по СЦ „Балансирано развитие на жизнената среда и опазване на околната среда чрез интегрирани инвестиции в техническата и социална инфраструктура“, третиращо равностойно развитието както на градските, така и на селските райони от територията. Следващият по големина дял (25.24%) е насочен в направление „Икономика“ и „Туризм– 32.72 %). Социалното направление получава дял за постигане на качествени подобрения в социалните услуги, административния капацитет и социална подкрепа в размер на около 4.60 %. В рамките на целия ресурс около 22 % са заделени за опазване и подобряване на околната среда.

4.3 ОЦЕНКА НА РИСКА (ЧУВСТВИТЕЛНОСТ КЪМ РИСКА) И АЛТЕРНАТИВИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Ефективната реализация и постигане на целите на ОПР зависи от набор от допускания - фактори, които се очаква да останат непроменени в периода на реализация на стратегията. При тяхната промяна е необходимо извършването на промени в документа, които да отразят новото състояние на нещата:

- В периода на реализация на стратегията, макроикономическата и политическата ситуация в България и региона на Югоизточна Европа ще остане стабилна;
- Обемът на входящите преки чуждестранни инвестиции в България ще нараства устойчиво или ще се запази на нива от поне 1,5 – 3,0 милиарда евро или повече на годишна база в периода до 2015 г. и ще нараства екстензивно след 2015;
- България ще продължи устойчиво да усвоява средства от Структурните и Кохезионния фонд на Европейския съюз, както и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони;
- До 2015 г. няма да бъдат закривани структуроопределящи предприятия в Общината.

Понастоящем, въпреки въздействието на икономическата и финансовата криза не се предполага съществено мултиплициращо негативно въздействие върху горните предпоставки. Финансовата стабилност на българската икономика се запазва в краткосрочен план, в съчетание с ниска инфлация и сравнително стабилен фискален резерв, но са налице сериозни негативи по отношение на водещи икономически показатели, като: увеличаване на безработицата, намаляване на реалните доходи, вътрешно фирмена задлъжнялост, намаляване на преките инвестиции и др.

Растежът на икономиката намалява, но не толкова значително, колкото в други държави-членки на Европейския съюз. За съжаление се наблюдава съществено влошаване на социално-икономическите параметри.

4.4 ОЦЕНКА НА НЕОБХОДИМИТЕ АДМИНИСТРАТИВНИ И ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ

Отговорностите за изпълнението на ОПР са ясно разпределени между партньорите от областта и общината. Особено важно е да се поддържа постоянна връзка и контакт между Областната администрация, общините, бизнеса, синдикалните и неправителствени организации, тъй като те са основните партньори при разработването и реализирането на ОПР. От добрата координация между тях зависи успешното й изпълнение.

Местните партньори при разработването и изпълнението на ОПР е местната власт, децентрализираните структури на Министерството на регионалното развитие, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните, Министерството на образованието и науката, Националния статистически институт, изпълнителни агенции, регионални организации на национално представените организации на работодателите, регионални организации на национално представените организации на работниците и служителите, неправителствени организации, фирми и други.

Кметът и състава на Общинския съвет са основните участници и партньори в процеса на формиране и прилагане на местната политика. Техните функции в управлението, наблюдението и оценката на регионалното развитие са определени със Закона за регионално развитие. Те са включени в процеса на определяне на местната политика, като са задължени да разработват стратегически планови документи за съответните нива и да съдействат при изпълнението, наблюдението и оценката на общинския план за развитие. Участват в състава на органите, създадени със Закона за регионално развитие за целите на управлението и наблюдението на регионалното развитие - Областния съвет за развитие и Регионалния съвет за развитие.

VI. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

4.1 МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗБОР НА ИНДИКАТОРИ ЗА ОЦЕНКА НА НАПРЕДЪКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Наблюдението и оценката на изпълнението на ОПР са ключова част на политиката за регионално развитие, защото чрез тях се създава възможност за коригиране на мерките и дейностите, тогава когато резултатите се разминават с планираните. Наблюдението и оценката дават информация за напредъка при изпълнението на стратегията - условие за постигане на прозрачност и публичност на провежданата политика.

Прилагането на този инструмент, чрез който се измерва въздействието като резултат от планираните цели, приоритети, специфични цели и дейности, изисква още на етап планиране да бъдат определени субектите на мониторинга и оценката, както и индикаторите на база, на които ще се измерва напредъка и ефекта от прилаганата политика.

Оценката отчита няколко основни неща:

- Постигането на целите, ефикасността и ефективността на използваните ресурси в съответствие с планираните;
- Оценява въздействието ѝ върху средата;
- Отбелязва действието на положителните и отрицателните фактори, действали при изпълнението на стратегията, както и устойчивостта на постигнатите резултати.

От друга страна, оценката предлага препоръки, базиращи се на направени изводи за прилаганата политика.

Мониторингът се базира на текущата информация, която осигуряват изготвените годишни доклади за наблюдение на Общинските планове за развитие, на базата на които се набелязват последващите действия и коригиращи подходи.

Наблюдението върху изпълнението на ОПР се извършва чрез прилагане на набор от индикатори, определени като част от стратегията. Индикаторите имат ключово значение за осъществяване на обективна междинна и последваща оценка на ОПР.

Информационни източници:

- Национален статистически институт;
- Национални и регионални структури на министерства и държавни институции: Изпълнителната агенция по околна среда, Агенцията по заетостта, Агенция пътна инфраструктура и др.;

- ИСУН - информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България позволява да се прецени ефективността на приложението на финансови ресурси на ЕС в България, както и концентрацията на ресурси в определена област.
- Предприятия за осигуряване на обществени услуги;
- Анализи, доклади и проучвания на неправителствени организации, включително ведомствени информационни системи;
- Доклади и проучвания на международни организации и др.
- Базите данни на Общинската администрация на Твърдица и поддържаните от нея списъци и регистри на проекти.

Поддържането на база данни за целите на наблюдението и оценката на ОПР следва да се осигурява именно от информационните масиви и наблюдения на общинските звена.

4.2 ИНДИКАТОРИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на общинския план за развитие, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. Подходящо е за целите на плана да се използват два вида индикатори:

- *индикатори за резултат;*
- *индикатори за въздействие.*

Индикаторите може да обхващат както физически характеристики (параметри), така и финансови по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни.

Индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и мерки за развитие на общината. По някои от мерките или приоритетите те могат да се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са (по възможност) количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на специфичните и стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие на общината до 2020 г. са посочени в матрица на индикаторите - Таблица 38. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на общинския план за развитие.

Предложените индикатори за резултат и оценка на изпълнението на ОПР на Община Твърдица обезпечават процеса на оценка - междинна и последваща на изпълнение на стратегическия документ с измерими показатели за постигане на резултати спрямо заложените приоритети и цели и цялостно въздействие на прилагането на стратегическия планов документ. При разработването на индикаторите са взети под внимание препоръките, идентифицирани в прегледа на изпълнение на ОПР и включващ анализ на основните индикатори, заложиени по стратегически цели. Разработеният набор от индикатори е представен с базова стойност към 2011г-2013 г. и целева стойност към 2020 г. в края на плановия период. Една част от индикаторите проследяват дългосрочните стратегически цели на политиката за регионално развитие - коефициент на безработица, БВП на областта, коефициент на икономическа активност на населението, общ доход средно на лице от домакинството, а друга индикатори по целите на стратегия Европа 2020 - инвестиции в НИРД, коефициент на заетост, преждевременно напуснали образователната система. Дефинирани са и глобални екологични показатели. Показателите за резултат ще послужат за проследяване изпълнението на отделните приоритети на плана, а индикаторите за въздействие предоставят информация за цялостния ефект от изпълнението на документа върху развитието на общината.

За отчитане на напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината е дефинирана системата от **качествени и количествени** индикатори. Индикаторите са в

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

съответствие с насоките за развитие и с политиката за регионално развитие на национално и европейско ниво. Съобразени са с индикаторите, заложи в НСРР на Република България за периода 2012-2022 г. и в Регионалния план за развитие на Южен централен район за периода 2014-2020 г. Също така те отразяват постигането на целите на Стратегия "Европа 2020".

Конкретно в случая *Качествените индикатори* характеризират качеството на изпълнение на целите и приоритетите в стратегически области: икономическа, социална политика, териториално развитие, административен капацитет и ангажираност, и екология, квалифицирайки въздействието от:

- Ефективно използване на наличния потенциал за постигане на икономически растеж, по-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж, осигуряване на по-висока заетост (вкл. чрез НИРД и иновации), както и устойчиво и щадящо развитие на отраслите, носещи най-високи приходи;
- Повишаване на жизнения стандарт на населението; преодоляване на риска от социална изолация и бедност чрез съхраняване на демографския потенциал и развитие на човешкия капитал;
- Балансирано подобряване на жизнената среда, качеството на придвижване и свързаността в общината чрез намаляване на междуселищните различия и възползване от географското разположение;
- Увеличаване на административната ангажираност и капацитет на местните институции за провеждане на регионална и местна политика вкл. за развиване на културната и териториалната идентичност на региона и валоризация на местния продукт.

Тези качествени индикатори са в допълнение с отчитането на *количествени индикатори*, които са разделени на:

- *обща количествени индикатори* (синтезиран пакет от макроикономически критерии и индикаторите към Стратегия "Европа 2020"), върху които се базира системата за наблюдение и оценка в областта на регионалната политика и развитието на регионите в ЕС през следващия планов и програмен период, и които отразяват постигането на целите на Стратегия "Европа 2020".

Таблица 37 **Общи количествени индикатори - принос към стратегия Европа 2020**

	ЕС	БГ	ЮИР	Община Твърдица
	2020	2020	2020	2020
Заетост на населението на възраст 20-64 г.	мин. 75%	76%	77%	70.00%
Инвестиции в НИРД - % от БВП	3.00%	1.50%	1.80%	0.80%
Цели „20/20/20“ по отношение на климата/енергията:				
Съкращаване на емисиите на CO2	20%/30%	-----	20.00%	8%

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

Дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление	20.00%	16.00%	21.00%	11.00%
Повишаване на енергийната ефективност	20%	25.00%	30.00%	11.00%
Дял на преждевременно напусналите училище	10.00%	11.00%	10.50%	12.00%
Дял на висшистите на 30-34 г.	40.00%	36.00%	29.00%	20.00%
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:	с 25% 20 млн.	с 16% (260хил)	18.00%	10.00%

- Специфични количествени индикатори

Таблица 38Индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие на общината до 2020 г.

Приоритет/специфична цел/индикатор	Мярка	Източник на информация	Период на отчитане	Изходна стойност 2014г.	Целева стойност 2020 г.
ИНДИКАТОРИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ МЕСТНО НИВО					
СЦ 1:					
■	брой			3	5
СЦ2:					
■	брой			3	5
СЦ3:					
■	брой			3	5

4.3 ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ПРИОРИТЕТИТЕ.

Задълбоченият социално-икономически анализ показва ключовите проблеми и нужди на развитието на Общината. Като най-сериозни се открояват значителното *забавяне на растежа в социално-икономически план, сериозните структурни и демографски проблеми и липсата на достатъчно собствен потенциал за обръщане на негативните тенденции и реализиране на*

ускорен догонващ растеж. Това поставя Общината в зависимост от реализираните външни намеси и подкрепа – от страна на държавата и по линия на Кохезионната политика и фондовете на ЕС.

ОПР 2014-2020 г. ще изпълни най-добре своето предназначение, ако разработването и изпълнението се впишат в цялостната система за планиране на европейско, национално, регионално и местно ниво. Това би подпомогнало **реализирането на целите и приоритетите в настоящият план така, че да се постигне:**

- **По-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж**, осигуряване на по-висока заетост (вкл. чрез НИРД и иновации), както и **устойчиво и щадящо развитие на отраслите, носещи най-високи приходи и към настоящия момент**, в т.ч. селско стопанство и туризъм, разработване на находища на полезни изкопаеми и др.;
- **По-добри условия за живот** – по-добра инфраструктура, намаляване на междуселищните различия и възползване от географското разположение на областта;
- **Съхраняване на демографския потенциал** – създаване на работни места за младежи; намаляване дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование и намерили своята реализация в общината; повишаване на жизнения стандарт на населението; преодоляване на риска от социална изолация и бедност;
- **Развиване на културната и териториалната идентичност** на региона и на местния продукт.

В изпълнение на стратегията „Европа 2020“ България приема като национални цели до 2020 г.: Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г.; Повишаване дела на разходите за научноизследователска и развойна дейност до 1,5% от БВП; Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25%; Намаляване на дела на преждевременно напусналите образователната система до 11% и повишаване на дела на 30-34-годишните със завършено висше образование – 36%; Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души (с 16%). Заложените за постигане в ОБЩИНАТА нива са близки или равни на националните.

VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие има за задача да осигури ефективно изпълнение на ОПР, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разпределение на ресурсите за реализация на планираните мерки и дейности. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на общинския план за развитие на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация.

За целите на наблюдението и оценката е изградена система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Изпълнението на Програмата за реализация на ОПР на община Твърдица в оперативен план ще се подпомага и координира основно от ръководните позиции в общината: Кмет, заместник-кмет, Секретар на Община и Директори на дирекции.

Представителите на общинска администрация оперативно ще наблюдават процеса на изпълнение на отделните мерки, проекти и дейности, заложи в програмата; ще координират работата с отделните институции; ще съдействат за изпълнението на приоритетите и целите, включително при търсене на източници за финансиране и при разработка на конкретни проекти. Те ще анализират изпълнението и ще изготвят предложения за актуализация; ще предлагат изменения и допълнения, в съответствие с настъпилите промени съгласно предписанията на ЗРР.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват и общинският съвет, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации (НПО), граждани.

Задължително условие за успешната реализация на общинския план за развитие е неговата подсигуреност за адаптация към промените в общинските характеристики в рамките на периода и за това е необходимо да бъде изградена функционираща система за наблюдение и оценка на плана.

Изпълнението на планов документ от средносрочен тип, какъвто се явява Общинският план за развитие на Община Твърдица представлява продължителен, сложен и обхванат процес, който зависи от фактори и промени във вътрешната и външната среда. Той изисква постоянно наблюдение и контрол на изпълнението на предвидените приоритети, цели и мерки.

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система съгласно нормативните изисквания и стандарти, която:

- включва формите и начините за събиране на информация,
- индикаторите за наблюдение,
- органите за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката,
- система на докладване и осигуряване на информация и публичност.

При актуализацията на общинския план за развитие ще се анализира и оцени динамичното въздействие на външните и вътрешните фактори и условия върху социално-икономическите характеристики на развитието на общината и качеството на околната среда, като на тази основа се разработи по-реалистична и адекватна стратегическа рамка и система за управление и изпълнение на целите на плана до края на съответния период.

Наблюдението (мониторинг) е системно и структурирано събиране, анализ и използване на информация, необходима за управлението и вземането на решения в процеса на работата по изпълнение на плана. Неговата основна задача е да осигури обратна връзка относно напредъка по реализация и предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности и в последствие, на стратегическите цели и приоритети. Съгласно законодателството в сферата на регионалното развитие, кметът на общината и общинският съвет съвместно обезпечават дейностите по изработването, съгласуването и последващите реализация и наблюдение на ОПР.

Функции на Общинска администрация:

- осигуряване на необходимата информация за оценка;
- разпределение на отговорностите между отделните структури от общинската администрация, изпълняващи ОПР;
- поддържане на непрекъсната комуникация с централните и местните институции;
- утвърждаване необходимите мерки за промяна на системата за наблюдение и оценка на плана;
- популяризиране на резултатите от ОПР в публичното пространство.

Съгласно чл. 13, ал.3 от ЗРР (3) Общинският план за развитие се приема от общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Съгласно чл. 23. от ЗРР Кметът на общината има още следните задължения:

- да ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на общинския план за развитие;

- да участва в разработването и да представя годишен доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие за одобряване от общинския съвет;
- да осигурява публичност и прозрачност на общинския план за развитие, както и на действията по реализацията му.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие осигуряват информация за социалните, икономическите и екологичните промени в рамките на общината и прилежащата ѝ външна среда; степента на изпълнение на предвидените стратегически цели и мерки; конкретните резултати от изпълнението на задълженията от страна на изпълняващите плана; мотивирани предложения за подобряване на системата за наблюдение, както и за цялостния процес по изпълнението на плана.

Междинна оценка на ОПР

Междинната оценка на Общинския план за развитие има за цел да проследи прогреса на плана и актуалността на стратегическите му цели. Основна задача на Междинната оценка на ОПР е да се констатира и аргументира необходимостта от актуализация на плана за развитие. Този документ е ключов за оценката на изпълнението на плана и неговото реализиране трябва да бъде съпътствано с широко участие на заинтересованите страни, които могат да дадат мнение. Междинната оценка, която би трябвало да бъде направена към 2017 г., включва:

- Оценка на първоначалните резултати от изпълнението на Областната стратегия за развитие;
- Оценка на степента на постигане на съответните цели;
- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- Изводи и препоръки за актуализация на съответния документ.

Последваща /заключителна/ оценка

Тя ще отчита целия период до 2020 г. и се изпълнява след приключване на плановия период.

Последващата оценка включва:

- Оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- Оценка на общото въздействие;
- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- Изводи и препоръки, относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Оценките за изпълнението на ОПР трябва да се извършват от независими оценители - консултантски организации или отделни експерти, чрез възлагане на задачата. Индикаторите за мониторинг и оценка на резултатите от изпълнението на стратегията включват:

- обща информация за промените в социално-икономическото състояние на общината,

- информация за промените в развитието на общината по основни приоритети и мерки, в т.ч. за реализираните проекти.

Необходимо е да се изготви експертна оценка за базова, междинна и целева стойност по всеки от индикаторите, както и да се прецени адекватността, целесъобразността и информационната осигуреност на броя на индикаторите и съдържанието им. За предложените индикатори следва да има налични статистически и информационни данни, съотнесими към съответното териториално ниво, които да могат да бъдат предоставяни с необходимата за целите на наблюдението периодичност.

Избраните количествено измерими индикатори следва да отчитат въздействието върху развитието на общината и да дават информация за напредъка по изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие.

VIII. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Главната цел на действията за прилагане на този принцип е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация.

А. ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ЗА ПРОЦЕСА НА ИЗГОТВЯНЕ, СЪГЛАСУВАНЕ, ПРИЕМАНЕ, АКТУАЛИЗИРАНЕ, ИЗПЪЛНЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОПР

Процесът по информиране включва изготвяне и предоставяне на информация на всички заинтересувани лица. Ще се осъществи чрез официални документи, изготвени доклади и оценки (предварителни, встъпителни, периодични, тематични, междинни, окончателни); провеждане на пресконференции и използване на традиционните комуникационни канали (телевизионни канали, радио станции, ежедневници, седмичници, списания, външна реклама (билбордове, плакати), информационни брошури (листовки, дипляни), други.

Общинският план за развитие се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината. Консултиране и съгласуване – целевите групи осъществяват непрестанен обмен на информация, консултации и съгласуваност, като консултациите включват работни обсъждания, експертни съвети, събиране на обратна информация-анкети, въпросници, интервюта, отзиви, фокус групи, провеждане на конференции, кръгли маси, обществени форуми с широко участие на партньорите и др.

Ангажиране и активно участие – връзка, основаваща се на партньорство между всички целеви групи, при което всички участници ще вземат активно участие в процеса на разработване и прилагане на конкретните дейности и политики. Всеки участник ще участва в процеса, чрез

предлагане на варианти, идеи и решения, така че отговорността за окончателното решение или формулирането на дадена политика ще е споделено.

В. КОМУНИКАЦИОННИ КАНАЛИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩЕСТВЕНА ИНФОРМАЦИЯ

Специфичните цели на действията обхващат:

1. Представяне в подходяща форма (публични дискусии, семинари, печатни материали, видеоматериали) на информация за предвижданията на общинския план за развитие за периода до 2020 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда;
2. Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса;
3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана;
4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината;
5. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на плана.

С. МЕХАНИЗЪМ ЗА КОНСУЛТИРАНЕ В ХОДА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА

I. КОНСУЛТИРАНЕ РЕГИОНАЛНО НИВО И ИНИЦИИРАНЕ НА КОНСУЛТАЦИИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

В процеса на разработване на ОПР са включени и регионални структури в областта. От тях е изискана информация за съставяне на плана, работен вариант на който им е изпратена за коментари и корекции. Мненията, вижданията, проблемите и целите на регионалните структури са отразени в настоящата стратегия по време на осъществени работни срещи или допълнителна комуникация с тях.

II. КОНСУЛТИРАНЕ С НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

Всички населени места на територията на общината са активно включени в процеса на разработване на ОПР. От тях е изискана базисна информация за съставянето на плана. Работен вариант на същата е представен публично и коментарите и корекциите им са отразени както по време на проведени работни срещи така и чрез осъществена кореспонденция. По този начин проблемите, целите и приоритетите на всяка еднонаселено място в общината са отразени и заложени в настоящия план.

III. КОНСУЛТИРАНЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИ ИНСТИТУЦИИ, ВКЛ. НПО И ОРГАНИЗАЦИИТЕ НА БИЗНЕСА

Периодът на подготовка на стратегията включва информиране на всички целеви групи, като предварително са дефинирани задълженията и задачите им. Организира се ефективен консултативен и съгласователен процес, като целта му е да отчете мненията и опита на всички заинтересовани страни, както и да отрази всички действащи политики.

D. УЧАСТИЕ ВЪВ ФОРМАЛНИ СТРУКТУРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА ПОСТИГНАТИЯ НАПРЕДЪК

Прилагането на принципите на партньорство, публичност и прозрачност в процеса на прилагане и мониторинг на ОПР е основна предпоставка за мобилизиране и ефективна координация на местно ниво. Необходимо е всяка една от ключовите структури, ангажирани с регионалното развитие на областно ниво, активно да участват в процеса на наблюдение на изпълнението на ОПР и оценка на постигнатия напредък. На Кмета е възложено задължението да координира и контролира изпълнението на ОПР.

IX. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР

Общинският план за развитие представлява стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектите за постигане целите на развитието.

Програмата за реализация на общинския план за развитие през периода 2014-2020 г. има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана.

С програмата се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2020 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук – и на общинския план за развитие, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в програмата.

Програмата за реализация на общинския план за развитие има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на общинския план за развитие с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Основни компоненти на програмата са:

- о **Оперативните насоки и цели на програмата** – отразяват логиката на интервенциите – политически, институционални, организационни, информационно-комуникационни, финансови и контролни, за постигане на конкретни резултати и въздействие от изпълнението на програмата и на общинския план за развитие като цяло;

- **Мерките и предвидените дейности** за подкрепа и осигуряване на схеми за финансиране, включително от фондовете на ЕС и други финансови инструменти и източници;
- **Списък на проектите**, които ще се разработват и изпълняват в рамките на програмата, съдържащ кратка обосновка и описание на физическите, финансовите и времевите параметри, както и отговорните звена. Списъкът на проектите трябва да отразява и да е свързан както с оперативните цели на програмата, така и с приоритетите и стратегическите цели на общинския план за развитие на многогодишна база. Освен това е необходимо проектите да бъдат представени и да могат да бъдат проследявани на годишна база;
- **Индикаторите за конкретни продукти и резултати**, свързани с постигането на оперативните цели, планираните мерки и отделните проекти, които ще бъдат използвани като база в общата система от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на съответните приоритети и цели на плана;
- **Организацията и дейностите по наблюдението**, оценката и актуализацията на програмата;
- **Комуникационен механизъм** за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност относно постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата.

За постигане на ефективно и ефикасно оползотворяване на финансовите средства някои от проектите за реализация са интегрирани и са в пряка връзка с няколко мерки. В **Приложение 1** е представен индикативния списък с проекти за реализация на целите, връзката с мерките, заложи в ОПР на община Твърдица 2014-2020.

Връзка към [Индикативни мерки/дейности/ключови проекти за Общината през периода 2014 - 2020 са посочени в Приложение 1](#)

Х. РЕЗЮМЕ ОТ ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА 2014-2020 Г. (РЕЗЮМЕ)

Съгласно предписанията на МРРБ в Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), предварителната оценка е изготвена успоредно с подготовката на Общинския план за развитие (ОПР). Тя съдържа прогнозна оценка за въздействието на плана върху процесите на социално-икономическо развитие на община Твърдица и екологична оценка. Направени са допускания-оценки доколко стратегическия документ е базиран на вътрешна и външна съгласуваност, реалистичност, приложимост и изпълнимост на предвидените интервенции.

Оценката на въздействието е инструмент за по-добро вземане на решения и за гарантиране качеството и устойчивостта на публичните политики. Тя е свързана с идентифицирането, предвиждането и оценката на възможните резултати, както положителни, така и отрицателни, от прилагането на политиките, нормативните актове и въобще една или друга инициатива на изпълнителната и местната власт. Насочена е към елиминиране или свеждане до минимум на негативните и оптимизиране на позитивните последствия от тях.

Оценката на въздействието представлява неразделна част от цикъла на секторните политики, в частност от фазата на разработването на политики и стратегическо планиране. Една качествена оценка на въздействието е много важна за постигане на по-пълна осведоменост на лицата, вземащи решения, а и на широката общественост, относно резултатите от прилагането на политики, нормативни, планови и стратегически документи.

Предварителната оценка на въздействието не трябва да се разбира като прекалено сложно начинание. Тя по-скоро представлява логическо обяснение на процесите. Целта ѝ е да бъдат разгледани всички евентуални последици, произтичащи от прилагането на Общинския план за развитие като стратегически документ, включително и възможността да се запази статуквото, като по този начин се направят изводи относно ефективността на предлаганата намеса, мерки и дейности от гледна точка на постигането на поставените цели.

Въздействията, обект на оценка обикновено се разделят на четири главни категории: икономически, финансови, социални и екологични.

Предмет на настоящата предварителна оценка на Общинския план за развитие на община Твърдица за периода 2014-2020 г. са следните видове въздействия:

- **Икономическите въздействия** могат да бъдат върху макро или микроикономическата среда, особено по отношение на икономическия растеж и на конкурентноспособността, т.е. какви ще бъдат промените, свързани с прилагането на предвидените в ОПР икономически мерки и дейности, въздействието им върху потенциала за прилагане на нововъведения и технологично развитие, възможните промени в инвестиционния климат, в пазарните дялове и моделите за търговски обмен, както и въздействието им върху стандарта на живот.
- **Финансовото въздействие** е насочено към определяне на разходите и приходите, свързани с настъпването на промяна в количеството и качеството на обществените услуги, предлагани на местно ниво. При оценката може да се направи сравнение на разходите и приходите, за да се установи например дали строежът на нова инфраструктура ще има позитивен или негативен финансов резултат. Финансовият анализ се занимава с приходи,

разходи, промени в нивото на обслужване и допълнителни капиталови разходи. В случая се оценява и финансовия капацитет на Община Твърдица за изпълнение на ОПР.

- **Социалните въздействия** могат да бъдат върху човешкия капитал, промени в равнището на заетостта и качеството на работните места, социалната изключеност и бедността, въздействие върху здравето, безопасността, правата на потребителите, сигурността, образованието, професионалното обучение, културата, спорта и т.н.
- **Екологичните въздействия** са позитивни или негативни, свързани с настъпилите промени в околната среда, като например промяната в климата, въздуха, водите, замърсяване на почвата, промени в общественото здраве и т.н. Екологичният компонент в оценката оценява доколко стратегията за развитие на общината, определена с ОПР, съответства на стратегията за опазване на околната среда и на критериите за ефективност на политиката за опазване на околната среда.

ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ОПР НА ОБЩИНА ТВЪРДИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2020

Общото заключение от Предварителната оценка на Общинския план за развитие на община Твърдица за 2014-2020 г. е, че документът е разработен в съответствие с нормативната база и по-конкретно Закона за регионалното развитие, Правилника за неговото прилагане и Методически указания за разработване на Общински планове за развитие на МРРБ.

Документът отговаря на националната политика в областта на регионалното развитие и съответства на Европейската регионална политика. Осигурено е добро съответствие между планираните цели, приоритети и мерки и целите и принципите на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), Националните документи за регионално развитие, Регионалният план за развитие на ЮИР и Областната стратегия за развитие на област Сливен за 2014-2020 г.

Общите цели на ОПР са до известна степен преформулирани (в сравнение с 2007-2013), като се търси по-сериозен акцент към постигане на висок и устойчив икономически растеж и висок жизнен стандарт. Продължена е линията на стратегическа насоченост към устойчиво и балансирано развитие при съхраняване на природната и развитие на жизнената среда.

Като цяло целите на Общинския план за развитие на община Твърдица са оправдани предвид сегашните условия, връзката между избраните приоритети и цели в преобладаващата си част са логически свързани и добре обосновани.

Внимателният преглед и независим поглед установиха, че има компоненти от ОПР, които могат да се подобрят и усъвършенстват, на базата на прецизно наблюдение и анализ на реалистичността и местният потенциал.

На първо място трябва да се отчете факта, че ОПР се изготвя в период, в който все още няма финално одобрени Оперативни програми на ЕС и Програма за развитие на селските райони за новия програмен период 2014-2020 г. На тази основа разработката включва мерки и дейности, заложи в проектите на основните финансиращи програми, които биха могли да имат по-различен фактически профил, когато бъдат окончателно одобрени. Това препоръчително ще изискванавременен преглед, оценка и при необходимост актуализация на ОПР веднага след одобрение на всички финансиращи програми за предстоящия програмен период.

В част анализ на икономическото и социалното развитие са обхванати всички задължителни компоненти спрямо Методиката, като отделните части са разгледани проблемно-ориентирано и обхващат преглед на икономическа, социална, инфраструктурна и еко проблематика, както и тяхното секторно състояние, като са изведени ориентиращи изводи и са посочени тенденциите в развитие на общината.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

С последващия, анализът на социално-икономическото развитие, SWOT-анализ е постигната вътрешна съгласуваност на документа, като визираните състояния са намерили своята обосновка, чрез интервенции по стратегически цели, в стратегическата рамка на плана.

Стратегическата част на ОПР 20014 – 2020 е структурирана ясно и е в реалистично съответствие с изискванията на европейските, националните, регионалните и областните стратегически документи. ОПР на община Твърдица е хармонизирана и с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2014–2020 г. и са налични към момента на планиране. Използван е реалистичен подход и целеполагането е направено съобразено с фактическото състояние на местната икономика и потенциал за развитие.

Планираната визия е конкретизирана и фокусирана в смислово отношение и отговаря на очакванията на местната общност за промяна в икономическия статус на територията и стандарта на живот.

От гледна точка на ресурсите ОПР е структуриран с много сериозен брой интервенции и сериозен обем свързани с това инвестиции, което оставя известна степен на резервираност за реалистичността по реализацията на всички мерки, дейности и проекти дори чрез инструментариума на публично-частно партньорство. Бюджетните ресурси на Община Твърдица, което е видно и от фактическите данни, продължават да са ограничени като обем и въздействие. Това налага сравнително често да се анализира напредъка по изпълнение на проектите и дейностите, включени в Програмата за реализация на плана и да се преоценява тяхната приоритетност и фактически възможности за реализация. Във финансовата индикативна таблица добре е спазен изцяло принципа на съфинансиране и допълняемост на местните финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници. Анализът на изпълнението на периода 2007 – 2013 не осигурява достъчно увереност за възможностите по усвояване на увеличен ресурс (заради потребностите и свързаните цели за постигане) през новия период, както и реалистичността на предвидения ресурс за инвестиции, очакван да бъде мобилизиран от частни източници.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Твърдица включва сравнително ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценка на плана. Индикаторите като цяло са адекватни и измерими, но броят им – 40 е твърде голям. Това от една страна дава възможност за по-всеобхватна и задълбочена оценка на изпълнението, но от друга забавя процеса на мониторинг и оценка, поради бавния процес по събиране на данните. Трябва да се отбележи, че са налични редица случаи на липсваща адекватност и механизъм за набавяне на базова статистическа информация на ниво NUTS 3. Действията и механизмите за наблюдение, оценка и актуализация на ОПР включват възможните партньори в процеса на тяхното разработване и изпълнение. Община Твърдица трябва да продължи усилията си да мотивира и осигурява обратната връзка от неинституционалните си местни партньори и заинтересовани страни.

Предвиден е работещ конкретен механизъм за информационно осигуряване и публичност на плана. Системата за наблюдение е съобразена с изискванията на нормативната уредба, а механизмът за осигуряване на публичност. ОПР на община Твърдица се ангажира да продължи да прилага хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство, равнопоставеност между половете.

Общият извод е, че изготвеният Общинския план за развитие на община Твърдица е изготвен по методология със спазени принципи на стратегическо планиране на местното развитие.

За подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на документа се предлагат следните препоръки:

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

1. ОПР да се съгласува с българските Оперативни програми и ПРСР за новия програмен период 2014-2020 г. след тяхното окончателно одобрение и при необходимост да се актуализира.
2. Да се създаде специална мониторингова експертна група за наблюдение и оценка на изпълнението на ОПР с участието на всички заинтересовани страни.
3. Да се създаде оперативно звено за набиране и анализ на статистическа информация с разрез местно ниво. Това трябва да подпомогне, както процеса на анализ и оценка на изпълнението, така и ще даде обоснованост на усилията по идентифициране и програмиране (вкл. детайлизиране на конкретни проекти/инвестиции).
4. Всяка година да се прави отчет за изпълнението на ОПР пред Общински съвет – Твърдица и да се приема едногодишна програма за изпълнение на приоритетни проекти и дейности, съгласувана със седемгодишната Програма за реализация на ОПР за периода 2014-2020 г., текущите нужди на целевата територия и финансовите възможности и капацитет на Общината.
5. По преценка на Община Твърдица да се оптимизират част от ключовите индикатори от списъка, по които да се следи ежегодно напредъка в изпълнението на ОПР.
6. Бизнеса и НПО също да отчитат пред Община Твърдица своите проекти, инвестиционни дейности и намерения, за да бъдат отразявани в отчетите и програмите за изпълнение на ОПР.

VIII. ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Национална програма за развитие: България 2020,

Национална програма за реформи 2012-2015 г.;

Национална стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г.

Национална концепция за пространствено развитие на Република България 2013-2025 г.

Регионален план за развитие на Югоизточен район 2014-2020 г.;

Междинна оценка за изпълнение на Областна стратегия за развитие на област Сливен за периода 2005-2015 г.;

Актуализиран документ за изпълнение на Областна стратегия за развитие на Област Сливен за периода до 2013 г.;

Общински план за развитие на Община Твърдица за 2007 -2013 г.

Проекти на Оперативни програми, които ще бъдат финансирани от ЕСИФ за 2014-2020 г. към Октомври 2013 г.;

СОМ(2011) 615 окончателен 2011/0276 (COD) Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство, обхванати от общата стратегическа рамка, и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 С П И С Ъ К НА КЛЮЧОВИ ПРОЕКТИ С ОБЩИНСКО, НАДОБЩИНСКО И РЕГИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Община Твърдица

ОБЛАСТ: ИКОНОМИКА И ЕНЕРГЕТИКА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта (в хил. лв.)	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Изработване на: -Интегрирания план за възстановяване и развитие на община Твърдица. - Интегриран проект за енерго-ефективно обследване и саниране чрез сключване на договор с	Всички населени места на общината	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	20 милиона	ОП/собствени средства	Санирани и обследвани сгради на администрация, социални домове, детски градини и училища

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

	гарантиран ефект с ЕСКО фирми за сгради публична общинска собственост							
2.	Газифициране на сгради публична общинска собственост	Всички общински сгради	Община Твърдица	Идеен	одобрение от ОБС	1 000000	Газоснабдителен оператор/собствени средства	Газоснабдени сгради на администрация, социални домове, детски градини и училища
3.	Изградено съвместно дружество за производство на електроенергия от ВЕИ между община Твърдица и	Твърдица	Община Твърдица	Сключен договор	След издаване на съответните разрешителни	Предоставяне на имот за ползване от дружеството	От партньора	Изградени мощности за производство на електроенергия от водна централа.
4.	Изградено съвместно дружество за производство на пилети	Твърдица	Община Твърдица	Идеен	приключване на проучванията	Предоставяне на имот	От партньора	Изградени мощности за производство на пилети.
5.	Маркетингово проучване и изработване на комплексна стратегия за	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След	200000	ОП/собствени средства	Изработен проект за представяне на възможностите

	рекламиране на икономическите възможности и предимства за инвестиране в община Твърдица							
--	---	--	--	--	--	--	--	--

ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Довършване канализация на гр. Твърдица и изграждане на ПСОВ.	Гр.Твърдица	Община Твърдица	Работен проект – внесен за разглеждане	-след одобрение	27 милиона	ОП	Доизграждане канализация на гр. Твърдица, подмяна на вътрешна водопроводна мрежа и изграждане на ПСОВ.
2.	Ремонт на спортни площадки.	Твърдица Шивачево Бяла паланка	Община Твърдица	Работен Одобрен Текат процедури	След одобрение	5 милиона	ОП	Изградени спортни съоръжения: - стадион Твърдица, картинг писта -спортна площадка Шивачево -Стадион Бяла паланка

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

3.	Ремонт общински пътища IV клас	SLV ????????? ?????????	Община Твърдица	Работен проект, одобрен. Започва изпълнение.	След приключване на процедурите	2,4 милиона	ОП	Ремонтирани четвъртокласни пътища.
4.	Ремонт на общински път Циганска полана – вр. „Чумерна“	Община Твърдица	Община Твърдица	Внесен проект за финансиране	След одобрение	2,4 милиона	Инвестиционна програма	Отремонтиран път до туристически обекти.
ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
5.	Индустриална зона – Твърдица техно индустриален парк	Твърдица	Община Твърдица	идеен	-след одобрение	5 милиона	ОП/собствено финансиране	Изработен ПУП и сменено предназначение.
6.	Преотреждане на минно училище за общинска хижа	Твърдица	Община Твърдица	Работен Одобрен	След одобрение	400 000	ОП	Изградена общинска хижа с капацитет 12 места

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

7.	Интегриран проект за ремонт на общински улици в населените места на община Твърдица	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен.	След одобрение	25 милиона	ОП	Ремонтирани общински улици.
8.	Подмяна водопреносна мрежа с. С-ще	Община Т-ца, с. Сборище	Община Твърдица	Внесен проект за финансиране	След одобрение	6,8 милиона	Инвестиционна програма	Подменена вътрешна водопреносна мрежа.
ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
9.	Изграждане на интегрирана спортна площадка с изкуствена настилка.	Твърдица	Община Твърдица	Работен проект – внесен за разглеждане	-след одобрение	200 000	Инвестиционна програма	Изграждане на осветена спортна площадка на изкуствена настилка тип - зверилник
10.	Изграждане на допълнително водохващане на кв. Козарево – „Сопотник“	Твърдица Козарево	Община Твърдица	Работен Текат процедури	След Издаване на Разрешителни	25 000	Собствени средства	Изградено допълнително водохващане на кв. Козарево

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

11.	Интегрирано осъвременяване на централна част на гр. Твърдица	Твърдица	Община Твърдица	Идеен.	След одобрение	2 милиона	ОП	Осъвременен център на гр. Твърдица
12.	Ремонт и осъвременяване на парк за отдих Твърдица	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	1 000000	ОП	Отремонтиран парк

ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
13.	Ремонт и доизграждане на тротоарни площи в населените места на Община Твърдица	Об. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	-след одобрение	10 милиона	ОП	Подменени и доизградени тротоарни площи.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

14.	Интегриран проект за паспортизация и последваща рехабилитация на блоковете в Твърдица, Шивачево и Боров дол.	Твърдица Шивачево Боров дол	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	5 милиона	ОП	Извадени паспорти и 20 сгради рехабилитирани 20 сгради
15.	Укрепване дерето на река Твърдишка и изграждане на пешеходни и велоалеи от двете страни с места за отдих в рамките на границите на населеното място.	Гр. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	5 милиона	ОП	Укрепено корито и изградени алеи за разходка.
16.	Доизграждане на велоалея от градски стадион до кв. Козарево	Гр. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	600 000	ОП	Изградена вело и пешеходна алея до кв. Козарево

ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
13.	Подмяна водопреносна мрежа г-р Шивачево и изграждане на канализация с ПСОВ	Шивачево	Община Твърдица	Идеен	-след одобрение	10 милиона	ОП	Подменен водопровод и изградена канализация с ПСОВ.
14.	Подмяна водопреносна мрежа с. Оризари	Оризари	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	700 000	ОП	Подменена водопреносна мрежа

ОБЛАСТ: ТРАНСПОРТ И ИНФРАСТРУКТУРА

№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
---	----------------	--	--------------------	---	----------------------------------	------------------------------	--------------------------	---------------------------

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

17.	Комплексен проект за ремонт на стълбище към СОУ Неофин Рилски и изграждане на стълбище към социален комплекс на Община Твърдица	Твърдица	Община Твърдица	Идеен	-след одобрение	300 000	ОП	Ремонтирано стълбище и изградено ново такова за социален комплекс Твърдица
18.	Изградена улица минаваща под социалния комплекс и свързваща главната улица с улица	Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	1 милиона	ОП	Изградена улиц
19.	Асфалтиране на улица Алеко Константинов – покрай реката	Гр. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	5 милиона	ОП	Асфалтирана улица.
20.	Комплексен проект за ремонт на паркови пространства в населените места – Шивачево, Сборище, Червенаков о, Оризаре, Близнец и кв. Козарево.	Шивачево, Сборище, Червенаков о, Оризаре, Близнец и кв. Козарево.	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	5 000 000	ОП	Отремонтирани зелени площи..

	Червенаково, Оризаре, Близнец и кв. Козарево.							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОБЛАСТ: КУЛТУРА								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартира и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Създаване на представителен ансамбъл „Твърдица“	Община Твърдица	Община Твърдица, Читалище св. Св. Кирил и Методий	Идеен	След Осигуряване На финансиран		Общински бюджет	Създаден ансамбъл, промотиращ общината с изявиите си извън общината.
2.	Създаване на филиална на читалищната дейност в кв. Изток – Твърдица.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След осигуряване на финансиране		Проектно финансиране	Създадени форми на културна дейност в квартала.

ОБЛАСТ: ОБРАЗОВАНИЕ (вкл. МЛАДЕЖКИ ДЕЙНОСТИ И СПОРТ)								
	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Комбиниран проект за адаптиране на средното	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След осигуряване на Финансиране.	-	ОП/Община Твърдица Средни училища	Адаптирано към нуждите на пазара на труда образование и 20 процентово повишение на заетостта сред завършилите училище. Повишаване на

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

	образование към нуждите на местния бизнес чрез застъпването в средните училища на специалности и реализирането на стаж в предприятията с оглед осигуряване на 20 процентова заетост на завършилите съответните специалности веднага след завършването им.							броя избрали да останат и да живеят в Общината след завършване на средното си образование.
2.	Създаване на Общински футболен клуб	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След регистрация	-	Общински бюджет	Футболен отбор с възможност за по високи спортни резултати
3.	Обурудване на спортна зала с фитнес уреди.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След осигуряване на	50 000	ОП	Обурудвана зала

					финансиран е			
ОБЛАСТ: ОБРАЗОВАНИЕ (вкл. МЛАДЕЖКИ ДЕЙНОСТИ И СПОРТ)								
	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организац ия	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиран е и приключван е	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Монтиране на паркови уреди за спорт на открито в парковите зони в Твърдица и Шивачево	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След осигуряване На Финансиран	-	ОП/Община Твърдица	Подобряване на възможностите за активен спорт на младите хора чрез създаване на кътове за спортуване в парковите зони.
2.	Въвеждане на вечерно обучение в училищата на общината	Община Твърдица	Училища	Идеен	Осигуряване на финансиран е	-	Проектно	Въведено вечерно обучение
3.	Намаляване отпадането на ученици от 5 до 12 клас и увеличаване броя на							

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

завършилите средно образование чрез, подобряване ефективността на образователните програми, чрез активно партньорство – Училища-НПО- Община								
--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОБЛАСТ: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Рехабилитация, енергосаниране и модернизиране на сграда на МЦ „Твърдица“	Твърдица	Община Твърдица	Идеен	При одобрение	2 милиона	ОП	Осъвременена и модернизирана сграда, която може да се предостави на болница за разкриване на филиал.
2.	Разработване на комплексен проект за подобряване на условията и усъвършенстване и модернизиране на материалната база на ЦСМП – Твърдица – филиал Твърдица чрез оборудване със животоспасяващ							

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

	а и поддържаща техника на манипулационна и стационар в гр. Твърдица.							
--	--	--	--	--	--	--	--	--

ОБЛАСТ: ТУРИЗЪМ								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Разработване на проект „Антична и средновековна крепост „Градище” – Твърдица, мълчалив свидетел на историята”.	Гр. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	При одобрение	2 500 000	ОП	Разкрит един исторически пласт от крепостта, консервиран и частично от него направен достъпен за посещение чрез експонирането му като на музей на открито. Пригодени атракции и заснет филм за битката за крепостта възпята от Мануил Фил
2.	Откриване на исторически музей в гр. Твърдица.	Гр. Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След снабдяване с всички разрешителни	5 000	Собствени средства	Открит музей

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

3.	Разработване на интегриран проект за развитие на туризма и промотиране на община Твърдица като атрактивна туристическа дестинация, чрез масова реклама в медиите на конкретен туристически продукт.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	250 000	ОП	Разработен проект, който да промотира общината и туристическите възможности , както за посещение така и за инвестиране.
4.	Учредяване на териториални граници на ваканционно селище под вр. Чумерна с име – „Ваканционно селище – Чумерна” като предпоставка за развитие на зимен и ски	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След издаване на съответните разрешителни и вземане на решение от ОбС - Твърдица	-	ОП	Отредени граници на ново селищно образование съгласно ЗАТУ на територията на община Твърдица.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

	туризъм.							
5.	Създаване на къмпингова зона в местност „Пъдарниците“ около язовир „Жребчево“ с име – „Къмпинг Твърдица“	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След решение на ОБС Твърдица	-	ОП	Определени граници на къмпинга и облагородена среда.
6.								

ОБЛАСТ: ЕКОЛОГИЯ								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Рекултивация на закрито общинско депо за неопасни отпадъци.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След одобрение	-	ОП	Рекултивирано депо.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

2.	Рекултивация на площи замърсени вследствие възледобива	Община Твърдица	Мини Балкан 2000	Идеен	След спечелване	-	Програма	Рекултивирани замърсени площи
3.	Изграждане на пожарозащитна кула.	Община Твърдица	Община Твърдица	Работен	След спечелване	500 000	Програма	Изградена пожарозащитна кула опазваща горски фонд

ОБЛАСТ: СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ (вкл. АДМИНИСТРАТИВНИ)

№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
----------	-----------------------	--	---------------------------	---	---	-------------------------------------	---------------------------------	----------------------------------

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

1.	Подобряване административното обслужване, чрез модернизиране на материалната база и адаптиране на сградния фонд за достъп на лица в неравностойно положение и предлагане на мобилни административни услуги.	Община Твърдица	Община Твърдица	Готов проект	След одобрение	350 000	ОП	Подобряване на административните услуги и създаване на възможност за мобилност на услугите.
2.	Подобряване на интеграцията на ромското население, чрез назначаване на медиатори в гр. Твърдица, гр. Шивачево и с. Сборище.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След финансиране	-	ОП	Подобряване равнопоставеността на ромското население и повишаване на правната култура и отговорността на жителите от ромските квартали на населените места.

ОБЛАСТ: СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ (вкл. АДМИНИСТРАТИВНИ)								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
3.	Създаване на Общински съвет за сътрудничество и интеграция по етническите и демографски въпроси.	Община Твърдица	Община Твърдица	Готов проект	След одобрение	-	ОП	Създаден съвет и подобрена проектна готовност

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

4.	Стимулиране предприемачеството сред ромите.	Община Твърдица	Община Твърдица	Идеен	След финансиране	-	ОП	Подобряване равнопоставеността на ромското население и повишаване на предприемаческата и правната култура и отговорността на жителите от ромските квартали на населените места.
----	---	-----------------	-----------------	-------	------------------	---	----	---

ОБЛАСТ: ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО								
№	Име на проекта	Местоположение (общини, населени места)	Водеща организация	Фаза на проекта (етап на подготовка)	Дата на стартиране и приключване	Бюджет на проекта в хил. лв.	Източници на финансиране	Цели и очаквани резултати
1.	Комплексен подход при рекламирането на туристическите дестинации, чрез съвместна дейност на Туристическите центрове от шестте града от фестивала – Балкана пее и	Твърдица Трявна Котел Дряново Елена Гурково	Твърдица-Трявна	Идеен	След одобрение	-	ОП – собствени средства	По добро представяне на туристическия продукт и повишаване на туристическия поток чрез съвместна реклама с акцент българското черноморие и възможностите за комбиниране на летния туризъм с планински

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

	разказва и издаването на съвместни рекламни брошури.							
2.	Интегрираният план за възстановяване и развитие на град Твърдица и Концепциязапространствено развитие на общинаТвърдица	Град и община Твърдица	Община Твърдица	идеен	След решение на ОБС	20 000	ОП	Интегриран план на града и пространствена концепция.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 СПИСКЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1 Площ на общината (кв.км) към 2012 г.....	9
Таблица 2 Брой населени места, градове и села към 2012 г.....	9
Таблица 3 Списък на землищата в Община Твърдица.....	9
Таблица 4 Абсолютна минимална температура на въздуха в С°.....	14
Таблица 5 Абсолютна максимална температура на въздуха в С°.....	14
Таблица 6 Средна годишна температура на въздуха в С°.....	14
Таблица 7 Годишна сума на валежите (в л/м2).....	15
Таблица 8 Средна месечна и годишна скорост на вятъра, 2012 г.	15
Таблица 9 Площ по видове земи в Община Твърдица, 2012 г.	17
Таблица 10 Действителен запас на едър дивеч на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г.....	18
Таблица 11 Действителен запас на дребен дивеч на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г.....	18
Таблица 12 Действителен запас на хищници на територията на ТП ДГС Твърдица за 2013 г.....	18
Таблица 13 Постоянно население на Община Твърдица, 2004 – 2012 г.	20
Таблица 14 Население на Община Твърдица по населени места и сравнение с областта.....	20
Таблица 15 Брой и гъстота на населението в Област Сливен към 01.02.2011 г.	21
Таблица 16 Коефициент на естествен прираст (‰).....	22
Таблица 17 Механичен прираст на населението 2001 - 2011.....	22
Таблица 18 Естествен прираст, коефициент на раждаемост и коефициент на смъртност на населението в Югоизточен район за 2012 г.	23
Таблица 19 Възрастова структура на населението в о Област Сливен, 2011 г (%).....	23
Таблица 20 Възрастова структура по населени места в Община Твърдица, 2011-2012 г.	24
Таблица 21 Етническа структура на Община Твърдица (на доброволно отговорилите по време на преброяването от 2011 г.).....	24
Таблица 22 Население на 7 и повече навършени години по етническа принадлежност и степен на завършено образование в Община Твърдица, 2011 г.	25
Таблица 23 Деца, педагогически персонал, места и групи в детски градини през учебната 2012/2013 г.	26
Таблица 24 Резултати на Сливен в индекс „Местни условия за правене на бизнес“ 2011, ИПИ.....	31
Таблица 25 ОИП за нефинансовите предприятия по общини - 2011 г., НСИ.....	33

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

Таблица 26 Нефинансови предприятия за 2011 г. по групи предприятия според броя на заетите за Община Твърдица	36
Таблица 27 Таблица 22 Икономически показатели за преработваща промишленост в Община Твърдица, 2011	36
Таблица 28 Вид и брой на животновъдните обекти и животните към 01.01.2013	39
Таблица 29 Собственост на горските територии, 2011 г.	41
Таблица 30 Приходи от дървесина в Област Сливен по общини, 2007-2011 г.	41
Таблица 31 Добив на дървесина в Община Твърдица	42
Таблица 32 Медицински персонал в Община Твърдица за 2012 г.	45
Таблица 33 Заболеваемост по видове болести в Община Твърдица	45
Таблица 34 Основна градоустройствена характеристика и потенциали на населените места	53
Таблица 35 Жилищен фонд, 2010-2012 г, НСИ	55
Таблица 36 Индикативно разпределение на необходимите ресурси по източници на финансиране 2014-2020 млн. лв	109
Таблица 37 Общи количествени индикатори - принос към стратегия Европа 2020	116
Таблица 38 Индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие на общината до 2020 г.	117

ПРИЛОЖЕНИЕ СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ

Графика 3 Постоянно население на Община Твърдица, 2004 – 2012 г.	20
Графика 4 Общо класиране в Индекс „Местни условия за правене на бизнес“ 2011, ИПИ	30
Графика 5 Разходи за придобиване на ДМА, хил. лв., НСИ	34
Графика 6 Лозови масиви в Област Сливен, вкл. Община Твърдица	38
Графика7 Описание на организационната структура и капацитета за подготовка и управление на проекти в Община Твърдица, 2014 г	64
писание на организационната структура и капацитета за подготовка и управление на проекти в Община Твърдица, 2014 г.	Error! Bookmark not defined.

Общински План за развитие на Община Твърдица 2014-2020 г.

Разработването на Общинския план за развитие 2014-2020 г. е осъществено по Заповед на Кмета на Община Твърдица.

Общинска администрация Твърдица изказва благодарността си на всички кметове на населени места, ръководители на ведомства, организации и фирми, предоставили информация и взели участие в изготвянето на този документ със своите идеи, проекти и програми, и на експертната помощ на консултанска фирма „ЮропиънДивелъпмънтКонсултинг“ ЕООД - София.

гр. Твърдица, м. Януари 2014 година